

ΜΕΝΕΛΑΟΥ Σ. ΖΩΤΟΥ

ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ
ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ

1. Λαογραφική μελέτη. 'Ανακοινώθηκε στο Γ' Λαογραφικό Συμπόσιο του ΙΜΧΑ στην 'Αλεξανδρούπολη το 1976.
2. Συλλογή από ανέκδοτα δημοτικά τραγούδια, Πολύτσανης Πωγωνίου Βορείου 'Ηπείρου.



ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 1978

ΕΙΕ
ΚΝΕ Α' 2. 1746

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΜΕΝΕΛΑΟΥ Σ. ΖΩΤΟΥ



ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ

* ΣΥΛΛΟΓΗ *
ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΠΡΙΩΝΗ
ΔΩΡΕΑ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΛΛΟΓΟ
ΚΑΣΤΑΝΙΑΝΗΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ

1. Λαογραφική μελέτη. 'Ανακοινώθηκε στο Γ' Λαογραφικό Συμπόσιο του ΙΜΧΑ στην 'Αλεξανδρούπολη τὸ 1976.
2. Συλλογή ἀπὸ ἀνέκδοτα δημοτικά τραγούδια, Πολύτσανης Πωγωνίου Βορείου 'Ηπείρου.

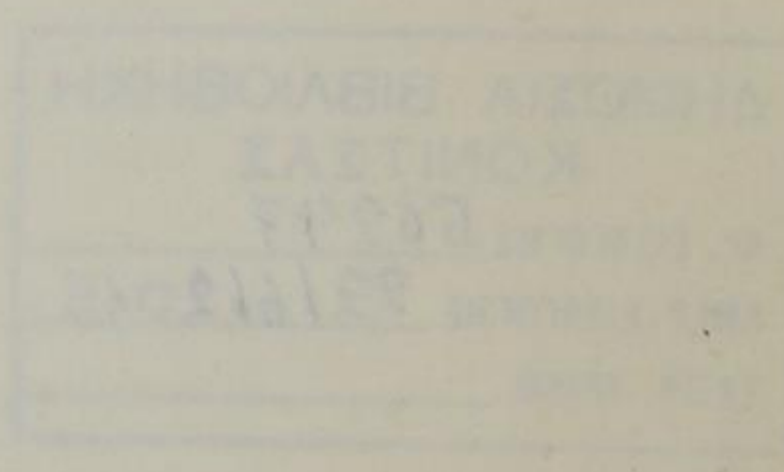


ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 1978

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας



Λίγα λόγια

Τὸ «Ἰδρυμα Βορειοηπειρωτικῶν Ἐρευνῶν» (I.B.E.), στὰ πλαίσια τῶν πνευματικῶν, πολιτιστικῶν δραστηριοτήτων του, ἔλαβε μέρος, μὲ ἀντιπρόσωπό του τὸν ἐκπαιδευτικὸ κ. Μενέλαο Ζῶτο, στὸ Γ' Λαογραφικὸ Συμπόσιο, ποὺ ὀργάνωσε τὸ «Ἰδρυμα Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἴμου» (IMXA) στὴν Ἀλεξανδρούπολη, ἀπὸ 14 μέχρι 18 Ὀκτωβρίου 1976.

Ἡ παρουσία τοῦ I.B.E. στὴν κορυφαία αὐτὴ συνάθροιση τῶν Λαογράφων μας, εἶχε σκοπὸ νὰ μεταφέρει τὴ φωνὴ τῆς Βορείου Ἠπείρου στὶς τίμιες συνειδήσεις τῶν ἐπιστημόνων μας, νὰ προκαλέσει τὸ ἐνδιαφέρον τους καὶ νὰ στρέψει τὴν προσοχὴ τῶν εἰδικῶν ἐρευνητῶν μας πρὸς τὴ λαογραφικὴ ἔρευνα τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ χώρου, ἐνὸς χώρου, μὲ πλούσια λαογραφία, ἀλλὰ ἀγνοημένου καὶ παραμελημένου μέχρι σήμερα.

Ὁ κ. Ζῶτος ἀνακοίνωσε στὸ Συμπόσιο τὴ λαογραφικὴ μελέτη του: «Τὸ δημοτικὸ τραγούδι τῆς Βορείου Ἠπείρου».

Ὁ ὁμιλητὴς, μὲ μιὰ συγκριτικὴ καὶ κριτικὴ ἀνάλυση, προσδιόρισε τὴν καταγωγὴ καὶ ἐξέλιξη τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ τραγουδιοῦ, ἐρμηνεύοντας συγχρόνως τὴν ἰδιότυπη μορφή του, ποὺ τοῦ δίνει ξεχωριστὸ λαογραφικὸ καὶ μουσικολογικὸ ἐνδιαφέρον.

Ἡ ἐργασία αὐτὴ, λόγω τοῦ γενικότερου ἐνδιαφέροντός της, κρίθηκε ἀπὸ τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τοῦ I.B.E., ὅτι ἔπρεπε, πέρα ἀπὸ τὴ δημοσίευσή της στὰ ἐπίσημα πρακτικὰ τοῦ Γ' Λαογραφικοῦ Συμποσίου, ποὺ θὰ ἐκδόσει τὸ IMXA, νὰ κυκλοφορήσει σὲ ξεχωριστὸ τεῦχος, συμπληρωμένη μάλιστα ἀπὸ μιὰ ἀνέκδοτη συλλογὴ Βορειοηπειρωτικῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν.

Ἔτσι, θὰ δοθεῖ ἢ δυνατότητα στὸ πλατὺ κοινό, νὰ ἔρθει σὲ στενότερη ἐπαφὴ καὶ γνωριμία μὲ τὸ δημοτικὸ τραγούδι τῆς Βορείου Ἠπείρου, ποὺ δὲν ἀποτελεῖ μόνο πολὺτιμο πνευματικὸ

θησαυρὸ καὶ ἀνεκτίμητη ἐθνικὴ κληρονομιά, ἀλλὰ καὶ ἕναν ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους συνδετικούς κρίκους τῆς φυλετικῆς ἐνότητος τῆς Βορείου Ἡπείρου μὲ τὴ μητέρα Ἑλλάδα.

“Ὅπως θὰ διαπιστώσει ὁ ἀναγνώστης, μέσα ἀπὸ τὶς γραμμὲς καὶ τὰ νοήματα τῶν τραγουδιῶν αὐτῶν, ἀναδύονται οἱ γνώριμες ψυχοπνευματικὲς ἀρετὲς καὶ πολιτιστικὲς ἀξίες τοῦ ἑλληνισμοῦ, ποὺ ἐπισφραγίζουν τὸ γνήσιο ἐθνικὸ χαρακτῆρα τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ λαοῦ.

Τὸ I.B.E., μὲ χαρὰ καὶ ἱκανοποίηση, παραδίδει σήμερα στὴ δημοσιότητα καὶ τὴν ἔκδοσή του αὐτή, τὴν τρίτη στὴ σειρά, πιστεύοντας, πῶς μὲ τὸ ἔργο του αὐτό, συμβάλλει στὴν ἐθνικὴ αὐτογνωσία μας καὶ ἐπομένως, στὴ σωστὴ τοποθέτηση κάθε Ἑλληνα ἀπέναντι στὰ ἐθνικὰ μας προβλήματα.

Καὶ μὲ τὴν εὐκαιρία, τὸ I.B.E., εὐχαριστεῖ ὅλους ἐκείνους, ποὺ μὲ τὶς οἰκονομικὲς προσφορὲς τους, μεγαλώνουν τὴν ἠθικὴ του δύναμη καὶ κάνουν ἐνεργότερη τὴν παρουσία του στὴν πνευματικὴ καὶ πολιτιστικὴ ζωὴ τοῦ Ἡπειρωτικοῦ χώρου, σὲ ἀντιστάθμισμα τῆς ὀλοένα αὐξανόμενης παρουσίας καὶ προπαγάνδας τῶν γειτόνων μας σ’ αὐτόν.

Εἰδικότερα πολλὲς εὐχαριστίες ἀπευθύνουμε στὸν ἐκλεκτὸ συμπατριώτη, ποὺ κάλυψε ἕνα μεγάλο μέρος ἀπὸ τὶς δαπάνες τῆς ἐκδόσεως τοῦ νέου τούτου βιβλίου μας.

Οἱ προσφορὲς αὐτές, δικαιώνουν τὴν πατροπαράδοτη Ἡπειρωτικὴ φιλογένεια καὶ ἐπιβεβαιώνουν, γιὰ μιὰ ἀκόμη φορά, τὴν προσήλωση τῶν Ἡπειρωτῶν στοὺς ὑψηλοὺς σκοπούς, ποὺ ἐνσαρκώνει τὸ «Ἰδρυμα Βορειοηπειρωτικῶν Ἐρευνῶν».

Ἰωάννινα Αὐγούστος 1978

Ξενοφῶν Γ. Κοντούρης

Πρόεδρος

Ἰδρύματος Βορειοηπειρωτικῶν Ἐρευνῶν

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴ συζήτηση, ποὺ προκάλεσε στοὺς ἀκροατὲς τῆς, ἢ ἀνακοίνωση τῆς λαογραφικῆς μελέτης «τὸ δημοτικὸ τραγούδι τῆς Βορείου Ἡπείρου», στὸ Γ' Λαογραφικὸ Συμπόσιο, ποὺ ὀργάνωσε τὸ Ι.Μ.Χ.Α. στὴν Ἀλεξανδρούπολη, στὶς 14 - 18 Ὀκτωβρίου 1976, μὲ ἔκαναν νὰ ἀποδεχτῶ τὴν ἀπόφαση τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ι.Β.Ε., νὰ ἐκδοθεῖ ἡ ἐργασία αὐτὴ σὲ βιβλίον, συμπληρωμένη μὲ μιὰ συλλογὴ ἀπὸ ἀνέκδοτα δημοτικὰ τραγούδια, ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὸ χωριὸ Πολύτσανη Πωγωνίου τῆς Βορείου Ἡπείρου.

Ἐξάλλου, ἡ βαθιὰ συναίσθηση τοῦ χρέους πρὸς τὸν τόπο μου, καὶ ἡ πίστη στὴν ἀξία τῆς ἐπιστημονικῆς ἔρευνας, ὡς μέσου, γιὰ τὴν προβολὴ καὶ κατοχύρωση τῶν Ἐθνικῶν μας Δικαίων, μὲ ἔφεραν στὴν Ἀλεξανδρούπολη, ὑπερνικῶντας καὶ τὶς τελευταῖες δικαιολογημένες ἐπιφυλάξεις, ἐνὸς ἐρασιτέχνη λαογράφου, ποὺ τολμάει νὰ ἐμφανιστεῖ μπροστὰ στὰ πρῶτα ὀνόματα τῆς ἑλληνικῆς λαογραφίας καὶ σ' ἓνα σύνολο ἀπὸ εἰδικούς λαογράφους καὶ μελετητές.

Ἀπὸ τὸν ἀνεξάντλητο χῶρο τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ, ἡ μελέτη ἐντοπίστηκε στὸν προσδιορισμὸ τῆς καταγωγῆς καὶ στὴν ἐξέλιξη τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ τραγουδιοῦ, μὲ τὴν ἐρμηνεία μαζὶ τῆς μουσικῆς τεχνοτροπίας καὶ τοῦ ἰδιότυπου τρόπου ἐκτελέσεώς του, γιὰ νὰ καταλήξει στὸ συμπέρασμα, πῶς τὸ Βορειοηπειρωτικὸ τραγούδι, εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ ἀρχαιότερα μνημεῖα τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς παραδόσεως.

Οἱ ἐνδογενεῖς ἀδυναμίες, γιὰ τὴν προσέγγιση τοῦ θέματος, ἀντιμετωπίστηκαν μὲ μιὰ συστηματικὴ προετοιμασία, ποὺ στηρίχτηκε σὲ ἰσχυρὰ προσωπικὰ βιώματα, σὲ μακροχρόνια ἀπασχόληση μὲ συλλογὲς καὶ ἠχογραφήσεις Βορειοηπειρωτικῶν

τραγουδιῶν καὶ στὴ μελέτη ἑνὸς σημαντικοῦ μέρους ἀπὸ τὴν πλούσια βιβλιογραφία, πού ὑπάρχει γύρω ἀπὸ τὸ γενικὸ θέμα: «Ἑλληνικὸ δημοτικὸ τραγούδι».

Ἡ ἀναζήτηση περισσότερων στοιχείων γιὰ τὸ συγκεκριμένο θέμα: «Τὸ δημοτικὸ τραγούδι τῆς Βορείου Ἡπείρου», ἔφερε τὴν στενὴ καὶ καρποφόρα συνεργασία μὲ τὸν φίλο καθηγητὴ κ. Παῦλο Τσούκα, τὸν διακεκριμένο πρῶην ἀρχιμουσικὸ τῆς Φιλαρμονικῆς τοῦ Δήμου Ἰωαννιτῶν κ. Χρῆστο Μποζίκη καὶ τὸ συνταξιοῦχο δάσκαλο καὶ Πρόεδρο τῆς «Ἐνώσεως Δροπολιτῶν Ἀθηνῶν» Βορειοηπειρολάτρη κ. Ἀχιλλέα Παπαδόπουλο.

Ἡ συμβολὴ στὴν ὀλοκλήρωση τῆς ἐργασίας καὶ τῶν τριῶν, εἶναι ἀνεκτίμητη. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ εὐγνώμονες εὐχαριστίες μου καὶ ἀπὸ τὴ θέση αὐτὴ εἶναι ἐπιβεβλημένες. Εἰδικότερα, θὰ πρέπει νὰ ἀναφερθεῖ, ὅτι οἱ μουσικοτεχνικὲς παρατηρήσεις καὶ ἀναλύσεις τῶν πολυφωνικῶν καὶ μονοφωνικῶν τραγουδιῶν, στηρίχτηκαν στὶς γνώσεις καὶ τὶς ἐμπειρίες τοῦ κ. Χρ. Μποζίκη, στὸν ὁποῖο καὶ ἀπευθύνω ἰδιαιτέρες εὐχαριστίες.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ, ἡ συλλογὴ ἀπὸ ἀνέκδοτα δημοτικὰ τραγούδια τῆς Πολύτσανης, πού σὰν συμπλήρωμα τῆς μελέτης περιλαμβάνεται στὴν παρούσα ἔκδοση, εἶναι μέρος μιᾶς συλλογῆς ἀπὸ 350 δημοτικὰ τραγούδια, τοῦ ἴδιου χωριοῦ, πού κατάρτισε ὁ ὑποφαινόμενος μαζί μὲ τὸν κ. Χριστόφορο Γιάνναρο, Πολυτσανίτη συνταξιοῦχο δάσκαλο.

Ἡ συλλογὴ αὐτὴ ἔγινε μὲ τὴν βοήθεια τῆς μητέρας μου κ. Εὐτυχίας Ζώτου, τῆς κ. Μαγδαληνῆς Δεύτου, τοῦ κ. Ἀλκιβιάδη Γκιούλη καὶ ἄλλων Πολυτσανιτῶν. Σ' ὅλους αὐτοὺς ἐκφράζω τὶς θερμὲς μου εὐχαριστίες.

Τὰ τραγούδια, πού δημοσιεύονται ἐδῶ, χαρακτηρίστηκαν ὡς Πολυτσανίτικα γιὰ τὸ λόγο ὅτι ὑπαγορεύτηκαν ἀπὸ παλιούς Πολυτσανίτες καὶ εἶναι βέβαιο, πὼς τραγουδιόνταν ἐκεῖ, μέχρι τὰ πρῶτα μεταπολεμικὰ χρόνια.

Ἴσως μερικὰ ἀπὸ αὐτά, νὰ εἶναι γνωστὰ καὶ στὰ γειτονι-

κά χωριά ἢ καὶ σ' ἄλλες ἀκόμη περιοχές, χωρὶς αὐτὸ νὰ ἔχει διαπιστωθεῖ. Εἶναι ὅμως ὅλα τους ἀνέκδοτα. Ἡ συλλογὴ περιλαμβάνει τραγούδια, ποὺ δὲν συναντιοῦνται στὶς ἀντιπροσωπευτικότερες καὶ ἐγκυρότερες συλλογές δημοτικῶν τραγουδιῶν τῆς χώρας μας, ὅπως διαπιστώθηκε ἀπὸ τὴν ἀντιπαραβολὴ τους μ' αὐτές. (Σχετικὴ βιβλιογραφία βλέπε στὸ τέλος τοῦ βιβλίου). Ὑπάρχουν βέβαια στὴ συλλογὴ καὶ τραγούδια ποὺ εἶναι παραλλαγές γνωστῶν καὶ κοινῶν θεμάτων στὸν ἐλλαδικὸ χῶρο. Καὶ αὐτά, δὲν παύουν νὰ ἔχουν τὴν ἀξία καὶ τὸν χαρακτήρα τῶν ἀνεκδότων.

Ὅλη ἡ συλλογὴ, ἀποτελεῖται ἀπὸ 91 τραγούδια καὶ χωρίζεται σὲ ἕξι ἀπλές κατηγορίες σύμφωνα, περίπου, μὲ τὸν διαχωρισμὸ ποὺ ἐφάρμοσαν οἱ περισσότεροὶ λαογράφοι:

α) Θρησκευτικὰ, β) Ἱστορικὰ - Πατριωτικὰ, γ) Ξενιτειᾶς, δ) Ἀγάπης, ε) Γάμου καὶ στ) Νανουρίσματα - ταρνανίσματα.

Τὰ κείμενα τῶν τραγουδιῶν, καταγράφηκαν ἐδῶ, ὅπως ἀκριβῶς ὑπαγορεύτηκαν, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς τίτλους, ποὺ δὲν εἶναι ὅλοι γνήσιοι, γιατί τὰ περισσότερα τραγούδια, εἶναι γνωστὰ χωρὶς τίτλο.

Γιὰ μερικὰ τραγούδια, ὑπάρχουν σημειώσεις, ποὺ ἐξηγοῦν τὴν ἱστορία τους καὶ τὰ ἔθιμα ποὺ τὰ συνοδεύουν.

Ἡ δημοσίευση τῶν τραγουδιῶν αὐτῶν ἀποτελεῖ μιὰ μικρὴ συμβολὴ στὴν ἔρευνα καὶ μελέτη τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ τοῦ τόπου μας. Ἀκόμη, ἀποβλέπει, νὰ διασώσει καὶ νὰ διαφυλάξει στὴ γνήσια καὶ αὐθεντικὴ τους μορφή, τὰ Βορειοηπειρωτικὰ τραγούδια, καὶ νὰ τὰ διαδώσει στὸ μεγαλύτερο δυνατὸ βαθμὸ. Καὶ εἶναι γνωστὸ, πῶς τὰ τραγούδια αὐτά, στὸν τόπο

τους, μεταβάλλονται σκόπιμα και συστηματικά, για να αποδυναμωθούν οι δεσμοί του Βορειοηπειρωτικού λαού με την έθνική του πολιτιστική κληρονομιά και παράδοση.

Ἡ παρούσα έκδοση, πού για τὸ Βορειοηπειρωτικὸ χῶρο εἶναι πρωτόφαντη, παραδίδεται στὴ δημοσιότητα. καὶ σὰν ἓνα πρόσθετο στοιχεῖο μελέτης τοῦ λαϊκοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτήρα τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ λαοῦ.

Γιατί, στὰ τραγούδια τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ λαοῦ συμπυκνώνεται ὀλόκληρη ἡ ζωὴ του καὶ καθρεφτίζεται ὀλοκάθαρα ὁ ἐθνικός του χαρακτήρας, σὲ μιὰ ἀδιάλειπτη ἐνότητα ἀπὸ τὴν αὐγὴ τοῦ ἑλληνισμοῦ μέχρι σήμερα, ἀνόθευτος καὶ ἀναλλοίωτος, μέσα ἀπὸ τὶς συμπληγάδες τῶν ἐθνικῶν του περιπετειῶν.

Τέλος, τὸ ἔργο τοῦτο, πού εἶναι ἓνα μικρὸ δείγμα τοῦ ἀνεξερεύνητου λαογραφικοῦ θησαυροῦ τῆς Βορείου Ἠπείρου, περιμένει τὴ συμπλήρωσή του καὶ μὲ ἄλλες παρόμοιες ἐκδόσεις καὶ ἀκόμη τὴν ὀλοκλήρωσή του, μὲ μιὰ καθολικὴ συγκέντρωση ὅλων τῶν Βορειοηπειρωτικῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν.

Οἱ ἀξιοὶ λαογράφοι καὶ μελετητές μας, ἄς καταπιαστοῦν καὶ μὲ τὸ ἔργο αὐτό, ἓνα ἔργο μὲ μεγάλη ἐπιστημονικὴ ἀξία καὶ ἐθνικὴ χρησιμότητα.

Ἰωάννινα Ἰούλιος 1978

Μενέλαος Σ. Ζῶτος



ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ

Λαογραφική μελέτη. Ἀνακοινώθηκε στὸ Γ' Λαογραφικὸ
Συμπόσιο, ποὺ ὀργάνωσε τὸ ΙΜΧΑ στὴν Ἀλεξανδρούπολη
στὶς 14 – 18 Ὀκτωβρίου 1976.

Ὁ γεωγραφικὸς χῶρος μιᾶς περιοχῆς, ὅσο κι ἂν εἶναι μεγάλος, εἶναι πολὺ στενός, γιὰ νὰ χωρέσει ἓνα ξεχωριστὰ δικό του λαογραφικὸ εἶδος, ὅπως εἶναι τὰ δημοτικά μας τραγούδια.

Καὶ ὅμως, γιὰ τὴ Βόρειο Ἠπειρο, τὸ διαλεκτὸ μὰ ἄτυχο τοῦτο κλωνάρι τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ποὺ μένει πάντα ἔξω ἀπὸ τὴν ἀγκαλιὰ τῆς ἑλληνικῆς πατρίδας, μποροῦμε νὰ μιλήσουμε γιὰ ἓνα καθαρὰ δικό του εἶδος δημοτικοῦ τραγουδιοῦ, μὲ ἰδιαίτερα καὶ ἰδιότυπα μουσικὰ γνωρίσματα, ποὺ τὸ χαρακτηρίζουν καὶ τὸ ξεχωρίζουν ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα γνωστὰ εἶδη τῆς δημοτικῆς μας μουσικῆς.

Τὸ δημοτικὸ τραγούδι τῆς Βορείου Ἠπείρου, εἶχε τὴν ἀτυχία νὰ μείνει ἀνεξερεῦνητο καὶ σχεδὸν ἄγνωστο στοὺς λαογραφικοὺς ἐπιστημονικοὺς κύκλους, μέχρις ὅτου ὁ συντάκτης τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ γνωστὸς μουσικολαογράφος Σπύρος Περιστέρης¹, στὴν ἐπετηρίδα τοῦ Λαογρα-

1. Σπυρ. Περιστέρης: Δημοτικά τραγούδια Δροπόλεως Βορείου Ἠπείρου, Ἐπετηρὶς Λαογραφικοῦ Ἀρχείου Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Τόμ. 9 καὶ 10, 1955 - 1957.

Ἡ ἐργασία αὐτὴ τοῦ Σπ. Περιστέρης βασίστηκε σὲ ἠχογράφηση τῆς μουσικῆς τῶν βορειοηπειρωτικῶν τραγουδιῶν ποὺ ἔγινε ἀπὸ τὸν ἴδιο καὶ τὸν καθηγητὴ Δ. Οἰκονομίδη τὸν Αὐγούστο τοῦ 1951 καὶ τὸν Ἰούλιο τοῦ 1957 ἀπὸ Βορειοηπειρωτῶτες πρόσφυγες ποὺ ζοῦν στὰ Ἰωάννινα καὶ στὰ χωριὰ Πέρδικα καὶ Ρίζιανη τῆς Θεσπρωτίας.

φικοῦ Ἀρχείου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τῶν ἐτῶν 1955 - 1957, παρουσίασε μὲ μιὰ ἐμπεριστατωμένη μελέτη του, τὸν πολυφωνικὸ χαρακτήρα καὶ τὸ ξεχωριστὸ μουσικὸ καὶ λαογραφικὸ ἐνδιαφέρον του.

Λίγο ἀργότερα, τὸ 1958, ἓνας ἄλλος γνωστὸς μουσικολόγος, ὁ Ἀντώνης Λάβδας¹, ἀπὸ τὸ περιοδικὸ «Ἠπειρωτικὴ Ἑστία», ὕστερα ἀπὸ λεπτομερειακὲς μουσικοτεχνικὲς παρατηρήσεις καὶ ἀναλύσεις, διατύπωνε τὸ συμπέρασμα, πὺς τὰ βορειοηπειρωτικὰ τραγούδια καὶ μόνον αὐτά, ἀπ' ὅλα τὰ δημοτικὰ τραγούδια τῆς Ἑλλάδας, στηρίζονται στὴν πενταφθογγικὴ κλίμακα, πράγμα ποὺ σημαίνει, πὺς σώζεται καὶ στὴν Ἑλλάδα τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς μουσικῆς, ποὺ εἶναι γνωστὸ σὲ πολλὰ μέρη τῆς Ἀσίας, τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Εὐρώπης.

Καὶ οἱ δυὸ διακεκριμένοι ἐρευνητὲς δὲν μᾶς ἔδωκαν ὅμως ἀπαντήσεις σὲ ἐρωτήματα, ποὺ ὅπως εἶναι φυσικὸ προκύπτουν σχετικὰ μὲ τὴν προέλευση τοῦ βορειοηπειρωτικοῦ τραγουδιοῦ καὶ τὶς πιθανὲς ἐπιδράσεις του, ἀπὸ ἄλλους γειτονικοὺς ἢ μακρινοὺς λαούς.

Γιατί, μὲ βάση τὴ μοναδικότητα τοῦ πολυφωνικοῦ χαρακτήρα καὶ τῆς πενταφθογγικῆς τεχνικῆς τοῦ βορειοηπειρωτικοῦ τραγουδιοῦ, σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα, γεννιοῦνται τὰ ἐρωτήματα: Οἱ πενταφθογγικὲς κλίμακες καὶ ἡ πολυφωνία, ποὺ σώζονται στὴ Βόρειο Ἠπειρο εἶναι ντόπια στοιχεῖα, ποὺ φθάνουν σὰν ἀσταμάτητη παράδοση ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα ἢ ἡ σημερινὴ τους παρουσία ἐκεῖ εἶναι ἄσχετη μὲ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ μουσική;

Καὶ ἂν εἶναι ἀληθινὴ ἡ τελευταία ὑπόθεση, τότε ἀπὸ ποῦ καὶ πότε ἦρθε στὴν περιοχὴ, τὸ μουσικὸ αὐτὸ εἶδος, ποιὲς ξένες ἐπιδράσεις ἔχει δεχτεῖ καὶ ἀπὸ ποιὲς μακρὲς ἐξελίξεις ἔχει περάσει;

Τὰ ἐρωτήματα αὐτά, μέχρι σήμερα, μένουν ἀναπάντητα μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ὑπάρχει μιὰ σύγχυση, ἀνεπίτρεπτη, γύρω ἀπὸ τὸ δημοτικὸ τραγούδι τῆς Βορείου Ἠλείρου, ποὺ ἐπιτρέπει τὴν προβολὴ λανθασμένων ἀπόψεων ἀπὸ μέρους Ἑλλήνων μουσικολόγων καὶ λαογράφων, μὲ φανερὴ ἐπιστημονικὴ καὶ ἐθνικὴ ζημιὰ.

Ἐπιβεβαίωση αὐτῆς τῆς παρατηρήσεως, ἀποτελοῦν τὰ σχό-

1. Ἀντ. Λάβδας, Πεντάφθογγοι κλίμακες ἐν τῇ δημόδιῃ μουσικῇ τῆς Ἠλείρου, «Ἠπειρωτικὴ Ἑστία», ἔτος 7ο — 1958.

λια, πὸ εἶναι καταχωρημένα στὸ ἐξώφυλλο τοῦ ἐνδέκατου δίσκου τοῦ «Συλλόγου πρὸς διάδοση τῆς ἐθνικῆς μουσικῆς». Στὸ σημεῖο πὸ ἐξηγοῦνται τὰ βορειοηπειρωτικὰ τραγούδια, πὸ περιλαμβάνονται σ' αὐτὸ τὸ δίσκο, ὁ σχολιαστὴς γράφει: «Ὅλως ἰδιαίτερο χαρακτήρα, παρουσιάζουν τὰ τραγούδια τῆς Βορείου Ἠπείρου καὶ τοῦ Ἰλλυρικοῦ, ὅπως βλέπομε στὴ «Δερπολίτισσα» καὶ τὸ «Ἀλημονῶ καὶ χαίρομαι...».

Εἶναι φανερό, πὸς αὐτὴ ἡ πρόχειρη καὶ ἐπιπόλαιη ταύτιση¹ τοῦ τραγουδιοῦ τῆς Βορείου Ἠπείρου μὲ τὸ Ἰλλυρικό, πέρα ἀπὸ τὸν ἀντιεπιστημονικὸ τῆς χαρακτήρα, καλλιεργεῖ ἐπιζήμιες καὶ λανθασμένες ἐντυπώσεις, γύρω ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ καὶ ἐθνολογικὴ προέλευση τοῦ βορειοηπειρωτικοῦ τραγουδιοῦ, μὲ σοβαρὰ ἴσως ἐπιπτώσεις, πάνω σὲ γενικότερα ἐθνικὰ θέματα.

Εἶναι ἀνάγκη λοιπὸν, νὰ ἐπιχειρήσουμε νὰ δώσουμε ἀπαντήσεις πάνω στὰ καίρια ἐρωτήματα, πὸ γεννοῦνται ἀπὸ τὴν ἔρευνα καὶ τὴ μελέτη τοῦ εἴδους αὐτοῦ τῶν δημοτικῶν μας τραγουδιῶν, μέσα ἀπὸ τὶς σύντομες γραμμὲς πὸ ἀκολουθοῦν.

Τὸ δημοτικὸ τραγούδι τῆς Βορείου Ἠπείρου, δὲν μπορεῖ καὶ δὲν ἐξηγεῖται νὰ εἶναι φερμένο στὸν τόπο αὐτό, ἀπὸ τοὺς μοναδικοὺς γείτονές του, τοὺς Ἰλλυριοὺς², πὸ ὅπως ἰσχυρίζονται οἱ σημερινοὶ Ἀλβανοί, εἶναι οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοί τους. Γιατὶ σὲ

1. Ἀπευθυνθήκαμε μὲ ἔγγραφο στὸ «Σύλλογο πρὸς διάδοση τῆς ἐθνικῆς μουσικῆς», γιὰ νὰ πληροφορηθοῦμε τὶς πηγὲς πὸ στηρίζουν τὰ σχόλια τοῦ 11ου δίσκου του, σχετικὰ μὲ τὰ βορειοηπειρωτικὰ τραγούδια. Ὁ ἀρμόδιος τοῦ Συλλόγου μᾶς εἶπε τηλεφωνικά, ὅτι ἡ προσωπικὴ ἐντύπωση τοῦ σχολιαστῆ ἦταν ὅτι ὑπάρχει κάποια σχέση μεταξὺ τῶν βορειοηπειρωτικῶν τραγουδιῶν καὶ ἐκείνων τῶν Ἰλλυριῶν, χωρὶς αὐτὸ νὰ ἀποτελεῖ θεμελιωμένη ἐπιστημονικὰ ἀντίληψή του. Ὅταν, δέ, θέσαμε ὑπόψη του τὶς δικές μας ἀντίθετες ἀπόψεις, πὸ βασίζονται σὲ ἀναμφισβήτητα στοιχεῖα καὶ γεγονότα, συμφώνησε μαζί μας.

2. Οἱ Ἰλλυριοὶ εἶναι συγγενεῖς τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀνήκουν στὴν Ἀρία ὁμοφυλία. Οἱ Ἰλλυριοὶ ζοῦσαν βορειότερα τῆς Ἠπείρου ἀπὸ τὸ Γενοῦσο ποταμὸ μέχρι τὴν Ἀχρίδα καὶ ἀπὸ τὰ παράλια τοῦ Αὐλώνα μέχρι τὸν Σκόδρο. Τὸ ὄνομα τὸ πῆραν ἀπὸ τὸν Ἰλλυριὸ γυιὸ τοῦ Κάδμου καὶ τῆς Ἀρμονίας, πὸ διωγμένοι ἀπὸ τὴ Βοιωτία ἦρθαν καὶ ἐγκαταστάθηκαν στὴ χώρα αὐτή.

(Δημ. Ζώρα - Σταθοπούλου, «Ἡ Ἑλληνικότης τῆς Β. Ἠπείρου», Ἀθῆναι 1958, σελ. 58).

καμμά ἀπὸ τῆς γνωστῆς ἱστορικῆς πηγῆς, δὲν φαίνεται, πὼς σὲ κάποια ἐποχή, συναντιοῦνται κοινὰ συγκριτικὰ στοιχεῖα μεταξὺ τοῦ βορειοηπειρωτικοῦ τραγουδιοῦ κι ἐκεῖνου τῶν Ἰλλυριῶν.

Σήμερα, ἂν ἐπιχειρήσουμε μιὰ συγκριτικὴ παράταξη τοῦ βορειοηπειρωτικοῦ τραγουδιοῦ μ' ἐκεῖνο τῶν γειτόνων του, πουθενὰ δὲν θὰ βροῦμε κοινὰ ρυθμικὰ καὶ μελωδικὰ γνωρίσματα.

Τὸ δημοτικὸ τραγούδι τῆς Βορείου Ἠπείρου, μᾶς παρουσιάζει δυὸ ἀξιοπρόσεχτα στοιχεῖα, τὴν πολυφωνικὴ ἀντίληψη καὶ τὴ μουσικὴ περιγραφή, στοιχεῖα, πού ἀποτελοῦν βασικοὺς παράγοντες τῆς μουσικῆς τέχνης κι ἐπιστήμης.

Πάνω ἀπ' ὅλα ὅμως ἡ βορειοηπειρωτικὴ μουσικὴ, εἶναι πολυφωνικὴ, δηλαδὴ περιέχει στοιχεῖα τοῦ λεγόμενου ὀριζόντιου μουσικοῦ συστήματος, σύμφωνα μὲ τὸ ὁποῖο, δυὸ ἢ περισσότερες φωνές, ἀποτελοῦν ἀνεξάρτητα ἡχητικὰ σύνολα, πού στὴν πορεία τους δημιουργοῦν κάθετες ἡχητικὲς στῆλες καὶ μᾶς δίνουν ἔτσι τὴν ἁρμονικὴ ἀντίληψη.

Ἀντίθετα, τὰ τραγούδια τῆς μέσης καὶ βορείου Ἀλβανίας, τῶν Γκέγκηδων, Μαλισόρηδων καὶ Μιρδυτῶν, εἶναι ἀποκλειστικὰ μονοφωνικά, χωρὶς νὰ συναντιῆται μέσα σ' αὐτὰ ἡ ἁρμονικὴ ἀντίληψη.

Ἡ ἐκτέλεση τῶν πολυφωνικῶν τραγουδιῶν γίνεται ἀπὸ ὁμάδα ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν ἢ μικτῶν καὶ χωρὶς τὴ συνοδεία μουσικῶν ὀργάνων.

Ἡ ὁμάδα τῶν τραγουδιστῶν συγκροτεῖται ἀπὸ τὸν παρτή, τὸν γυριστὴ ἢ τσακιστὴ ἢ κλώστη καὶ τοὺς ἰσοκράτες.

Ὁ παρτὴς παίρνει, δηλαδὴ ἀρχίζει τὸ τραγούδι, ὁ γυριστὴς τὸ γυρίζει ἢ τὸ τσακίζει καὶ οἱ ἰσοκράτες, πού μπορεῖ νὰ εἶναι περισσότεροι ἀπὸ δυὸ, κρατοῦν τὸν ἴσο καὶ γεμίζουν τὸ τραγούδι.

Τὴν κύρια μελωδία τὴν τραγουδάει ὁ παρτὴς, ἐνῶ ὁ τσακιστὴς καὶ οἱ ἰσοκράτες μπαίνουν στὸ τραγούδι μετὰ τὸν πρῶτο στίχο.

Ὁ τσακιστὴς μὲ μιὰ ἰδιότυπη φωνή, κλώθει τριγύρω ἀπὸ τὴ μελωδία διάφορα μελίσματα.

Στὸ σύνολό της ἡ πολυφωνικὴ μελωδία πλέκεται μὲ τὰ λυγρὰ καὶ παιγνιδιάρικα γυρίσματα της καὶ παίρνει ἔτσι τὸ δικό της ἰδιόμορφο ὕφος, τέτοιο πού ὅμοιό του δὲν συναντιῆται πουθενὰ ἄλλοῦ στὸν καθαρὰ ἄλβανικὸ χῶρο.

Ἔχουμε λοιπόν, ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, τὴ μονοφωνικὴ καὶ πρωτόγονη μορφή τῆς ἀλβανικῆς μουσικῆς, κι ἀπὸ τὴν ἄλλη, τὸ πολυφωνικὸ σύστημα τοῦ βορειοηπειρωτικοῦ τραγουδιοῦ, ποῦ σχετίζεται μὲ τὶς πρὸ προχωρημένες τάσεις τῆς πρωτοποριακῆς μουσικῆς, ἔστω καὶ στὴν πρὸ ἀφελή της μορφή. Οἱ βαθιές αὐτὲς διαφορὲς, διαπιστώνονται κι ἀπὸ τὴν ἀπλή ἀκρόαση τῶν δυὸ τούτων ξεχωριστῶν εἰδῶν τῆς δημοτικῆς μουσικῆς¹. Καὶ δὲν χρειάζεται νὰ ἔχει κανένας εἰδικὲς μουσικὲς γνώσεις ἢ προσωπικὰ βιώματα, γιὰ νὰ καταλάβει ὅτι τὰ βορειοηπειρωτικὰ καὶ τὰ ἀλβανικὰ τραγούδια δὲν ἔχουν τίποτε τὸ ὅμοιο, τίποτε τὸ κοινό.

Οἱ ἴδιοι οἱ Βορειοηπειρωτῶτες χαρακτηρίζουν ὅλα τὰ ἀλβανικὰ τραγούδια, περιφρονητικὰ ὡς «Γκέγκικα», γιὰ νὰ τονίσουν πρὸ πολὺ τὶς μεγάλες διαφορὲς ποῦ ἔχουν μὲ τὰ δικά τους.

Διαφορὲς βεβαιώνονται καὶ ἀπὸ μελετητὲς τοῦ ἀλβανικοῦ τραγουδιοῦ. Ὁ EGREM CABEL ἀναφέρει σὲ μελέτη του, τὸ μονοφωνικὸ χαρακτῆρα τοῦ ἀλβανικοῦ τραγουδιοῦ².

Τὸ ἴδιο παρατηρεῖ ὁ καθηγητὴς ELIP FISHTOS, προλογίζοντας τὴ συλλογὴ 50 μονοφώνων ἀλβανικῶν τραγουδιῶν τῆς περιοχῆς Σκόδρα, τοῦ PJETER DUNCU³.

Βέβαια, τὸ πολυφωνικὸ τραγούδι, ἀκούγεται καὶ ἀπὸ τοὺς Μωαμεθανοὺς τῆς Βορείου Ἡπείρου, τοὺς Λιάπηδες⁴. Θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ τοῦτο καὶ ὡς ἐπίδραση τοῦ ἀνώτερου πνευματικῆς ἑλληνικοῦ στοιχείου τοῦ τόπου, στοὺς κατώτερους Ἀλβανούς. Εἶναι ὅμως ἱστορικὰ βεβαιωμένο, ὅτι ὁ μωαμεθανικὸς πληθυσμὸς τῆς Βορείου Ἡπείρου εἶναι στὸ μεγαλύτερο βαθμὸ ἑλληνικὸς, ποῦ ἀσπάστηκε τὸν Μωαμεθανισμὸ βίαια καὶ ὕστερα ἀπὸ συστηματικὲς πιέσεις, ποῦ ξεκίνησαν ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια τῆς κατακτήσεως τῆς χώρας ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ κράτησαν σ' ὅλο τὸ διάστημα τῆς Τουρκοκρατίας.

1. Στὸ σημεῖο αὐτὸ γίνεται ἀκρόαση δύο μαγνητοφωνημένων τραγουδιῶν ἐνὸς βορειοηπειρωτικοῦ κι ἐνὸς ἀλβανικοῦ.

2. EGREM CABEL, «DIE ALBANISCHE VOLKSDICHTUNG LEIPIGER VIERTELJAHRESS - CHRIFR FUR SUDOSTEUROPA 3 JAHRG» No 3, 1934.

3. PJETER DUNGU, LVRA SGIPTARI.

4. Ἡ λέξη Λιάπηδες σημαίνει ἀλλαξόπιστος ἀπὸ τὸ Ἰλάμ μπίν.

Βλέπε: Νικ. Πατσέλης, Ἡ Βόρειος Ἡπειρος καὶ τὰ φυσικὰ της σύνορα, σελ. 33, 37.

Ζωντανή μαρτυρία τῶν γεγονότων, ἀποτελεῖ τὸ γνωστὸ τραγούδι, τῆς «Δεροπολίτισσας»¹.

«Μωρ' Δεροπολίτισσα, μωρ' καημένη
 μωρ' Δεροπολίτισσα, ζηλεμένη,
 βάλ' τὸ φέσι σου στραβά, μωρ' καημένη
 βάλ' τὸ φέσι σου στραβά, ζηλεμένη.
 Ἄχ, καὶ σύρε στὴν ἐκκλησιά, μωρ' καημένη
 καὶ σύρε στὴν ἐκκλησιά, ζηλεμένη.
 Μέ λαμπάδες μὲ κεριά, μωρ' καημένη
 μὲ λαμπάδες μὲ κεριά, ζηλεμένη.
 Καὶ μὲ μοσχοθυματὰ, μωρ' καημένη
 καὶ μὲ μοσχοθυματὰ, ζηλεμένη.
 Καὶ προσκύνα γιὰ τ' ἐμᾶς μωρ' καημένη
 καὶ προσκύνα γιὰ τ' ἐμᾶς μωρ' ζηλεμένη.
 Γιὰ τ' ἐμᾶς τοὺς χριστιανούς, μωρ' καημένη
 γιὰ τ' ἐμᾶς τοὺς χριστιανούς, ζηλεμένη,
 τί μᾶς πλάκωσ' ἡ Τουρκιά, μωρ' καημένη
 τί μᾶς πλάκωσ' ἡ Τουρκιά, ζηλεμένη
 καὶ μᾶς σφάζουν σὰν τ' ἄρνιά, μωρ' καημένη
 καὶ μᾶς σφάζουν σὰν τ' ἄρνιά, ζηλεμένη,
 σὰν τ' ἄρνιά τὴν Πασχαλιά, μωρ' καημένη
 σὰν τ' ἄρνιά τὴν Πασχαλιά, ζηλεμένη
 τὰ κατοίκια τ' Ἁγίου - Γεωργίου, μωρ' καημένη
 τὰ κατοίκια τ' Ἁγίου - Γεωργίου ζηλεμένη.
 Τὰ μοσχάρια τ' Ἁγίου - Βασιλίου, μωρ' καημένη
 τὰ μοσχάρια τ' Ἁγίου - Βασιλίου, ζηλεμένη.

1. Ὁ Νικόλαος Παπαδόπουλος, Δροπολίτης Φιλολόγος καὶ συγγραφέας, στὸ βιβλίο του «Ἡ Δρόπολις τῆς Βορείου Ἡπείρου κατὰ τὴν Τουρκοκρατία» (1430 - 1913) σελ. 69 γράφει: «Τὴν μεγάλην δὲμος τραγωδίαν τοῦ ἐξισλαμομοῦ ἀπηκεῖ καλύτερον τὸ πασίγνωστο δημοτικὸ τραγούδι τῆς «Δροπολίτισσας», τὸ ὁποῖον ἐπὶ αἰῶνας τραγουδοῦν οἱ Δροπολίται μὲ πάθος εἰς τὰς συγκεντρώσεις των καὶ τὰς ἄλλας των ἐκδηλώσεις...».

(1) $\text{♩} \approx 120$

(2) Μώρ Δι-ρο-πο-λί-τισ-σα μώρ καη-μέ-νη
ο-λί-τισ-σα

μώρ Δι-ρο-πο-λί-τισ-σα ζη-λε-μέ-νη

βάλ το φέ-σι σου στρα-βά μώρ καη-μέ-νη,
σι σου στρα-βά

βάλ το φέ-σι σου στρα-βά ζη-λε-μέ-νη.

Ἐκτασίς μελωδίας τοῦ Παρτηῆ.

Ἐκτασίς μελωδίας τοῦ Γυριστή

3)

Τὸ παραπάνω μουσικὸ παράδειγμα τῆς Δροπολίτισσας εἶναι παρμένο ἀπὸ τὴν ἐργασία τοῦ Σπυρ. Περιστέρη, «Δημοτικὰ τραγούδια Δρόπολης Βορείου Ἠπείρου». (Ἑλ. Λαογρ. Ἀρχ. Ἀκαδ. τομ. 9-10 σελ. 118, 1955 - 57)

Στους στίχους αυτούς, εκφράζεται ο πόνος τῶν ἀνθρώπων ποὺ χάνουν τὴ θρησκεία τους καὶ προβάλλονται ἀνάγλυφα οἱ συνθη-
κες κάτω ἀπ' τὴς ὁποῖες οἱ Ἑλληνες τῆς Βορείου Ἠπείρου, πέρασαν ἀπ' τὸ Χριστιανισμὸ στὸ Μωαμεθανισμό.

Αὐτοὶ οἱ ἀλλαξόπιστοι Ἑλληνες, ἀπὸ τὴν ἑλληνική τους καταγωγή, κράτησαν πολλὰ θρησκευτικὰ καὶ πολιτιστικὰ στοιχεῖα, ὥστε νὰ ἔχουν καὶ σήμερα ἀκόμη κοινὰ ἤθη καὶ ἔθιμα μὲ τοὺς Βορειοηπειρωτῆς.

Ἄλλ' οὔτε κὰν καὶ στὰ ποιητικὰ κείμενα τῶν τραγουδιῶν τῶν δυὸ γειτονικῶν λαῶν δὲν φαίνεται νὰ ὑπάρχει κάποια σχέση, ὅπως παραλλαγὲς ὁμοίων τραγουδιῶν ἢ ἄλλα κοινὰ λογοτεχνικὰ καὶ ποιητικὰ στοιχεῖα.

Φανερὲς εἶναι οἱ διαφορὲς ἀνάμεσα σ' ἓνα βορειοηπειρωτικὸ τραγούδι καὶ σ' ἓνα ἀλβανικὸ, ποὺ περιγράφουν τὸ ἴδιο ἱστορικὸ γεγονός, τὴν ἀποτυχημένη ἀνταρσία τοῦ Γκιολέκα¹.

«Τοὺς Λιάπηδες τοὺς κίνησε ὁ Κόντος κι ὁ Γκιολέκας
τοὺς Τσάμηδες τοὺς κίνησε Χαμίτης ὁ Τσαπάρας...
Κι ἔπιακαν κοῦλες καὶ χωριὰ κι ἔπιακαν τὰ ντερβένια
κι ἐχτύπησαν κι ἐχάλασαν τοῦ βασιλιᾶ τ' ἀσκέρια...
Σὰν τὴν κοίτη τὰ πρόβατα, σὰν τὰ παχυὰ κριάρια
σωρεύτηκαν στὰ Γιάννενα, Λιάπηδες, Αὐλωνιάτες
Μπερατινοὶ καὶ Καστρινοὶ καὶ Τσάμηδες δεμένοι...»

Μίρα θὰ φιάλε Γκέγκα
Μιργιαλὰ τ' οὐνγκιάτε γέτα
μὲ καντάλ ἀπὸ ντουρμπέτα
σὲ κὰ σκουάρε Γκιολέκα
βέντεβε, μάλιεβε ἔγρα
πρὰ νὰ πρὲτ ἓνα μπὲν λιέτρα
ἔ νὰ βάο ντέγκα μὲ ντέγκα

Καλὰ εἶπε ὁ Γκέγκας
Πολυχρονεμένε συνταγματάρχη
ἡσυχότερα νὰ χτυποῦν οἱ σάλπιγγες
γιατὶ πέρασε ὁ Γκιολέκας
στοὺς τόπους καὶ τ' ἄγρια βουνὰ
καὶ μᾶς σκοτώνει μᾶς κάνει
σὰν χάρτινα κομμάτια καὶ μᾶς
κρεμάει κλαρὶ σὲ κλαρὶ...

1. Σπ. Στούπη, Ἠπειρωτῆς καὶ Ἀλβανοί, Ἔκδοση: «Ἰδρύματος Βορειοηπειρωτικῶν Ἐρευνῶν», Ἰωάννινα 1976.

Ἐπομένως, ἔχουμε δυὸ ξεχωριστὰ εἶδη λαϊκῆς μουσικῆς, πού τραγουδιοῦνται σὲ δυὸ χωριστὲς γεωγραφικὲς περιοχὲς ἀπὸ δυὸ διαφορετικοὺς λαούς. Τὸ πολυφωνικὸ τραγούδι, πού τραγουδιέται ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας, στὴν Ἑλληνικὴ Βόρειο Ἠπειρο καὶ νοτιότερα σὲ ὀρισμένα μέρη τῆς ἐλεύθερης Ἠπείρου, καὶ τὸ μονοφωνικὸ τραγούδι, πού τραγουδιέται ἀπὸ τοὺς Ἀλβανοὺς στὴν σημερινὴ βόρειο καὶ μέση Ἀλβανία.

Μεταξὺ τους, δὲν μπορούμε νὰ βροῦμε οὔτε μιὰ συγκεκριμένη ἢ ἀκαθόριστη ἐπιφανειακὴ ἀλληλοεπίδραση, πού μέχρι ἐνὸς σημείου θὰ ἦταν φυσικὴ, ἐξ αἰτίας τῆς μακρᾶς συμβιώσεως τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ ἀλβανικοῦ στοιχείου. Δὲν ὑπάρχει καμμιὰ στενότερη σχέση, πού νὰ δικαιολογεῖ ἐπίδραση στὸν ἐθνολογικὸ χαρακτήρα τοῦ λαοῦ. Οἱ Βορειοηπειρῶτες, πού ἔχουν πάθει πολλὰ ἀπὸ τοὺς Τουρκαλβανούς, εἶναι φυσικὸ νὰ μὴν αἰσθάνονται καμμιὰ συμπάθεια γιὰ τοὺς δυνάστες τους καὶ πολὺ περισσότερο γιὰ τὰ τραγούδια τους. Καὶ ὄχι μόνο δὲν τραγουδοῦν ἀλβανικὰ τραγούδια, ἀλλὰ οὔτε καὶ νὰ τ' ἀκούσουν θέλουν.

Συμπερασματικά: Δὲν μπορεῖ νὰ στηριχτεῖ ἡ ἄποψη γιὰ ἰλλυρικὴ πατρότητα καὶ μ' ἐπέκταση ἀλβανικὴ στὸ βορειοηπειρωτικὸ τραγούδι. Οὔτε νὰ γίνεи σοβαρὸς λόγος γιὰ κάποια ἐπίδραση τοῦ ἐνὸς στὸ ἄλλο, κι ἀκόμη πὺ πολλύ, νὰ ταυτιστοῦν δυὸ εἶδη, πού τὰ ξεχωρίζουν βασικὰ καὶ ἰδιότυπα γνωρίσματα.

Ἄλλὰ τότε, μήπως τὸ σημερινὸ βορειοηπειρωτικὸ τραγούδι, εἶναι ἀπομεινάρι κάποιας ξένης καὶ μακρινῆς ἐπιμιξίας, κανενός ἀπ' τοὺς λαούς, πού σὲ κάποιο ἱστορικὸ σταυροδρόμι ἄφησαν τὰ ἐπισημάνειά τους, στὸν ἠπειρωτικὸ χῶρο;

Καὶ ἡ ἄποψη αὕτη φαίνεται ὅτι δὲν ἔχει πολλοὺς καὶ σοβαροὺς λόγους γιὰ νὰ σταθεῖ.

Βέβαια, πολυφωνία ἀπαντιέται σὲ κάποιες μορφὲς γιουγκοσλαβικῶν καὶ ρουμανικῶν τραγουδιῶν, ἐνῶ πολλὰ ἄλλα δημοτικὰ εὐρωπαϊκὰ τραγούδια ἔχουν ὡς κοινὴ βάση τὴν πενταφθογγικὴ κλίμακα.

Εἶναι γνωστὸ, ὅτι ἡ πενταφθογγικὴ κλίμακα, χρησιμοποιόνταν στὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὸν 7ο π.Χ. αἰῶνα¹. Στὴν χώρα μας φέρεται ὅτι τὴν ἔφερε τότε ὁ Ὀλυμπος ὁ Φρύγιος, πού ἔζησε στὴν ἐποχὴ τοῦ

1. Ἄντ. Λάβδα, Πεντάφθογγοι κλίμακες ἐν τῇ δημώδη μουσικῇ τῆς Ἠπείρου, «Ἠπειρωτικὴ Ἑστία», σελ. 140.

Βασιλιᾶ Μίδα τοῦ Β'. Ἐπομένως ἡ Εὐρώπη πῆρε στοιχεῖα ἀπὸ τῆ μουσικῆ τῆς Ἑλλάδας καὶ δὲν ἔδωσε σ' αὐτὴ. Ἡ προχριστιανικὴ Εὐρώπη ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ μουσικὴ θὰ δανειστεῖ τὰ βασικά της στοιχεῖα, κι ἀναμειγνύοντας τὰ δικά της στοιχεῖα μ' αὐτὰ θὰ δημιουργήσῃ ἀργότερα τὴν κολοσσιαία μουσικὴ ἀρχιτεκτονικὴ της, πὺ συμπληρώνει τὸν πολιτισμὸ της.

Ἔτσι, τὸ βορειοηπειρωτικὸ τραγούδι, μὲ τὸν πενταφθογγικὸ χαρακτήρα του, ἀναγνωρίζεται, σὰν μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ παλιῆς μουσικῆς παραδόσεις τῆς Εὐρώπης.

Στὴ συγκεκριμένη περίπτωση τῆς παρουσίας πολυφωνίας στὴ Γιουγκοσλαβία καὶ τὴ Ρουμανία θὰ πρέπει νὰ ἐξετάσουμε τὰ κοινὰ σημεῖα ἐπαφῆς τῶν δύο αὐτῶν λαῶν μὲ τὸν ἠπειρωτικὸ κῶρο. Οἱ Σλάβοι πραγματικά, πέρασαν ἀπὸ τὴν Ἠπειρο στὰ μεταχριστιανικὰ χρόνια, ὅταν ὅμως στὴν Ἑλλάδα προῦπήρχε ἡ πενταφθογγικὴ κλίμακα, τὸ βασικὸ στοιχεῖο τοῦ πολυφωνικοῦ τραγουδιοῦ. Θὰ μπορούσε ἀκόμη νὰ παρατηρήσῃ κανένας, ὅτι ἡ Βόρειος Ἠπειρος, καὶ περισσότερο τὰ νοτιότερα μέρη αὐτῆς, παρὰ τὶς πάμπολλες καὶ καταστρεπτικῆς ξένες ἐπιδρομῆς, μπόρεσε καὶ ἀφομοίωσε, ὅλα τὰ ξένα στοιχεῖα, εἰσι πὺ μόνο λίγα ξενικὰ τοπωνύμια νὰ θυμίζουν σήμερὰ τὴ μακρινὴ ἐκείνη ἐποχὴ.

Ὅσο γιὰ τὴ Ρουμανία, οἱ δεσμοὶ της μὲ τὴν Ἠπειρο ἀρχίζουν ἀπὸ τὸ 12ο αἰῶνα μ.Χ., ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ Ἠπειρώτης μελετητὴς Λαμπροῖδης.

Ἡ πλούσια κι αὐτοκυβέρνητη Βλαχία εἶχε προσελκύσει τὴν προτίμησιν τῶν Ἠπειρωτῶν ταξιδευτῶν, ἀπὸ πολὺ γρήγορα, πὺ συνεχίστηκε μέχρι τὰ τελευταῖα προπολεμικὰ χρόνια. Στὴ Ρουμανία οἱ Ἠπειρωτῆς σχημάτισαν ἰσχυρῆς παροικίες, πολλῆς φορῆς ὀλόκληρα χωριὰ δικά τους καὶ ἀνέδειξαν ἡγεμόνες, φωτισμένους διδασκάλους καὶ μεγάλους εὐεργέτες¹.

1. Ἀρσάκης, Ζάππας, Γρ. Γκίκας εἶναι μερικὰ βορειοηπειρωτικὰ ὀνόματα, πὺ μαζὶ μὲ τὶς ἐκκλησίες, τὰ μοναστήρια καὶ τὰ σχολεῖα, τὰ ὁποῖα προικοδότησαν μὲ χρυσόβουλα καὶ διαθήκες, ἀποτελοῦν ἀδιάψευτες μαρτυρίες τῶν δεσμῶν τῶν Βορειοηπειρωτῶν μὲ τὴν Ρουμανία.

Στὸ χωριὸ Πολύτσανη, ὑπάρχει παράδοση, πὺς ὅταν αὐτὸ καταστράφηκε ἀπὸ τοὺς Τουρκαλβανούς, γύρω στὰ 1670, οἱ περισσότεροὶ κάτοικοι μετανάστευσαν στὴ Ρουμανία, ὅπου ἴδρυσαν νέο χωριὸ μὲ τὸ ὄνομα Πολιανή. Καρποὶ αὐτοῦ τοῦ δεσμοῦ ἦταν οἱ ἐτήσιες οἰκονομικῆς ἐνισχύσεις,

Ἐκεῖ ὁ συναισθηματικὸς Ἡπειρώτης κουβαλάει καὶ τὶς συνήθειές του, τὶς παραδόσεις του, τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμά του. Ὁ βαρὺς πόνος τῆς ξενιτειᾶς κι ἡ γλυκιὰ ἀνάμνηση τῆς μακρινῆς πατρίδας ἐξωτερικεύονται στὸ μακρόσυρτο, παραπονιαρικό καὶ μελαγχολικὸ τραγούδι του.

Γιατὶ λοιπὸν νὰ μὴ παραδεχτοῦμε, ὅτι ἡ πολυφωνία στὴ Ρουμανία εἶναι ἀποτέλεσμα ἐπιδράσεως τοῦ ἠπειρωτικοῦ στοιχείου, πού γιὰ αἰῶνες ὀλόκληρους ζοῦσε καὶ ἀκτινοβολοῦσε στὸν τόπο ἐκεῖνο, ὅταν οἱ ἴδιοι οἱ Ρουμάνοι παραδέχονται ὅτι: «Οἱ Ρουμάνοι πού δὲν ἐδημιούργησαν σχεδὸν τίποτε, ἐδανείσθησαν σχεδὸν τὰ πάντα», ὅπως λέγει ὁ Ρουμάνος κριτικὸς Καραμπὰτ Ἰμπραϊλεάνου, στὸ βιβλίο του «Τὸ κριτικὸ πνεῦμα στὸ ρουμανικὸ πολιτισμό».

«Ὅλη ἡ ἱστορία τοῦ ρουμανικοῦ πολιτισμοῦ ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ Μεσαίωνα ἕως σήμερα (1909) εἶναι ἡ ἱστορία τῆς διεισδύσεως τοῦ ξένου πολιτισμοῦ στὶς ρουμανικὲς χῶρες», συμπληρώνει ὁ ἴδιος. Καὶ ὁ ἄλλος Μάνθος - Μυρσίνης, ἕνας Ἡπειρώτης βαθὺς γνώστης τῶν ρουμανικῶν πραγμάτων παρατηρεῖ: «... Νὰ μὴ θεωρηθεῖ ὑπερβολὴ τὸ γεγονὸς ὅτι ἕνας ἐκ τῶν κυριοτέρων δανειστῶν τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως τῆς χώρας αὐτῆς ὑπῆρξεν ἡ ἐλληνικὴ παιδεία»².

Ἦστερα ἀπ' ὅσα πρὸ πάνω ἀναφέρθηκαν εἶναι νομίζουμε φανερό, πὼς ἂν ὑπάρχει κάποια ἐπίδραση μεταξὺ τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν τῶν τριῶν χωρῶν, αὐτὴ ἀσκήθηκε ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν βορειοηπειρωτικῶν στὰ γιουγκοσλαβικὰ καὶ τὰ ρουμανικά .

Μιὰ λεπτομερειακὴ καὶ συστηματικὴ συγκριτικὴ μελέτη τῶν πολυφωνικῶν τραγουδιῶν τῶν τριῶν χωρῶν, ἀπὸ εἰδικοὺς μουσικολογράφους, πιστεύουμε θὰ μᾶς ἔδινε πολὺ ἐνδιαφέροντα συμπεράσματα.

Πιθανόν, νὰ ἰσχυροποιόνταν ἡ ἐντύπωση, πού δίνει ἡ ἀπλὴ

πού ἔφθναν στὸ χωριὸ ἀπὸ τὴ Ρουμανία μέχρι τὰ τέλη τοῦ προηγουμένου αἰῶνα καὶ τὸ Χρυσόβουλο, πού μὲ ἐνέργειες ἀρχόντων Πολυτσανιτῶν τῆς Ρουμανίας προικοδοτήθηκε τὸ Μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ χωριοῦ.-

2. Ἄλλη Μάνθου - Μυρσίνη, Ἡπειρωταὶ εἰς τὴν Ρουμανίαν. Ἀθῆναι 1967, σελ. 10.

ἀκρόασή τους, ὅτι σὲ τίποτε δὲν μοιάζουν καὶ σ' ὅλα διαφέρουν. Γιατί, αὐτὸ πὺ λήμε πολυφωνία στὰ τραγούδια τῶν χωρῶν αὐτῶν, στὴν πραγματικότητα εἶναι κάτι σὰν ὁμαδικὸ τραγούδισμα, πὺ δὲν ἔχει τὴν ἐσωτερικὴ ἀρχιτεκτονικὴ μουσικὴ πλοκὴ καὶ τὴν ἐξωτερικὴ τεχνικὴ συγκρότηση τῶν πολυφωνικῶν τραγουδιῶν τῆς Βορείου Ἡπείρου.

Ὅπωςδήποτε γιὰ ὅσους γνωρίζουν καλὰ τὸ βορειοηπειρωτικὸ δημοτικὸ τραγούδι, τὸ τραγουδοῦν καὶ τὸ ζοῦν, δὲν ὑπάρχει θέμα ὁμοιότητάς του μὲ αὐτὸ τῆς Γιουγκοσλαβίας καὶ τῆς Ρουμανίας.

Ἀπομένει νὰ ἐξετάσουμε τὴ σχέση καὶ τὴν πιθανὴ συγγένεια τοῦ βορειοηπειρωτικοῦ τραγουδιοῦ, μ' ἐκεῖνο τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου τῆς ἐλεύθερης Ἡπείρου. Τὴ σχέση αὐτὴ, θὰ τὴν ἀναζητήσουμε στὸς γενικότερους ἐθνικοὺς καὶ πολιτιστικοὺς δεσμούς, πὺ ἐνώνουν τὴ Βόρειο Ἡπειρο μὲ τὴν Ἑλλάδα.

Μὲ τὸν ὄρο «Βόρειος Ἡπειρος», νοοῦμε σήμερα τὴν περιοχὴ, πὺ παρὰ τὴν ἀναμφισβήτητὴ ἑλληνικότητά της καὶ τοὺς μακροχρόνιους καὶ ἡρωϊκοὺς ἀγῶνες της παραμένει ἀκόμη ἔξω ἀπὸ τὰ ὄρια τοῦ σημερινοῦ ἑλληνικοῦ κράτους.

Ἡ Ἡπειρος, πὺ ὁ Ἀριστοτέλης τὴν ὀνομάζει¹ «ἡ Ἑλλὰς ἡ ἀρχαία» ἀπὸ τὰ παγάρχαια χρόνια ἦταν ἱστορικὰ, ἐθνολογικὰ καὶ γεωγραφικὰ ἑνιαία καὶ ἀδιαίρετη. Ὁ διαχωρισμὸς της σὲ Βόρειο καὶ Νοτιο εἶναι καθαρὰ τεχνικὸ κατασκευάσμα τῆς ξένης διπλωματίας, πὺ ἔγινε στὶς ἀρχὲς τοῦ αἰῶνα μας, μὲ τὴν ἀδικὴ καὶ συμφεροντολογικὴ παραχώρηση τοῦ βόρειου τμήματός της στὸ νεοσύστατο τότε ἀλβανικὸ κράτος. Ἐθνολογικὰ ἡ Βόρειος Ἡπειρος ὀρίζεται μεταξὺ τοῦ Γενούσου ποταμοῦ καὶ τῆς σημερινῆς ὀροθετικῆς γραμμῆς Ἑλλάδας -- Ἀλβανίας. Στὸ χῶρο αὐτὸ καὶ στὰ νοτιότερά του, στὸς νομοὺς Ἀργυροκάστρου καὶ Κορυτσᾶς, βρίσκεται ὁ κύριος ὄγκος τοῦ ἀλύτρωτου ἑλληνισμοῦ, πὺ σήμερα ἀριθμεῖ περισσότερους ἀπὸ 300 χιλιάδες κατοίκους.

Ἡ Βόρειος Ἡπειρος, ὡς κομμάτι τῆς μιᾶς ἑνιαίας καὶ ἀδιαίρετης Ἡπείρου, ἱστορικὰ ἀκολουθεῖ στὶς γενικὲς της γραμμὲς τὴν ἱστορικὴ μοῖρα τοῦ ἑλληνισμοῦ, πὺ τὶς προσδίδει τὴν ἐθνικὴ της καταγωγὴ καὶ τὴν πολιτιστικὴ της φυσιογνωμία.

1. Ἀριστοτέλης, Μετεωρολογικά, Α—14, 21 - 22.

Ἰδιαίτερα ὁ χῶρος τῆς Βορείου Ἠπείρου γνώρισε κατὰ καιροὺς, καὶ γιὰ περισσότερο ἀπὸ τέσσερα χρόνια, ὄχι μόνο ἐλεύθερη ἑλληνικὴ Διοίκηση, ἀλλὰ καὶ δική της, τὸ 1914 (Αὐτόνομη Βόρειος Ἠπειρος).

Ὅσο γιὰ τὴ ζωὴ της, ἀκτινοβολεῖ πνεῦμα καὶ ὁμορφιὰ ἑλληνικὴ. Ὅλα ἐκεῖνα τὰ στοιχεῖα, πὺ ἀπαρτίζουν καὶ συγκροτοῦν τὴ ζωὴ καὶ τῆς προσδίδουν τὸν ἰδιάζοντα χαρακτήρα της, εἶναι ἑλληνικά.

Τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμα τοῦ λαοῦ της, αἱ θρύλοι καὶ οἱ παραδόσεις, τὰ τραγούδια καὶ οἱ χοροί, ἡ λαϊκὴ τέχνη καὶ οἱ ἐνδυμασίες, ἡ ψυχὴ καὶ τὸ φρόνημα, εἶναι ὅλα ἑλληνικά καὶ ἐπισημαίνουν τὴν ἑλληνικότητα τῶν κατοίκων της.

Τοποθετήσαμε κιόλας τὸ βορειοηπειρωτικὸ τραγούδι στὴ φυσικὴ του κοιτίδα, στὸν ἑλληνικὸ πολιτιστικὸ χῶρο.

Στὴ θέση αὐτὴ τὸ προσδιορίζουν ἀκόμη:

α.— Ἡ πενταφθογγικὴ κλίμακα, κοινὸ γνώρισμα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μουσικῆς καὶ τοῦ σημερινοῦ πολυφωνικοῦ τραγουδιοῦ τῆς Βορείου Ἠπείρου.

β.— Μερικὰ στοιχεῖα ὁμοιότητας μεταξὺ τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς καὶ τοῦ βορειοηπειρωτικοῦ τραγουδιοῦ, καὶ

γ.— Οἱ ὁμοιότητες τῶν βορειοηπειρωτικῶν τραγουδιῶν μὲ ἐκεῖνα τῶν ἄλλων περιοχῶν τῆς Ἠπείρου.

Πρῶτα - πρῶτα, ἡ πενταφθογγικὴ κλίμακα, εἶναι βασικὸ καὶ βεβαιωμένο στοιχεῖο ἐπαφῆς τοῦ σημερινοῦ βορειοηπειρωτικοῦ τραγουδιοῦ μὲ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ μουσικὴ.

Εἶναι γνωστὸ πὺς ἡ πενταφθογγικὴ κλίμακα, ἓνα εἶδος μουσικῆς τεχνοτροπίας, ἀνθοῦσε κάποτε στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα. Αὐτὴ διατηρεῖται μέχρι καὶ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους, ὅποτε στὴν ἐξέλιξη τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς σημειώνεται ἓνας σημαντικὸς διαχωρισμὸς σὲ δυὸ μεγάλα ρεύματα. Τὸ δυτικὸ ρεῦμα, πὺ ἡ λατινικὴ ἐκκλησία, τὸ ἐξελίσσει σὲ ἐπιστημονικοτεχνικὸ κολοσσὸ καὶ τὸ ἀνατολικὸ, πὺ μὲ τὴν ἐπίδραση τῆς Ὀρθοδοξίας παραμένει πρωτόγονο, ἀφοῦ αὐτὴ ἀπέρριψε τὴν ἐπεξεργασία τῶν λειτουργικῶν μερῶν καὶ τὴ σύμπραξη τῆς ὀργανικῆς μουσικῆς στὴ λειτουργία.

Ἔτσι ἡ βυζαντινὴ ἐποχὴ ἐξαφανίζει ἀπὸ ὅλη τὴν Ἑλλάδα τὴ χρῆση τῆς πενταφθογγικῆς κλίμακας, μὲ μόνη ἐξαίρεση τὴν περιοχὴ τῆς Βορ. Ἠπείρου.

Ἀπὸ τὴν παραδοχὴ αὐτῆς τῆς ἀπόψεως προκύπτει ἓνα ἄλ-

λο έρώτημα. Πώς ή πενταφθογγική κλίμακα και ή πολυφωνία σώθηκαν και διατηρήθηκαν μέχρι σήμερα μόνο στη μικρή αυτή γωνιά του έλληνικού χώρου; Το γεγονός αυτό δεν πρέπει να μας κάνει έντύπωση αν σκεφτούμε πόσο πλούσιο διαμελισμό παρουσιάζει σήμερα το δημοτικό τραγούδι σ' ολόκληρο τον έλληνικό χώρο. 'Ο Σπ. Περιστερης, για το φαινόμενο αυτό παρατηρεί: «Αί μουσικαί διαφοραί άφορώσαι τόσον εις έξωτερικά γνωρίσματα τών άσμάτων, την ποιητικήν και μελωδικήν μορφήν, όσον και εις έσωτερικά το ύφος, τον χαρακτήρα, ποικίλλουν κατά περιοχάς και αναλόγως τών συνθηκών της δημιουργίας των, όφαινεται δε εις πολλούς και διαφόρους λόγους, ιστορικούς, κοινωνικούς, γεωγραφικούς, κλιματολογικούς κ. ά.»¹.

Όλοι αυτοί οί λόγοι, που αναφέρει ο Σπ. Περιστερης, ότι καθορίζουν τις διαφορές και τις ποικιλίες των τραγουδιών, συνυπάρχουν στην περίπτωση της Βορείου 'Ηπειρου. Είναι δε βέβαιο, πως διαδραμάτισαν το ρόλο τους στη γέννηση και την πορεία του πολυφωνικού βορειοηπειρωτικού τραγουδιού.

Οί πιο άποφασιστικοί όμως παράγοντες, που στήριξαν, έθρεψαν και έδωκαν τη σημερινή του μορφή στο βορειοηπειρωτικό τραγούδι, είναι οί κοινωνικές συνθήκες και οί έθνικές περιπέτειες της πολύπαθης αυτής περιοχής, σε συνδυασμό με τις ψυχολογικές αντιδράσεις τών κατοίκων της.

'Ο γνωστός 'Ηπειρώτης ιστοριοδίφης Σπ. Στούπης, για το θέμα αυτό ρωτάει στα «Πωγωνησιακά και Βηρσιανιώτικά» του: «Γιατί στον 'Ηπειρώτη, τον πάντοτε τοξιδιάρη, δεν ξεχωρίζεις πολλές φορές το τραγούδι της χαράς από κείνο της λύπης;». Και ο ίδιος δίνει την απάντηση: «Στην 'Ηπειρο δεν υπήρχε μόνον ο βόγγος του θανάτου, ή οδύνη και ο θρήνος της ταφής. 'Ηταν και το κλάμα του ζωντανού χωρισμού, ο σπαραγμός της ξενι-

1. Βλέπε Σπ. Περιστερη, Δημοτικά Τραγούδια Δροπόλεως σελ. 105.

τειᾶς... Ὁ χωρισμὸς καὶ ἀκόμα ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς ἐστραμμένα πρὸς τὰ ξένα γιὰ κείνους πὺν ἔμεναν στὸ χωριό, διέπλασαν καὶ διεμόρφωσαν τὸν ἠπειρωτικὸ χαρακτήρα μαζί με τὰ δεινὰ τῆς δουλείας. Γιατὶ αὐτὰ εἶχαν τεράστιες ἐπιπτώσεις στὸν ψυχικὸ, πνευματικὸ καὶ ἠθικὸ του κόσμου, καὶ ἐδημιούργησαν τὸν τύπο τοῦ γνωστοῦ ἠπειρώτη με τὸν πλούσιο συναισθηματισμὸ, τὴν ὑπερβολικὴ ἐσωτερικὴ ἀξιοπρέπεια μέχρι σημείου πὺν μερικοὶ νὰ κατα-



Γυναῖκες ἄνδρες καὶ παιδιά χορεύουν τραγουδώντας ὅλοι μαζί.

Ἔτσι ἀγαπήθηκε με πάθος καὶ διατηρήθηκε ἀνόθευτο τὸ πολυφωνικὸ τραγούδι τῆς Βορείου Ἠπείρου.

λογίζουν σ' αὐτὸν «κοσμικὴ δειλία», τὸν αὐτοσεβασμὸ κ.λ.π. πὺν σὲ τελευταία ἀνάλυσι ἀπέσπασε δίκαια ἀπὸ τοὺς πανέλληνες γιὰ τὴν Ἠπειρο τὸν τίτλο τῆς «Εὐάνδρου»¹.

Καὶ ἐμεῖς προσθέτουμε, πὺν ὁ ψυχικὸς σπαραγμὸς τοῦ Βορειοηπειρώτη, γίνεται μεγαλύτερος καὶ ἀσταμάτητος καὶ ἀπὸ τὴ διπλὴ σκλαβιὰ τῶν Τουρκαλβανῶν, με τὶς ἀτέλειωτες ἀλλοξοπιστίες καὶ τὶς φοβερὲς λεηλασίες καὶ καταστροφές της.

1. Σπ. Στούπη, Πωγωνησιακὰ καὶ Βησσανιώτικα, Τόμ. Β' σελ. 134, 135.

Ἡ πενταφθογγικὴ κλίμακα λοιπόν, πού ὅπως εἶπαμε ἀνθοῦσε κάποτε στήν Ἀρχαία Ἑλλάδα, ἐνῶ ἀντικαταστάθηκε στήν ὑπόλοιπη χώρα ἀπό τὸ ἐπταφθογγικὸ σύστημα, φυτεμένο καὶ στὴ Βόρειο Ἡπειρο, ριζοβόλησε καὶ μεγάλωσε καὶ φούντωσε, μόνο ἐκεῖ, γιατί ἐκεῖ βρῆκε ἔδαφος, πού δὲν τὸ ἄφησε νὰ μαραθεῖ καὶ νὰ ἐξαφανιστεῖ, ὅπως ἔγινε στὶς ἄλλες ἑλληνικὲς περιοχές.

Ὁ Βορειοηπειρώτης, πῆρε τὴν πενταφθογγικὴ κλίμακα, πρόσθεσε τὴν περίτεχνη πολυφωνικὴ σύνθεση μὲ τὸ ἰδιαίτερο τοπικὸ χρῶμα καὶ μᾶς ἔδωκε τελικά, ὀλοκάθαρη τὴ δική του αισθητικὴ μουσικὴ καὶ ποιητικὴ ἀντίληψη, πού πηγάζει μέσα ἀπὸ τὸ πνεῦμα του, τὴ φυλετικὴ του ἰδιοσυγκρασία, τὴ διαμόρφωση τῆς θρησκείας του καὶ τοὺς ἐθνικοὺς του ἀγῶνες.

Δώσαμε μιὰ ἐξήγηση, πού κατὰ τὴ γνώμη μας φαίνεται περισσότερο πιστευτή, γιὰ τὸ πῶς βρέθηκε τὸ πενταφθογγικὸ πολυφωνικὸ τραγούδι στὴ σημερινὴ πατρίδα του. Ὅπως ὅμως κι ἂν ἔχει τὸ πράγμα, ὁ λαός μας, μὲ τὴν μοναδικὴ καὶ μεγάλη συνθετικὴ καὶ ἀναπλαστικὴ του δύναμη, βρῆκε τὸν τρόπο, μέσα ἀπὸ τὸ καμίνι τῆς ζωῆς, νὰ μᾶς δώσει, μὲ μιὰ καινούργια μορφή τέχνης, τὸ ἀντιφέγγισμα τῆς ψυχῆς του, τοὺς πόνους καὶ τὶς χαρὲς του, τοὺς πόθους καὶ τὶς ἐλπίδες του. Καὶ αὐτὴ ἡ τέχνη, ἐπιβιώνει σήμερα ἕνα ἀπὸ τὰ ἀρχαιότερα μνημεῖα τῆς μουσικῆς μας παραδόσεως, τὴν πενταφθογγικὴ κλίμακα.

Μὲ βάση τὸ γεγονὸς, πῶς ἡ πενταφθογγικὴ κλίμακα, εἶναι ἕνα δεδομένο στοιχεῖο τοῦ ἀρχαίου μας πολιτισμοῦ, ἡ μουσικὴ τοῦ βορειοηπειρωτικοῦ τραγουδιοῦ, ἀποτελεῖ ἴσως μιὰ γέφυρα, πού ἐνώνει τὸ σήμερα μὲ κάποια περασμένη καὶ πολὺ μακρινὴ περίοδο τῆς ἱστορίας τοῦ ἑλληνικοῦ Ἔθνους.

Ἐρχόμαστε τώρα νὰ ἐξετάσουμε τὰ στοιχεῖα ὁμοιότητας τοῦ βορειοηπειρωτικοῦ τραγουδιοῦ μὲ τὴ βυζαντινὴ μουσικὴ. Ὁ Σπ. Περιστέρης, πού εἶναι καὶ καθηγητὴς τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς γράφει σχετικά: «Τὸ ἴσον καὶ ἡ μελωδικὴ κίνησις τοῦ γυριστοῦ

εἰς τὴν τονικὴν καὶ ὑποτονικὴν εἶναι στοιχεῖα ἀπαντῶντα ὁμοίως καὶ εἰς τὴν βυζαντινὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν»¹.

Καὶ ὁ ἴδιος ρωτᾷ: «Μήπως εἰς τὴν δημώδη τεχνοτροπίαν ταύτην ἔχωμεν δημιουργικὴν ἐπίδρασιν τῆς μουσικῆς ταύτης, ἥτις εἰς ὠρισμένην ἱστορικὴν περίοδον ἦνθει ἐνταῦθα;».

«Ἀναλογίες φωνῶν μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν μας (τραγούδι, δεύτερη φωνή, ἴσο)», βρίσκει στὰ τραγούδια αὐτὰ κι ὁ σχολιαστὴς τοῦ δίσκου «Τραγούδια τῆς Ἠλείρου» τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῆς ἐθνικῆς μουσικῆς. Καὶ αὐτὸς ἀναρωτιέται, ἂν τὸ τραγούδι αὐτὸ ἔχει σχέση μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν. Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι ἡ πρώτη γνωριμία μὲ τὸ βορειοηπειρωτικὸ τραγούδι, ἀφήνει τὴν ἐντύπωση τοῦ μοιρολογιοῦ ἢ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, χωρὶς νὰ εἶναι οὔτε τὸ ἓνα οὔτε τὸ ἄλλο. Θὰ πρέπει ὅμως νὰ δεχτοῦμε κάποιες ὁμοιότητες μεταξὺ τους, ὅπως τὶς καθορίζουν πρὸ πάντων οἱ εἰδικοί μελετητὲς του, πρὸ ὅποσδήποτε φέρουν πρὸ κοντὰ τὸ βορειοηπειρωτικὸ τραγούδι στὴν ἑλληνικὴ μουσικὴ παράδοση.

Ἐδῶ θὰ μπορούσαμε νὰ ὑποθέσουμε, πὼς ἴσως τὸ πολυφωνικὸ μοιρολόγι καὶ τὸ κλάμα τοῦ βορειοηπειρωτικοῦ τραγουδιοῦ νὰ ἐπηρέαστηκαν στὸ ἴσο καὶ στὶς ξεχωριστὰς φωνές, ἀπὸ τὰ ἴδια στοιχεῖα τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς.

Τελευταῖα, ἂς δοῦμε, τὶς ὁμοιότητες τῶν βορειοηπειρωτικῶν τραγουδιῶν μὲ τὰ ἄλλα τραγούδια τῆς Ἠλείρου.

Σήμερα τὸ πολυφωνικὸ τραγούδι, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῆς Βορείου Ἠλείρου, τραγουδιέται καὶ σ' ἓνα γειτονικὸ τμήμα τῆς ἐλεύθερης Ἠλείρου, τὴν ἐπαρχία Πωγωνίου καὶ σὲ μερικὰ χωριὰ τῶν ἐπαρχιῶν Κόνιτσας καὶ Φιλιππῶν. Πολυφωνικὰ τρα-

1. Βλέπε ἐργασία Σπ. Περιστέρη σελ. 116, 117.



γούδια, πού μοιάζουν με τὰ βορειοηπειρωτικά, τραγουδιούνται ἀκόμη στὸν Πεντάλοφο Κοζάνης καὶ σὲ χωριὰ τῶν Γρεβενῶν.

Τὰ ἄλλα τραγούδια τῆς Ἠπείρου, ἀτομικὰ ἢ ὁμαδικὰ, ἐκτελοῦνται μετὰ τὴ συνοδεία ὀργάνων ἢ χωρὶς αὐτὰ μονοφωνικά, δη-



Οἱ διαγραμμίσεις τοῦ χάρτη δείχνουν τὸ χῶρο τοῦ σκλαβωμένου καὶ ἐλεύθερου τμήματος τῆς Ἠπείρου στὸν ὁποῖο καλλιεργεῖται τὸ πολυφωνικὸ δημοτικὸ τραγούδι.

λαδὴ ἔχουν ὡς βάση μιὰ μελωδία ἀπλή, συλλαβικὴ καὶ στολισμένη μετὰ διάφορα γυρίσματα καὶ μελίσματα.

Τὴ σχέση τῶν βορειοηπειρωτικῶν τραγουδιῶν κι ἐκεῖνων

τῶν ἄλλων περιοχῶν τῆς Ἠπείρου μᾶς τὴ δίνει πάλι ὁ καθηγητῆς Σπ. Περιστέρης.

Τὰ τραγούδια αὐτὰ «παρουσιάζουν ὁμοιότητας μεταξύ των, τόσο ὡς πρὸς τὰ ἐξωτερικὰ ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὰ ἐσωτερικὰ γνωρίσματα», λέγει ὁ διακεκριμένος μελετητής. Καὶ συμπληρώνει «Τὰ μουσικὰ στοιχεῖα τῶν κατὰ πολυφωνικὸν τρόπον ἐκτελουμένων ἀσμάτων τῆς Δροπόλεως καὶ τῶν γειτονικῶν πρὸς αὐτὴν περιοχῶν, τὰ ἀνευρίσκομεν εἰς τὰ ἄσματα τῶν ἄλλων περιοχῶν τῆς Ἠπείρου οὐχὶ ὅμως ἐκτελούμενα ἐν συνδυασμῶ ἀλλὰ μεμονωμένως. Τὰ ὑπ' ἀριθ. 10 - 15 μουσικὰ παραδείγματα, προερχόμενα ἐκ διαφόρων περιοχῶν τῆς Ἠπείρου, μᾶς βεβαιώνουν περὶ τούτου»¹.

Ἄλλὰ καὶ τὸ ποιητικὸ περιεχόμενον τῶν βορειοηπειρωτικῶν τραγουδιῶν, ὅταν δὲν εἶναι τὸ ἴδιον, μοιάζει πάρα πολὺ μὲ τὰ τραγούδια τῶν ἄλλων περιοχῶν τῆς Ἠπείρου.

Τὰ ποιητικὰ τους θέματα, μὲ μικρὰς ἢ μεγαλύτερας παραλλαγές, τραγουδιοῦνται ὄχι μόνο στὴν ὑπόλοιπὴ Ἠπειρο, ἀλλὰ καὶ σὲ πολὺ ἀπομακρυσμένα μέρη τῆς Ἑλλάδας.

Χαρακτηριστικὸ παράδειγμα, τὰ θρακιώτικα τραγούδια ποὺ ἀνέφερε στὴν ἀνακοίνωσίν της ἡ κ. Ἑλένη Φιλιππίδη «Ἐντεμένο μου πουλί» καὶ «Ἐχασα τὸ μαντήλι μου». Καὶ τὰ δυὸ μὲ μικρὰς παραλλαγές τραγουδιοῦνται καὶ σ' ὅλη τὴ Βόρειο Ἠπειρο, μὲ τὸν πολυφωνικὸ βέβαια τρόπο.

Ἐχασα τὸ μαντήλι μου

Ἐχασα τὸ μαντήλι μου, παιδιὰ - μου παιδιὰ μου
τὸ χρυσὸ κεντημένο, μωρὲ παιδιὰ καημένα
μὲ τριακόσια δυὸ φλουριά, παιδιὰ μου - παιδιὰ μου
μὲ ξήντα δράμα μόσχο, μωρὲ παιδιὰ καημένα.

Τόχα γιὰ τὴν ἀγάπη μου, παιδιὰ μου - παιδιὰ μου
τόχα γιὰ τὴν κυρά μου, μωρὲ παιδιὰ καημένα.

Ἄν τὸ βρεῖ νιὸς νὰ τὸ χαρεῖ παιδιὰ μου - παιδιὰ μου
καὶ γέρος νὰ πεθάνει, μωρὲ παιδιὰ καημένα.

Ἄν τὸ βρεῖ κόρη ἀνύπαντρη, παιδιὰ μου - παιδιὰ μου,
νὰ μοῦ τὸ ξαναδώσει μωρὲ παιδιὰ καημένα.

1. Βλέπε Σπ. Περιστέρη, σελ. 117.

Ξενιτεμένο μου πουλί

Ξενιτεμένο μου πουλί και παραπονεμένο
 ή ξενιτειά σὲ χαίρεται κι ἐγὼ ἔχω τὸν καημό σου.
 Τί νὰ σοῦ στείλω, ξένε μου, αὐτοῦ σιὰ ξένα πού ἔσαι.
 Νὰ στείλω μήλο, σέλεται, κυδώνι, μαραγκιάζει,
 νὰ στείλω μοσχοσιτάφυλο, σιὸ δρόμο σταφιδιάζει,
 νὰ στείλω καὶ βασιλικό, δίχως νερὸ στεγνώνει.
 Νὰ στείλω καὶ τὸ δάκρυ μου σ' ἓνα φιλό μαντήλι.
 Ἄνάθεμά σε, ξενιτειά,, καὶ σὺ καὶ τὰ καλά σου,
 πὺ παίρνεις, ἀνύπαντρα παιδιά, γυρίζουν παντρεμένα,
 παίρεις καὶ παντρεμένους νιοὺς καὶ γέροντες γυρίζουν.
 Ἄνάθεμά σε, ξενιτειά, μὲ τὰ φαρμάκια πιάσεις.

Ὁ Βορειοηπειρώτης τραγουδάει σὺ τραγούδια του πολλές
 ἑλληνικὲς εἰκόνες τῆς ζωῆς καὶ τῆς φύσεως. Τραγουδάει τὴν ὁ-
 μορφή Γιαννιωτοπούλα, τὰ ἔθνη τῶν Γρεβενῶν καὶ τὰ πεῦκα
 τοῦ Μετοόβου, τὴν Πόλη καὶ τὴ Σμόρνη, τὴν Τρικαλινὴ πέρδικα
 καὶ τὴ Λαρισινὴ τρυγόννα.

Τρικαλινὴ μου πέρδικα, μωρ' ἔλα μωρ' ἔλα
 καὶ Λαρισινὴ τρυγόννα, μωρ' ἔλα μὲ τ' ἐμένα.
 Πέκα δὲ θάρθ' ἓνας καιρὸς, μωρ' ἔλα - μωρ' ἔλα
 κι ἓνας θαρὸς χειμῶνας, μωρ' ἔλα μετ' ἐμένα.
 Νὰ στήσω βρόκια, σις πλαγιές, μωρ' ἔλα - μωρ' ἔλα
 καὶ ξάθεργα σιτοὺς κάμπους, μωρ' ἔλα μὲ τ' ἐμένα,
 γιὰ νὰ σὲ πιάσω ζωντανή, μωρ' ἔλα - μωρ' ἔλα
 πουλί καμαρωμένο, μωρ' ἔλα μὲ τ' ἐμένα.
 Καὶ νὰ σὲ βάλω σιὸ κλουθί, μωρ' ἔλα - μωρ' ἔλα
 τὸ χρυσοκεντημένο, μωρ' ἔλα μὲ τ' ἐμένα.
 Νὰ κελαϊδῶς κάθε πρωὶ μωρ' ἔλα μωρ' ἔλα
 Καὶ κάθε μεσημέρι μωρ' ἔλα μὲ τ' ἐμένα.
 Γιὰ νὰ ξυπνᾷς τις ὁμορφες, μωρ' ἔλα - μωρ' ἔλα
 κι ὄλες τις μαυρομάτες, μωρ' ἔλα μὲ τ' ἐμένα.
 Γιὰ νὰ ξυπνᾷς τὰ ἑνίογαμπρα, μωρ' ἔλα - μωρ' ἔλα
 τὰ πολυσγαπημένα μωρ' ἔλα μὲ τ' ἐμένα.

Γνωρίσαμε, άμέσως παραπάνω, τρία σημεία έπαφής του βορειοηπειρωτικού τραγουδιού, με την άρχαιότητα, με τὸ Βυζάντιο καὶ τὶς σημερινές μορφές τῆς μουσικῆς δημιουργίας στὸν ελεύθερο ἠπειρωτικὸ χῶρο.

Ἡ παρουσία τῶν σπουδαίων αὐτῶν ἀναλογιῶν ανάμεσά τους, ἐπιβεβαιώνουν με τὸν καλύτερο τρόπο τὰ συμπεράσματά μας, πὼς τὰ τραγούδια αὐτὰ ἀνήκουν ὀλοκληρωτικὰ στὸν ἑλληνικὸ πολιτιστικὸ χῶρο.

Τὸ βορειοηπειρωτικὸ λοιπὸν δημοτικὸ τραγούδι, εἶναι ἓνα ἰδιότυπο εἶδος ἑλληνικοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ, πὸ δὲν μοιάζει ἀπόλυτα με κανένα ἀπὸ τ' ἄλλα ἑλληνικὰ τραγούδια, εἶναι ὅμως ἑλληνικὸ, ὅπως ἑλληνικὰ εἶναι τὰ κυπριώτικα, τὰ ποντιακά, τὰ κρητικὰ καὶ τόσα ἄλλα ξεχωριστὰ εἶδη τῆς ἐθνικῆς μας δημοτικῆς μουσικῆς.

Καὶ αὐτὸ τὸ στοιχεῖο πὸ χαρακτηρίζει καὶ ξεχωρίζει σῆμερα τὸ βορειοηπειρωτικὸ τραγούδι ἀπ' τὰ τραγούδια τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν περιοχῶν, ἢ πενταφθογγικὴ κλίμακα, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ στὸ βάθος τῶν χρόνων, ἓνα πρόσθετο στοιχεῖο ἐνότητας, πὸ ἐπιβεβαιώνει, ὄχι μόνο τὴν κοινὴ ἐθνικὴ καταγωγὴ, ἀλλὰ καὶ τὴν κοινότητα ὅλων τῶν πολιτιστικῶν ἀξιῶν τῆς ἐπαρχίας με τὴν μητέρα πατρίδα. Ἄλλωστε, στὴ Βόρειο Ἡπειρο, δὲν εἶναι μόνο τὰ δημοτικὰ τῆς τραγούδια, πὸ ξαφνιάζουν τὸν ἐρευνητὴ γιὰ τὴν πιστότητα καὶ ἀμεσότητα με τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ τους προέλευση. Ἡ ζωὴ καὶ ἡ παράδοση τὰ ἤθη καὶ τὰ ἔθιμα τῶν κατοίκων τῆς, διασώζουν πολλές συνήθειες ἀπὸ τὸν ἀρχαῖο ἑλληνικὸ πολιτισμὸ.

Τὰ ἔθιμα, πὸ τηροῦσαν, μέχρι τὰ τελευταῖα χρόνια, στὸ χωριὸ Πολύτσανη τῆς Βορείου Ἡπέιρου, νὰ πλένουν τὰ πόδια καὶ τὰ χέρια τοῦ φιλοξενουμένου, εἶναι τὰ ἀρχαῖα «ποδόνηπτρα ὕδατα», τὸ δεῖπνο μετὰ τὴν ταφή, ἢ «μακαρία», εἶναι τὸ «περίδειπνον» τῶν ἀρχαίων καὶ ἡ παράκληση γιὰ βροχή¹, ἢ γνωστὴ ἄλλοῦ ὡς Περπερούνα, ἔχει σχέση με τὶς τελετὲς τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων ἢ κατ' ἄλλους με τὶς Περφερίες, τὶς πομπὲς πὸ στέλλονταν στὴ Δῆλο, ὅπωςδῆποτε ὅμως ὅπως γράφει καὶ ὁ FAURIEL

1. Τὸ περιεχόμενον τοῦ τραγουδιοῦ αὐτοῦ καὶ σημείωση γιὰ τὸ ἔθιμο πὸ τὸ συνοδεύουν, βλέπε στὴ σελίδα (37) τοῦ παρόντος.

είναι «τὸ κατ' ἐξοχήν δημῶδες ἐν πάσῃ Ἑλληνικῇ χώρα ἄσμα, οὐτινος τὸν τύπον ἀνευρίσκει τις ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ ἑλληνικῇ ποιήσει». Δὲν θὰ ἀναφερθοῦμε δὲ στὰ πάρα πολλὰ κοινὰ ἔθιμα, συνήθειες καὶ ὀνόματα μεταξὺ Βορείου Ἠπείρου καὶ τοῦ λοιποῦ βορειοελλαδικοῦ χώρου, ποὺ διαπιστώσαμε καὶ ἀπὸ τῆς ἀνακοινώσεως πολλῶν συνέδρων καὶ ποὺ ἐπιβεβαιώνουν τὰ «ὀμότροπα ἦθη» τὸ «ἐδραῖον θεμέλιον τῆς ἐθνικῆς τῶν Ἑλλήνων συνειδήσεως»¹.

Αὐτὸ εἶναι τὸ βορειοηπειρωτικὸ δημοτικὸ τραγούδι, σ' ἀδρὲς γραμμές. Ἕνα ζωντανὸ μνημεῖο τοῦ ἀστείρευτου λαογραφικοῦ θησαυροῦ τῆς Βορείου Ἠπείρου. Ἑλληνικό, γνήσιο, ἀνόθευτο, πηγαῖο, ποὺ ὁ θρηνητικὸς τοῦ ἦχος, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν βαθιὰ μελαγχολικὴ αἴσθησι τοῦ στίχου του, συγκινεῖ καὶ συγκλονίζει πάντοτε, ὄχι μόνο τοὺς τραγουδιστὰς του, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀμήητους ἀκροατὰς του.

Τὸ εἶδος αὐτὸ τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν μας, λόγω τῶν εἰδικῶν συνθηκῶν καὶ τῶν περιπετειῶν τῆς περιοχῆς, ἀλλὰ καὶ τῶν ραγδαίων μεταβολῶν τῆς ἐποχῆς μας, πάει νὰ ἐξαφανιστεῖ. Χρέος ὄλων μας νὰ τὸ ἐρευνήσουμε ἀκόμη πὺδὲ πέρα, νὰ τὸ διασώσουμε καὶ νὰ τὸ διαφυλάξουμε, μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους θησαυροὺς τῆς ἑλληνικῆς παρουσίας².

1. Ν. Πολίτη, Δελτ. Ἐκπαίδ. Ὁμίλου Τόμ. Β' Ε' 1915 σελ. 165-193.

2. Ἡ τηλεόρασις τῆς ΕΡΤ, τὴν Κυριακὴν 21 Νοεμβρίου 1976, παρουσίασε ἀπὸ τὴν ἐκπομπὴν «Μουσικὴ Παράδοσι» ἕνα πρόγραμμα μὲ βορειοηπειρωτικὰ τραγούδια. Τὸ πρόγραμμα αὐτὸ παρουσίασε ὁ κ. Π. Μυλωνᾶς, ποὺ ἀναφέρθηκε στὴν πολυφωνικὴ μορφή καὶ στὴν πενταφθογγικὴ τεχνολογία, τοὺς, περιέγραψε δὲ τὴν ἰδιότυπὴν ἐκτέλεσίν του.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΑΠΟ ΑΝΕΚΔΟΤΑ
ΔΗΜΟΤ. ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΠΟΛΥΤΣΑΝΗΣ
ΠΩΓΩΝΙΟΥ ΒΟΡΕΙΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ

Α΄. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ

1. ΤΩΝ ΦΩΤΩΝ

Σήμερα εἶν' τὰ Φῶτα κι ὁ Φωτισμός,
κι ἡ χαρὰ μεγάλη κι ὁ ἁγιασμός.
Αὔριο εἶν' Ἄϊ Γιάννης ὁ Πρόδρομος.
Κάτω στὸν Ἰορδάνη τὸν ποταμὸ
κάθετ' ἡ κυρά μας ἡ Παναγιά.
Σπάργανα βαστάει κερὶ κρατεῖ
καὶ τὸν Ἄϊ Γιάννη παρακαλεῖ.
Ἄφέντη Ἄϊ Γιάννη καὶ Πρόδρομε
δέξου νὰ βαπτίσεις Θεοῦ παιδί.
Δέχομαι καὶ θέλω καὶ προσκυνῶ
νὰ πετάξω ἀπάνω στοὺς οὐρανοὺς.

2. ΣΗΜΕΡΑ ΕΙΝ' ΤΑ ΦΩΤΑ
(δρομικὸ)

Σήμερα εἶν' τὰ Φῶτα,
καρκαλιέται ἡ κότα
τῆς φωνάζει ὁ πέτος
δὲν ἀπολογιέται
τῆς σφίγγει ἓνα λιθάρι,

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Ἡ Πολύτσανη βρίσκεται στὸ βορειοδυτικὸ ἄκρο τῆς ἐπαρχίας Πωγωνίου τῆς Ἡπείρου. Μαζί μὲ τὰ χωριά Σωπική, Σχωριάδες, Χλωμό, Τσιάτισα καὶ Μαυρόγερο ἀποτελεῖ τὸ Ἀλβανοκρατούμενο τμήμα τοῦ Πωγωνίου.

Τὸ μεγαλοχώρι τοῦτο τῆς Βορείου Ἡπείρου, ὑπῆρξε πάντοτε κέντρο τῆς περιοχῆς καὶ διαδραμάτισε σπουδαῖο ρόλο στὴν ἐθνικὴ, θρησκευτικὴ καὶ πνευματικὴ ζωὴ τοῦ τόπου.

τῆς πάει στὸ ποδᾶρι.
 Ὕϊ - δῖ τὸ πόδι μου
 καὶ τὸ καλαπόδι μου.
 Φέρτε μου τὴ σέλα
 νὰ καβαλικέψω.
 Νὰ πάω στὴ Δερόπολη
 νὰ φωνάξω ζούζουνε
 ζούζουνε καλόγερε
 τὰ παιδιὰ ποὺ βάπτισες
 ἔσκασαν καὶ πλάνταξαν
 σύρτα δῶ σύρτα κεῖ
 στὴν Ἁγιά Παρασκευὴ
 ποῦχει ἀνώγια καὶ κατώγια
 καὶ κλειδιὰ καὶ παραθύρια.
 Πῆρα τὸ κλειδί κι ἀνοίγα
 βρίσκω λύκο ποὺ χερσεύει
 κι ἄλεποὺ ποὺ τογγανεύει
 μιὰ χελώνα γκριλομάτα
 μὲ τὰ φλαμπουρα στὰ μάτια.

3. ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΥ

(δρομικὸ)

Βγᾶτε, βγᾶτε φίδια
 καὶ γκουσταναρίτσες
 ἦρθε ὁ Βαγγελισμὸς
 νὰ σᾶς κόψουν τὰ κεφάλια
 νὰ τὰ πάρουν μὲ τὰ φτιάρια
 νὰ σᾶς ρίξουν στὰ ποτάμια.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Τὸ τραγούδι αὐτὸ εἶναι συμβολικὸ καὶ τὸ τραγουδοῦσαν, σ' ἄλλα σχεδὸν τὰ χωριά τῆς Βορείου Ἡπείρου, τὰ παιδιὰ ἀνήμερα τῆς γιορτῆς τῆς 25ης Μαρτίου μὲ τὴ συνοδεία κουδουνιῶν.

Τὰ φίδια καὶ οἱ γκουσταναρίτσες δὲν ἦταν ἄλλοι ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Ἄλβανούς.

Οἱ μικροὶ τραγουδιστὲς, μὲ τὸν τρόπο τους, γιόρταζαν τὴν ἱερότερη στιγμή τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἀλλὰ καὶ καλοῦσαν τοὺς μεγάλους νὰ ἐμπνευστοῦν ἀπὸ τὸ 1821 καὶ νὰ συνεχίσουν τοὺς ἀγῶνες τους, γιὰ τὸ ὀριστικὸ καθάρισμα τοῦ τόπου ἀπὸ τὰ μισερὰ φίδια καὶ τίς γκουσταναρίτσες.

4. ΤΟΥ ΛΑΖΑΡΟΥ (δρομικὸ)

Καλὴν ἡμέρα σας, καλὸ πρωῖ σας,
καλῶς σᾶς βρήκαμε στ' ἀρχοντικό σας
ἵνα ὀρίσετε νὰ σᾶς εἰποῦμε
διὰ τὸν Λάζαρο ποὺ περπατοῦμε.

Ἦρθεν ὁ Λάζαρος, ἦρθαν τὰ βάγια
ἦρθε κι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς
ἀπὸ τῆ Βηθανία.

Μάρθα Μαρία ἔκλαιγε
καὶ ὁ Χριστὸς τῆς λέγει:

— Μάρθα ποῦ εἶν' ὁ Λάζαρος, ὁ ἀδερφός μας
κι ὁ φίλος μας ὁ ἰδικός μας;

Ἐδῶ ἔχουν τὸ καλὸ παιδί
τὸν (τάδε) κανακάρη.

Τὸν λούζουν τὸν χτενίζουνε
καὶ στὸ σχολειὸ τὸν στέλνουν
κι ὁ δάσκαλος τὸν καρτερεῖ
μὲ δυὸ κλωπιά τοῦ μύσχου.

Ποὺ κοσκινίζουν τὸ φλουρὶ
καὶ πέφτει τὸ λαγάρι

καὶ τ' ἀποκοσκινίσματα
τὰ δένουν στὸ μαντήλι.

Καὶ τὸ μαντήλι στὸ σπαθὶ
καὶ τὸ σπαθὶ στὴ ζώση
κι ἡ ζώση ἐπάνω στ' ἄλογο
καὶ τ' ἄλογο στοὺς κάμπους.

Διψοῦν οἱ κάμποι γιὰ νερὸ
καὶ τὰ βουνὰ γιὰ χιόνια.

Διψάει καὶ τ' ἀγριομέλισσο
γιὰ ἡμερο λουλούδι.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Τὸ κύριο τραγούδι τοῦ Λαζάρου, τελειώνει στὸ στίχο: «Καὶ ὁ φίλος μας ὁ ἰδικός μας».

Ὅταν οἱ νοικοκυρὲς πρόσφεραν δῶρα στὰ παιδιά, αὐτὰ συνέχιζαν μὲ τοὺς παρακάτω στίχους «Ἐδῶ ἔχουν τὸ καλὸ παιδί» κ.λ.π. Στὰ σπίτια ποὺ δὲν ἄνοιγαν, τὰ παιδιά ἀγανακτισμένα ἔλεγαν:

«Ἐδῶ εἶν' τοῦ μπούφου ἡ φωλιὰ καὶ τοῦ διαβόλου τρύπα».

5. ΤΩΝ ΒΑΓΙΩΝ

Βάγια - Βάγια τῶν Βαγιῶν τρῶνε ψάρια καὶ Κολιὸ
καὶ τὴν ἄλλη τὴν Κυριακὴ τρῶνε κόκκινο αὐγὸ.

6. ΣΗΜΕΡΑ ΗΜΕΡΑ ΠΑΣΧΑΛΙΑ

(Χορευτικὸ καὶ δρομικὸ)

Σήμερα ἡμέρα Πασχαλιά, λαμπάδα - λαμπάδα.
Σήμερα ἄσπρη μέρα λαμπάδα μου γραμμένη,
ποὺ ἀναστήθηκε ὁ Χριστὸς λαμπάδα - λαμπάδα
ὁ γιὸς τῆς Παναγίας, λαμπάδα μου γραμμένη
ὅπου τὸν εἶχαν καρφωτό, λαμπάδα - λαμπάδα
οἱ ἄνομοι Ἑβραῖοι, λαμπάδα μου γραμμένη
οἱ ἄνομοι καὶ τὰ σκυλιὰ, λαμπάδα - λαμπάδα
κι οἱ τρισκαταρωμένοι, λαμπάδα μου γραμμένη.
Τὸ γύφτονε ἐδιάταξαν, λαμπάδα - λαμπάδα
τρία καρφιὰ νὰ φτιάξει, λαμπάδα μου γραμμένη.
Κι ὁ γύφτος ὁ παλιόγυφτος, λαμπάδα - λαμπάδα,
ἀντὶ γιὰ τρία, πέντε, λαμπάδα μου γραμμένη.
Τὰ δυὸ βάζει στὰ χέρια του, λαμπάδα - λαμπάδα
τὰ δυὸ στὰ δυὸ του πόδια, λαμπάδα μου γραμμένη
τὸ πέμπτο τὸ φαρμακερό, λαμπάδα - λαμπάδα
τὸ βάζει στὴν καρδιά του, λαμπάδα μου γραμμένη.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Τὰ τραγούδια μὲ τοὺς ἀριθμοὺς 6, 7, 8 καὶ 9 χορεύονταν, μαζὶ μὲ ἄλλα γνωστά, τὴν ἡμέρα τῆς Πασχαλιᾶς μετὰ τὸ τέλος τῆς θείας λειτουργίας, τὰ ἡμερώματα, στὸν αὐλόγυρο τῆς ἐκκλησίας. Ἀκόμη τραγουδιόνταν ἀπὸ παρέες - παρέες ἀντρῶν τὴν ὥρα τῆς ἐπιστροφῆς στὸ σπίτι.

7. ΕΧΑΡΑΞΕ Η ΑΝΑΤΟΛΗ

(χορευτικὸ καὶ δρομικὸ)

Ἐχάραξε ἡ Ἀνατολή, Μπιρμπίλη - Μπιρμπίλη
 κι ἡ πούλια πάει γιόμα, μόσχος καὶ καριοφύλι.
 Παίρνω καὶ γὼ τὸ μαῦρο μου, Μπιρμπίλη - Μπιρμπάλη
 καὶ πάω νὰ τὸν ποτίσω, μόσχος καὶ καριοφύλι.
 Βρίσκω τὴν κόρη π' ἀγαπῶ, Μπιρμπάλη (δὶς)
 στὴ βρύση ὅπου πλένει, μόσχος καὶ καριοφύλι,
 λίγο νερὸ τῆς ζήτησα, Μπιρμπάλη (δὶς)
 στὸ μαῦρο μου νὰ δώσω, μόσχος καὶ καριοφύλι.



Ἔτσι πανηγύριζαν οἱ Βορειοηπειρῶτες. Χόρευαν χωρὶς μουσικὰ ὄργανα τραγουδώντας τὰ πολυφωνικὰ τους τραγούδια.

8. ΑΠΡΙΛΗ — ΑΠΡΙΛΗ ΔΡΟΣΕΡΕ

(χορευτικὸ καὶ δρομικὸ)

Ἀπρίλη - Ἀπρίλη δροσερέ, Μάη μὲ τὰ λουλούδια
 Μάη μὲ τὰ τριαντάφυλλα, μὲ τ' ἄξια καριοφύλια.
 Τὸ Μάη βγαίνω μιὰ φορά, μοσχομυρίζει ὁ τόπος.

Τρία λουλούδια μάλωναν, τρία μυριστικούλια,
 ό μάραντος κι ό πήγασος και τ' άξιο καριοφύλι.
 Τους λέει τὸ τριαντάφυλλο, τὸ μοσχομυρισμένο:
 Έγὼ εἶμαι τὸ τριαντάφυλλο τὸ μοσχομυρισμένο.
 Φευγάστε βρωμοχόρταρα, μὴ μὲ βρομολογάτε.
 Έγὼ στολίζω ζωντανούς, στολίζω πεθαμένους.

9. ΧΤΥΠΑΝΕ ΟΙ ΚΑΜΠΑΝΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΜΠΑΝΑΡΙΑ

(Χορευτικὸ καὶ δρομικὸ)

Χτυπᾶνε οἱ καμπάνες καὶ τὰ καμπαναριά,
 Σήκω μωρ' Ζαχαρούλα νὰ πᾶς στὴν ἐκκλησιά.
 Φόρα τσαρούχι τελετίνι, Ζαχαρούλα καὶ κόκκινη ποδιά.
 Τὰ βάζ' ἡ Ζαχαρούλα καὶ πάει στὴν ἐκκλησιά.
 — Νὰ μὴν τὴν ξαναβάλεις Ζαχαρούλα, τὴν κόκκινη ποδιά
 τρελλαίνεις παλληκάρια, μαραίνεις τὰ παιδιά,
 μὲ μάρανες κι ἐμένα δὲ βρίσκω γιατριά.
 Ζαχαρούλα εἶν' τὸ ὄνομά σου καὶ γλυκὸ τὸ φίλημά σου.

10. ΤΟΥ Α·Ι· ΓΙΩΡΓΗ

(χορευτικὸ καὶ δρομικὸ)

Σαραντὰ πέντε κάτεργα κι ἐξήντα δυὸ γαλιόνια
 καὶ δέκα ὀκτὼ Τουρκόπουλα μιὰ κόρη ἐκυνηγοῦσαν.
 Κι ἡ κόρη ἀπ' τὸ φόβο της κι ἀπὸ τὴν τρόμαξή της
 στὸν Ἅγιο Γιώργη διάβηκε καὶ τὸ σταυρὸ της κάνει.
 Ἄφέντη Ἅϊ Γιώργη στεργιανέ, μεγάλο εἶν' τ' ὄνομά σου,
 αὐτὴ τὴν ὥρα σῶσε με ἀπ' τῶν Τουρκῶν τὰ χέρια.
 Κι ἀνοίχτηκαν τὰ μάρμαρα καὶ μπῆκε ἡ κόρη μέσα.
 Περνᾶν καὶ τὰ Τουρκόπουλα καὶ τὸ σταυρὸ τους κάνουν.
 Ἄφέντη Ἅϊ Γιώργη στεργιανέ, μεγάλο εἶν' τ' ὄνομά σου
 αὐτὴν τὴν ὥρα βγάλε μας, τὴν κόρη π' ἔχεις μέσα.
 Δὲν ἀνοιξαν τὰ μάρμαρα γιὰ νὰ βγει ἡ κόρη ἔξω.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Τὸ τραγούδι τοῦ Ἅϊ Γιώργη, ὡς θέμα, συναντιέται
 καὶ σ' ἄλλες ἐλληνικὲς περιοχές. Αὐτὴ ὅμως ἐδῶ ἡ παραλλαγή ἔχει δική
 της μορφή καὶ περιεχόμενο.

11. ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ ΓΙΑ ΒΡΟΧΗ (δρομικὸ)

Βρέ κυρὰ καὶ Παναγιὰ
 καὶ προφήτη "Αἱ Λιά,
 παρακάλα τὸ Θεὸ
 τὸν ἀφέντη τὸ Χριστὸ
 νὰ μᾶς ρίξει μιὰ βροχή,
 μιὰ βροχή καλή, καλή
 στὰ σῆρα στὰ κριθάρια
 στοῦ Θεοῦ τὰ καλαμπόκια
 βάλες - βάλες τὸ νερὸ
 καὶ τὸ γέννημα σωρὸ
 γιὰ νὰ σκάσει ὁ μύλωνας
 ποὺ τὸ δίνει ἀκριβὸ
 πέντε φράγκα τὴν ὀκά.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Τὸ τραγούδι αὐτὸ εἶναι ἡ γνωστὴ ἄλλοῦ Περπερούνα
 σὲ μιὰ τοπικὴ παραλλαγή. Στὸ χωριὸ Πολύτσανη, τραγουδιόνταν ἀπὸ τὰ
 παιδιὰ ἀγήμερα τῆ γιορτῆ τοῦ "Αἱ - Λιά, τὴν 20 Ἰουλίου, μετὰ τὸ τέλος τῆς
 ἐκκλησίας.

Οἱ μικροὶ μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ "Αἱ - Λιά στὰ χέρια καὶ μὲ ἓνα μπρεγ-
 κάτσι (χάλκινο κατσαρολάκι μὲ χερούλι) γεμάτο νερὸ, γύριζαν ὅλα τὰ
 σπίτια καὶ τραγουδοῦσαν, ἐνῶ οἱ νοικοκυρὲς ἔρριχναν νομίσματα μέσα στὸ
 δοχεῖο τους. "Ολοὶ οἱ λαογράφοι παραδέχονται ὅτι τὸ ἔθιμο αὐτὸ παρουσιάζει
 καταπληκτικὴ ὁμοιότητα μὲ ἀνάλογα ἔθιμα τῶν ἀρχαίων. Μερικοὶ μάλιστα
 τὸ συνδέουν μὲ τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια καὶ ἄλλοι μὲ τὶς Περφερίες, τὶς
 πομπὲς ποὺ στέλλονταν στὴ Δῆλο.

Β'. ΙΣΤΟΡΙΚΑ — ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΑ

1. ΗΠΕΙΡΟΣ ΜΕ ΤΑ ΦΛΟΥΡΙΑ ΣΟΥ

(χορευτικὸ)

Ἕπειρος μὲ τὰ φλουριά σου,
 μὲ τὴν ἄσπρη φορεσιά σου, (δίς)
 ποῦ τὰ ἔχεις τὰ παιδιὰ σου;
 — Τὰ παιδιὰ μου τὰ καημένα
 τάχει ἢ τσέτα σκλαβωμένα (δίς)
 στὴν Ἄρβανιτιὰ δομένα.
 Κάστρο, Δέλβινο, Χειμάρρα
 καὶ αὐτὸ τὸ Τεπελένι
 Τεπελένι Τεπελένι
 πάλι Ἑλληνικὰ θὰ γένει
 Τεπελένι καὶ Αὐλώνα
 τῆς Ἑλλάδος ἄρραβώνα.
 Κορυτσά κι Ἄργυροκάστρο
 θὰ λάμπει καινούργιο ἄστρο.
 Δέλβινο κι Ἅγιο Σαράντα
 θάβαι Ἑλληνικὰ γιὰ πάντα.

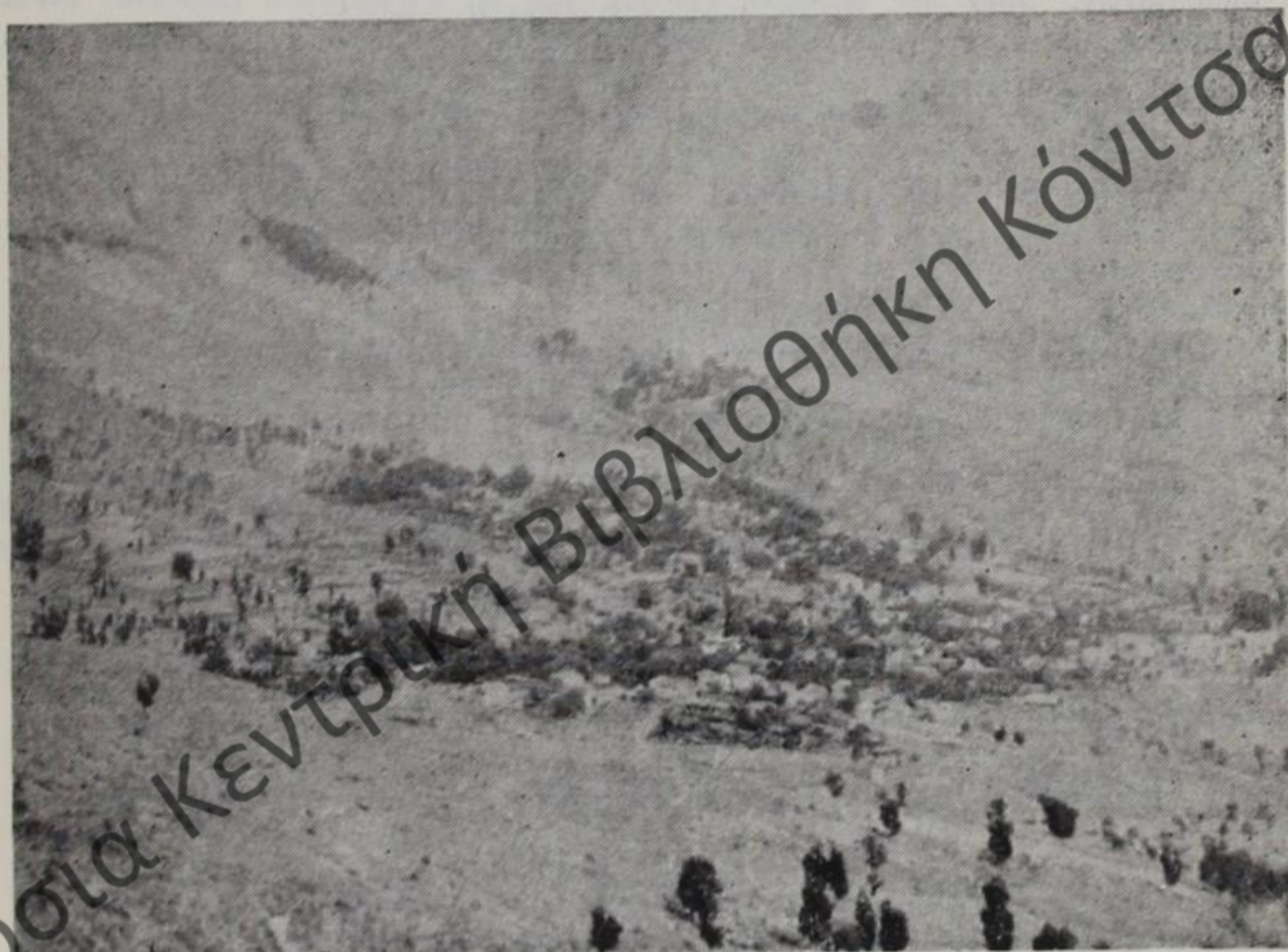
2. ΝΑΜΟΥΝ ΠΟΥΛΙ

(καθεστικὸ)

Νάμουν πουλί νὰ πέταγα
 νὰ πῆγαινα τ' ἀψήλου
 ν' ἀγνάντευα τὴν Ἕπειρο
 τὴ δόλια τὴ Χειμάρρα
 πῶς πολεμοῦν τ' ἀδέρφια μας
 μὲ τοὺς Ἄρβανιτάδες.

3. ΠΟΛΥΤΣΑΝΗ (καθεστικό)

Σέλτση πέτρα νὰ γενεῖ Σέπερη νὰ βουλιάξει
καὶ τὸ χωριὸ Πολύτσανη Θεὸς νὰ τὸ φυλάξει,
πῶχει τὰ κρύα τὰ νερά, τὰ ἔμορφα κορίτσια.
Πέρα ἀπὸ τὴν Πολύτσανη, τὸ λέν χωριὸ Σχωριάδες,
πῶχει τοὺς ἄνδρες τοὺς καλοὺς, γυναῖκες πανουκλιάρες.



Ἡ Πολύτσανη, τὸ μεγαλοχώρι τῆς Βορείου Ἡπείρου ἀπὸ τὸ ὁποῖο προέρχεται ἡ συλλογὴ τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν, ποὺ περιλαμβάνεται στὴν παρούσα ἐργασία.

4. ΤΟΥ ΡΑΛΛΗ (καθεστικό)

Δέλβινο, μικροὶ, μεγάλοι,
βγῆκαν, καρτεροῦν τὸ Ράλλη.
Βγῆκαν μπέηδες ἀγάδες,
βγῆκαν καὶ πολλὲς κυράδες.

Βγῆκε κι ὁ παπα - Στεφάνης
 μὲ τοὺς δώδεκα παπάδες.
 Ἄντε Ράλλη παινεμένε
 καὶ στὸν κόσμο ξακουσμένε.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Τὸ 1909 ἐποκέφτηκε τὴ Βόρειο Ἡπειρο ὁ Ἑλληνας πολιτευτὴς Δ. Ράλλης, στὸν ὁποῖο ὁ Βορειοηπειρωτικὸς λαὸς ἐπιφύλαξε μεγάλη ὑποδοχή, μὲ μιὰ πηγαία ἔκφραση τῶν ἀληθινῶν ἑλληνικῶν του αἰσθημάτων. Ἀπὸ τὴν ὑποδοχὴ ἐκείνη, τοῦ Δ. Ράλλη στὸ Δέλθινο, εἶναι ἐμπνευσμένο τὸ τραγούδι αὐτό, πὺ μᾶς ὑπαγόρευσε ὁ κ. Ἀθανάσιος Κο- ντούρης, Δελθινιώτης.

5. ΜΕ ΠΟΝΕΙ Η ΜΕΣΟΥΛΑ ΜΟΥ

(καθεστικὸ)

Μὲ πονεῖ ἡ μεσοῦλα μου, μάνα μου, μανούλα μου
 λέμ' σεργιώντας τ' ἄρματά μου, νιάτα μου καὶ λεβεντιά μου.
 Πάρε μάνα τὰ κλειδιά μου, νιάτα μου καὶ λεβεντιά μου
 κι' ἄνοιξε τὴν σόπετά μου, νιάτα μου καὶ λεβεντιά μου.
 Βγάλε μάνα τ' ἄρματά μου, νιάτα μου καὶ λεβεντιά μου
 κρέμασέ τα στὸν ὄντα μου, νιάτα μου καὶ λεβεντιά μου.
 Ν' ἔρχεται ἡ συντροφιά μου, νιάτα μου καὶ λεβεντιά μου
 νὰ κοιτᾶς τ' ἄρματά μου, νιάτα μου καὶ λεβεντιά μου.

6. ΕΣΚΟΤΩΘΗΚΑ ΣΤΗ ΜΑΧΗ

(καθεστικὸ)

Ἐσκοτώθηκα στὴ μάχη τοῦ πολέμου τὴ φωτιά
 κλάψτετέ με φανταράκια, σεῖς τοῦ λόχου τὰ παιδιά.
 Γιὰ σεντόνι βάλτετέ μου, μιὰ σημαία γαλανή,
 νᾶχει τ' οὐρανοῦ τὸ χρῶμα καὶ στὴ μέση τὸ σταυρό.
 Τοῦ Τεπελενιοῦ οἱ πόρτες δὲν ἀνοίγουν μὲ κλειδιά
 τίς ἀνοίγουν οἱ τσολιάδες τῆς Ἑλλάδος τὰ παιδιά.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Τὸ τραγούδι αὐτὸ εἶναι ἐμπνευσμένο ἀπὸ τὸν πό- λεμο τοῦ 1940 - 41. Τραγουδιόνταν δὲ ἀπὸ τοὺς Βορειοηπειρωτῆς στὴ διάρ- κειά του.

7. ΕΝΑ ΣΑΒΒΑΤΟ ΒΡΑΔΥ

(καθεστικό)

Ένα Σαββάτο βράδυ, μωρή Λένη,
 μιὰ Κυριακὴ πρωΐ
 ὁ πόλεμος ἐπιάστηκε μωρ' Λένη
 στὴν Κάτω Δρόβιανη.
 Εἴμαστε ὀρκισμένοι μωρ' Λένη
 νὰ πολεμήσουμε
 κι ἕνας Θεὸς τὸ ξέρει μωρὴ Λένη
 ἂν θὰ γυρίσουμε.
 Ἑλληνικὴ σημαία μωρὴ Λένη
 νὰ τὴν ὑψώσουμε
 τὴν ἐχθρικὴ σημαία μωρ' Λένη
 νὰ τὴν πατήσουμε.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Καὶ αὐτὸ τὸ τραγούδι τραγουδήθηκε μετὰ τὶς νίκες τοῦ
 στρατοῦ μας, τὸ 1940.

8. ΚΟΡΗ ΤΟΥ ΒΟΥΝΟΥ

(καθεστικό)

Κόρη τοῦ βουνοῦ, πές μας τὶ ποθεῖς
 κι ἂν πιστεύεις Παναγία, μὴ μὲ τυραννεῖς
 μὴ μὲ τυραννεῖς τὸ μαῦρο, μὴ μὲ τυραννεῖς.

Στὰ ἑφτὰ χωριὰ' Χειμαρριώτισσα
 σὰν τὰ κάλλη τὰ δικά σου, δὲν εἶδα πουθενά.
 δὲν εἶδα πουθενὰ μικρὴ μου, δὲν εἶδα πουθενά.

Τὰ ξανθὰ μαλλιά γύρω στὸ λαιμό
 μέσα στὴν καρδιά μ' ἀνάψαν, φλόγες καὶ καημοὺς
 φλόγες καὶ καημοὺς μικρὴ μου, φλόγες καὶ καημοὺς

Ὁ καιρὸς περνᾷ, σὺ τὶ καρτερᾷς
 φεύγουνε τὰ νιάτα φεύγουν, πίσω δὲ γυρνοῦν
 πίσω δὲ γυρνοῦν μικρὴ μου, πίσω δὲ γυρνοῦν.

Γ'. ΞΕΝΙΤΕΙΑΣ

1. ΑΝΤΡΑΣ ΜΟΥ ΠΑΕΙ ΣΤΑ ΞΕΝΑ

(καθεστικὸ)

Ἄντρας μου πάει στὰ ξένα, κι ἀλησιμόνησε κι' ἐμένα
μ' ἄφησε κοπέλλα νιά, θάρθει νὰ μὲ βρεῖ γριά.
Μ' ἔστειλε κι' ἓνα φουστάνι, μὲ ξεγέλασε τὴ μαύρη.
Θάρθει δὲ θὰ μὲ γνωρίσει, ἀστραπὴ νὰ τὸν χτυπήσει
τὶ τὸν θέλω κι' ὅταν θάρθει, γέροντα καὶ κοκκαλιάρη.

2. Ο ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ

(καθεστικὸ καὶ χορευτικὸ)

Νάχα ἓναν ταχυδρόμο νὰ τὸν εἶχα βοηθὸ
νὰ μαθαίν' ἀπ' τὸ πουλί μου πῶς περνάει μοναχὸ
νὰ μαχέος ταχυδρόμος ἔτυχε γιὰ νὰ διαβεῖ
τέτοια ὄρη τέτοια δάση τέτοια θάλασσα φριχτὴ
νὰ καὶ βλέπω ἓνα πουλάκι μ' ἀνοιγμένα τὰ φτερά
καὶ τοῦ λέγω τρυγονάκι πού πετᾷς αὐτοῦ ψηλὰ
νὰ σοῦ δέσω γραμματάκι, γύρω - γύρω μὲ κλωστή.
Πρόσεξε καλὸ πουλί μου, πρόσεχε μὴ σοῦ χαθεῖ,
κι' ὅπου γὰ σοῦ πῶ πουλί μου ἐκεῖ πέρα νὰ σταθεῖς
ἔκει πού εἶν' δυὸ κυπαρίσσια καὶ στὴ μέση μιὰ ἐλιά
ἐκεῖ νὰ σταθεῖς πουλί μου νὰ τινάξεις τὰ φτερά.

3. ΣΕ ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΒΟΡΙΑ ΜΟΥ

(Χορευτικὸ στὰ τρία)

Σέ παρακαλῶ βοριά μου τράβα χαμηλὰ
νὰ σκορπίσεις τὴν ἀντάρρα καὶ τὴν καταχνιὰ
νὰ φανοῦνε τὰ καράβια τὰ Ζαγοριανὰ.

— Νάτα, νάτα τὰ καημένα, νάτα κι' ἔρχονται
φορτωμένα στὸ ἀσήμι καὶ στὸ μάλαμα
μωρ' καὶ στὸ μαργαριτάρι, μὴν τὸν εἶδατε
μωρ' τὸ Νικολή, Τζιαβόρα, ψὲς τὸν εἶδαμε
μωρ' σ' ἐνὸς βλάχου τὴ σάνη π' ἔτρω(γ) κι' ἔπινε
μωρ' κι' ἐγλυκοτραγουδοῦσε μὲ τοὺς φίλους του

κι' ὀποχαιρετοῦσε τοὺς κουμπάρους του.
 Μωρ' καὶ μιὰ βλάχα τοῦ λέει δὲν παντρεύεσαι
 καὶ γυναίκα βλάχα πάρε, βλάχα σὰν καὶ 'μὲ
 μωρ' καὶ σὰν τὴν ἀδερφή μου δὲν εἶναι καμμιά
 μωρ' γυναίκα σὰν κι' ἔσένα δὲν παντρεύομαι
 μωρ' καὶ σὰν τὴν ἀδερφή σου δὲν μπερδεύομαι.

4. ΔΕ ΜΕ ΒΑΡΟΥΝ ΤΑ ΞΕΝΑ

(Χορὸς στὰ δυὸ ἢ στὰ τρία)

Μωρ' δὲ μὲ βαροῦν τὰ ξένα καὶ τὰ μα., τὰ μακρυνὰ
 ὅσον μὲ βαροῦν τῆς κόρης, τὰ μηνύματα.
 Βρὲ ἄντρα ποῦσαι στὰ ξένα καὶ στὰ μα., στὰ μακρυνὰ,
 μωρ' γιὰ κίνα κι' ἔλα τώρα, κι' ἔλα γρήγορα.
 Γιατ' ἐμένα οἱ δικοί μου μὲ βαρὲ. . . βαρέθηκαν
 καὶ κινοῦν νὰ μὲ παντρέψουν καὶ μὲ προ. μὲ προξενοῦν
 καὶ πολὺ μακρὰ μὲ δίνουν μέσ' στὰ Γιάννενα.
 "Ἄντρα κοντὸ μοῦ δίνουν εἶν' καὶ ρά. . . . καὶ ράθυμος.
 Κάθε βράδυ μὲ δέρνει γιὰ τὰ στρώ., τὰ στρώματα
 γιὰ τὰ παπλῶ. παπλώματα.
 Κάθε πρωῖ μὲ δέρνει γιὰ τὸ χλιὸ. . . , τὸ χλιὸ νερὸ
 καὶ μὲ στέλνει στὸ πηγάδι στ' ἀγριοπήγαδο.
 Χρυσὴ σάμινα μοῦ δίνει κι' ἄλυσσο κοντὸ
 καὶ δε φτάνω νὰ γεμίσω καὶ μαραίνομαι.
 Μωρ' ἐννια ὀργιές μαλλιά 'χα, κόφτω τὰ μισὰ
 κι' ἔσμιξα τὴν ἀλυσίδα κι' ἔφτασα νερό.
 Τὸ πρωῖ τὸ πάω σπίτι τοῦ περιδρομου
 νὰ τοῦ πλύνω τὰ ποδάρια τὰ στεγνάδια του,
 λέμ' σ' ἔν' ἀργυρὸ λιγένι, πὺν χανάμι νὰ τοῦ γένει
 καὶ μὲ τὸ χρυσὸ τὸ μπρίκι, πὺν νὰ τοῦχε γένει ξίκι.

5. ΝΥΣΤΑΖΟΥΝ ΤΑ ΜΑΤΑΚΙΑ ΜΟΥ

(χορευτικὸ)

Νυστάζουν τὰ ματάκια μου, νυστάζουν τὰ καημένα,
 ὅπου κοιμοῦνται μοναχὰ καὶ συντροφιά δὲν ἔχουν.
 Ἡ συντροφιά μου πάει πολὺ μακρὰ στὰ ξένα
 κι' ἔμεινα ἢ μαύρη μοναχή, μονάχη μου στὸ σπίτι

καὶ γράμματα δὲν ἔλαβα ἀπάνω ἀπ' ἕνα χρόνο.
 Σὲ μένα εἶναι ἄδικο, σὲ μένα εἶναι κρίμα.
 Σοῦ στέλλω χαιρετίσματα μὲ τὸ χελιδονάκι
 ποῦναι τὸ γλήγορο πουλί, ποῦναι τὸ γληγορούτσικο.
 Κύριέ μου, ἔλα γρήγορα, ἔλα στὸ πατρικό σου,
 σὲ θέλει ἡ ἀγάπη σου, σὲ θέλει ἡ κυρά σου.
 Ἔχει καιρὸν νὰ κοιμηθεῖ, καιρὸν νὰ κλείσει μάτια,
 γιὰ τὸν δικό σου τὸν καημό, γιὰ τὰ δικά σου νειάτα.

6. ΜΩΡ' Ο ΞΕΝΗΤΗΣ ΚΙ Ο ΠΡΑΜΑΤΕΥΤΗΣ
 (καθεστικὸ)

Μωρ' ὁ ξενητῆς κι' ὁ πρᾶματευτῆς
 π' ἔρχεται ἀπ' τὰ ξένα,
 μωρ' ἐμένα τὰ καημένα,
 αἶμαλλιά χρυσὰ πλεγμένα.
 Φέρνει μουλάρια σὰν πουλιά
 καὶ μοῦλες σὰν ἀηδόνια,
 μωρ' ἐμένα τὰ καημένα,
 αἶμαλλιά χρυσὰ πλεγμένα.
 Φέρνει καὶ μιὰ χρυσόμουλα
 κι' αἶτος τοῦ καβαλλάρη,
 μωρ' ἐμένα τὰ καημένα,
 αἶμαλλιά χρυσὰ πλεγμένα.

7. ΟΛΑ ΤΑ ΔΕΝΤΡΑ ΤΗΣ ΑΥΓΗΣ

Ἔλα τὰ δέντρα τῆς αὐγῆς
 δροσιὰ ἔναι γιομισμένα
 καὶ μένα τὰ ματάκια μου
 δάκρυά ἔναι γιομισμένα

Ἡ ξενιτεὶά ἡ ἄπονη
 μοῦ πῆρε τὸν καλὸν μου
 μοῦ πῆρε τὴν ἐλπίδα μου
 τὸν ἄντρα τὸν δικόν μου.

Δώδεκα χρόνια κάνει
μέσα στη Φραγκιά
κι' οὔτε γράμμα στέλλει
κι' οὔτε ἀντιλαλιά.

Μέσα στὰ δεκατρία
μοῦ στέλ' ἕνα μαντήλι
μ' ἑκατὸ φλουριά
στὴν ἄκρη τοῦ μαντήλι
γράφει μιὰ γραφή.

Θέλεις κόρη παντρέψου
θέλεις καλογριά
θέλεις τὰ μαῦρα βάλε
καὶ καρτέρεμε.

Ἐδῶ στὰ ξένα πούμαι
καὶ στὰ μακρυνά
γελάστηκ' ὁ καημένος
καὶ πιάστηκ' ἀπὸ μιά.



Χορὸς στὴν Πολύτσανη μὲ τὸ πατροπαράδοτο πολυφωνικὸ τραγούδι.

Δ'. ΑΓΑΠΗΣ

1. ΧΟΡΕΥΤΙΚΗ ΑΡΙΘΜΗΣΗ

(Στὰ δύο ἢ τρία)

ΕΝΑ, μωρ' ἕνα, τρελλαίνομαι γιὰ σένα.

ΔΥΟ, μωρὲ δύο, εἶσαι νεράκι κρύο.

ΤΡΙΑ, μωρὲ τρία, σὲ μιὰ βρυσούλα κρύα.

ΤΕΣΣΕΡΑ, μωρὲ τέσσερα, ποῦ σ' εἶδα καὶ ποῦ σ' ἤξερα.

ΠΕΝΤΕ, μωρὲ πέντε, πάρ' τὸ κερί καὶ φέγγε.

ΕΞΗ, μωρὲ ἕξη, δὲ φεύγω ὥσπου νὰ φέξει.

ΕΦΤΑ, μωρὲ ἑφτά, τῆς μοίρας μου ἦταν αὐτά.

ΟΧΤΩ, μωρ' ὀχτῶ, τῆς μοίρας μου ἦταν γραφτό.

ΕΝΝΙΑ, μωρ' ἑννιά, πῆρα γυναίκα νιά.

ΔΕΚΑ, μωρὲ δέκα, πῆρα καλὴ γυναίκα.

ΕΝΤΕΚΑ, μωρ' ἑντεκα, περπατάει λεβεντικά.

ΔΩΔΕΚΑ καὶ ΔΕΚΑΤΡΙΑ πῆρα μιὰ καλὴ κυρία.

2. ΟΥΛΟΚΟ

(χορευτικὸ)

* Ἄς τὸ ποῦμε ἕνα,
ἕνα εἶν' τὸ πουλάκι
τὸ χελιδονάκι

ποῦρθε τὸν Ἀπρίλη
κι ὄλο τὸ Μάη λαλεῖ.

* Ἄς τὸ ποῦμε δύο
δύο πέρδικες γραμμένες
γραμμένες, πλουμισμένες
στὰ φτερὰ ζωγραφισμένες.

* Ἄς τὸ ποῦμε τρία,
τρία πόδια ἢ πυροστιά.
Δύο πέρδικες γραμμένες
γραμμένες, πλουμισμένες,
στὰ φτερὰ ζωγραφισμένες.

* Ἄς τὸ ποῦμε τέσσερα,
τέσσερα βυζιά ἢ ἀγελάδα.
Τρία πόδια ἢ πυροστιά
δύο πέρδικες γραμμένες

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

γραμμένες πλουμισμένες
στὰ φτερά ζωγραφισμένες.

”Ας τὸ ποῦμε πέντε.

Πέντε δάχτυλα ἢ χεῖρα
τέσσερα βυζιά ἢ ἀγελάδα

τρία πόδια ἢ πυροστία

δύο πέρδικες γραμμένες

γραμμένες πλουμισμένες

στὰ φτερά ζωγραφισμένες.

”Ας τὸ ποῦμε ἕξι

ἕξι μωρ’ ἕξι

βάλ’ τ’ ἄλογο νὰ παίξει

καὶ τὴ μάτσιω νὰ χορέψει

καὶ τὸν πέτο νὰ λαλήσει.

Πέντε δάχτυλα ἢ χεῖρα

τέσσερα βυζιά ἢ ἀγελάδα

τρία πόδια ἢ πυροστία

δύο πέρδικες γραμμένες

γραμμένες πλουμισμένες

στὰ φτερά ζωγραφισμένες.

3. ΠΕΝΤΕ ΧΡΟΝΟΥΣ ΠΕΡΠΑΤΟΥΣΑ...

(χορευτικὸ)

Πέντε χρόνους περπατοῦσα, μωρ’ Βασίλω
κι’ ἄλλους τόσους σεργιανοῦσα τριανταφύλλω.

Τὴν ἀγάπη μου ζητοῦσα, μωρ’ Βασίλω

τὴν ἀγάπη μου ζητοῦσα τριανταφύλλω,

τὴν ζητῶ καὶ δὲν τὴ βρίσκω μωρ’ Βασίλω

τὴν ζητῶ καὶ δὲν τὴ βρίσκω τριανταφύλλω

Μέσ’ στὸν γκούλ μπαξέ τὴν εἶδα μωρ’ Βασίλω

μέσ’ τὸν γκιούλ μπαξέ τὴν εἶδα τριανταφύλλω

π’ ἐσεργιάνιζε μωρὴ Βάσω καὶ Βασιλική.

4. ΜΙΑ ΦΟΡΑ ΗΜΟΥΝ ΠΟΥΛΙ

(χορευτικὸ)

Μιὰ φορὰ ἤμουνα πουλί, μ’ ἀγαπούσανε πολὺ

τώρα εἶμαι χελιδόνι καὶ κανεῖς δὲ μὲ ζυγώνει.

Τώρα μοῦ κόψ., τώρα μοῦ κόψαν τὰ φτερά

δὲ μπορῶ γιὰ νὰ πετάξω στὴν ἀγάπη μου νὰ φθάσω.

5. ΛΥΓΕΡΕΣ ΚΑΛΕΣ ΚΟΠΕΛΛΕΣ

(χορευτικὸ)

Λυγερές, λυγερές, λυγερές, καλές κοπέλλες
 λυγερές καλές κοπέλλες, λυγερές καὶ μαυρομάτες.
 Τοὺς ἀγού... τοὺς ἀγού... τοὺς ἀγούρους π' ἀγαπᾶτε
 τοὺς ἀγούρους π' ἀγαπᾶτε μὴ τοὺς πάρα λησιμονᾶτε.
 Σὰν ἐγὼ, σὰν ἐγὼ, σὰν ἐγὼ τὸν ἐδικό μου
 σὰν ἐγὼ τὸν ἐδικό μου καὶ τὸν ἐδικούτσικό μου.

6. ΔΩΔΕΚΑ ΧΡΟΝΟΥΣ ΦΥΛΑΚΗ

(χορευτικὸ)

Δώδεκα χρόνους φυλακή, κόρη μ' Καλαματιανή
 λέμ, στὰ σίδηρα βαλμένος, τί κακὸ 'κανα καημένος
 κανεὶς δὲν ἦρθε νὰ μὲ δεῖ, κόρη μ' Καλαματιανή
 λέμ' ἀπὸ τοὺς ἐδικούς μου, συγγενεῖς καὶ ξάδελφούς μου
 μόνον μιὰ κόρη π' ἀγαπῶ, κόρη μ' Καλαματιανή
 γράφει γράμμα καὶ μοῦ στέλλει καὶ κρυφὰ μοῦ παραγγέλλει
 ξένε μου τὸ μαντήλι σου, καημὸ πῶχει τ' ἀχείλι σου
 στείλατο μοῦ νὰ σοῦ τὸ πλύνω, μὲ τὰ δάκρυα ποὺ χύνω.

7. ΤΙ ΚΑΚΟ 'ΚΑΝΑ ΚΑΗΜΕΝΟΣ

(χορευτικὸ)

Τὶ κακὸ 'κανα καημένος, καὶ μοῦ λέν ὅλοι φονιά
 μήνα σκότῳσα κανένα, μήνα φίλησα καμμιὰ.
 Κάπου δῶ στὴ γειτονιά, ἀγαπῶ κι' ἐγὼ μιὰ νιὰ
 τ' ὄνομά της δὲν τὸ ξέρω, Ρούσα, Δάφνη καὶ μηλιά.
 Κι' ἂν πεθάνω γειὲς ἀφήνω, τέσσερων παλληκαριῶν
 νὰ μὲ πάρουν, νὰ μὲ θάψουν, στὶς ἀγκάλιες της στὶς δυό.
 Σάβανο νὰ σαβανώσουν, τὰ πουκαμισάκια της
 καὶ νερὸ γιὰ νὰ μὲ πλύνουν, δάκρυα ἀπὸ τὰ μάτια της.

8. ΟΛΗ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ

(χορευτικὸ)

“Ὀλη τὴν ἡμέρα καὶ τὸ βράδυ βράδυ
καὶ τὸ βράδυ βράδυ τὸν ἥλιο φωνάζει.
Στάσου ἥλιε μ’ στάσου, στάσου κομματάκι
στάσου κομματάκι, νὰ βγῶ νὰ σεργιανίσω
νὰ βγῶ νὰ σεργιανίσω, στὸ περιβολάκι
νὰ βρω μαυρομάτες καὶ καγκελοφρύδες.

9. ΑΠΟ ΤΑ ΜΙΚΡΑ ΜΟΥ ΧΡΟΝΙΑ

(χορευτικὸ)

Ἐπὸ τὰ μικρά μου χρόνια θ’ ἀρχινήσω
κι’ ὅλα μου τὰ ντέρτια θὰ τὰ μολογήσω.
Ὦντας ἤμουν δώδεκα χρονῶν παιδάκι,
πότιζα τὶς ἔμορφες πικρὸ φαρμάκι.
Ἄλλες μὲ τὰ μάτια, μ’ ἔκαναν κομμάτια.
Ἄλλες μὲ τὰ φρύδια μ’ ἔκαναν κοψίδια.
Ἄλλες μὲ τὸ στόμα, μ’ ἔρριξαν στὸ στρῶμα
κι’ ἄλλες μὲ τὴν κεφαλή, μ’ ἔστειλαν στὴ φυλακή.

10. ΟΛΑ ΤΑ ΜΩΡ’ ΛΕΝΗ ΜΟΥ

(χορὸς στὸ δυὸ ἢ στὰ τρία)

Ὦλα τά, μωρ’ Λένη μου, ὅλα τὰ κορίτσια τᾶειδα,
ὅλα τὰ κορίτσια τᾶειδα, μὲ τὰ γέλια μὲ τὰ χάρδια.
Μιὰ κοκκί . . . , μωρ’ Λένη μου, μιὰ κοκκινοφορεμένη,
μιὰ κοκκινοφορεμένη, μῶχει τὴν καρδιά καμένη.
Δὲν μπορῶ, μωρ’ Λένη μου, δὲν μπορῶ νὰ τὴ γελάσω,
δὲν μπορῶ νὰ τὴ γελάσω, τὸ χεράκι τῆς νὰ πιάσω.
Καὶ μ’ ὄρμη . . . μωρ’ Λένη μου, καὶ μ’ ὄρμήνεψε μιὰ θειά μου.
καὶ μ’ ὄρμήνεψε μιὰ θειά μου, μιὰ πρώτη ξαδέρφισσά μου.
Στὸ χορὸ, μωρ’ Λένη μου, στὸ χορὸ πού νὰ χορεύει,
στὸ χορὸ πού νὰ χορεύει, σύρε πιάστ’ ἀπὸ τὸ χέρι.
Κι’ ἂν τὴ δεῖς, μωρ’ Λένη μου, κι’ ἂν τὴ δεῖς νὰ κοκκινήσει,
κι’ ἂν τὴ δεῖς νὰ κοκκινίσει, πάλι σὲνα θ’ ἀγαπήσει.
Κι’ ἂν τὴ δεῖς μωρ’ Λένη μου, κι’ ἂν τὴ δεῖς νὰ πάρει χῶμα

κι' ἂν τὴ δεῖς νὰ πάρει χῶμα, ἔχε μιὰ ἐλπίδ' ἀκόμα.
 Ἐὰν τὴ δεῖς, μωρ' Λένη μου, ἂν τὴ δεῖς καὶ πάρει πέτρα,
 ἂν τὴ δεῖς καὶ πάρει πέτρα, τὰ τσαρούχια καὶ σκαπέτα.

11. ΚΑΗΜΕΝΗ ΛΕΝΗ

(χορευτικό)

Σ' ὄλο τὸν κόσμο, καημένη Λένη
 σ' ὄλο τὸν κόσμο καὶ στὴν οἰκουμένη
 καμμιά δὲν εἶδα καημένη Λένη
 καμμιά δὲν εἶδα σὰν τὴν Ἑλένη.
 Σ' ἔχει δυὸ φρύδια καημένη Λένη
 σ' ἔχει δυὸ φρύδια σὰν τὸ φεγγάρι.
 Χαρὰ σὲ κεῖνον, καημένη Λένη
 χαρὰ σ' ἐκεῖνον, ποῦ θὰ σὲ πάρει.

12 ΟΛΗ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ ΚΑΙ ΤΟ ΒΡΑΔΥ — ΒΡΑΔΥ

(χορευτικό)

Ὅλη τὴν ἡμέρα καὶ τὸ βράδυ - βράδυ
 καὶ τὸ βράδυ - βράδυ, τοῦ ἡλίου φωνάζει.
 Στάσου ἥλιε μ' στάσου, στάσου κομματάκι
 νὰ βγῶ νὰ σεργιανίσω στὸ περιβολάκι.
 Στὸ περιβολάκι κάτω ποῦχε λεμονιές γεμάτο
 καὶ μιὰ λεμονιά στὴ μέση, ποῦ λυγίζονταν νὰ πέσει.
 Λεῖμονιά μου, λεῖμονιά μου πὼς θάρθει καιρὸς θυμήσου
 θὰ γεράσεις, θὰ χαλάσεις καὶ θὰ κιτρινοφυλλιάσεις.
 Θὰ σοῦ πέσουν καὶ τὰ φύλλα καὶ θὰ μαραθεῖς μωρ' σκύλα
 θὰ σοῦ πέσει κι' ἡ δροσιά σου καὶ θὰ μαραθεῖ ἡ καρδιά σου.
 Λεμονιά λεμόνισέ με δυὸ λεμόνια δάνεισέ με.

13. ΔΕ ΜΠΟΡΩ ΝΑ ΚΑΤΑΛΑΒΩ

(χορευτικὸ)

- Δὲ μπορῶ νὰ καταλάβω, Τούρκα εἶσαι γιὰ Ρωμὰ
γιὰ Ἑγγλέζα γιὰ Φραντζέζα, πόχεις αὐτὴ τὴν ὀμορφιά
ποὺ τρελλαίνεις καὶ μαραίνεις τῶν μανάδων τὰ παιδιά
ποὺ μὲ μάρανες κι' ἐμένα καὶ δὲ βρίσκω γιατριά.
— Ρωμοπούλα εἶμ' ἀφέντη, πῆρα ἄντρα Χριστιανὸ
τοῦ κύρ(.) τὸν γυιὸ ποὺ τὸν ἔχει ἀκριβό.

14. ΚΟΡΗ ΞΑΝΘΗ

(καθεστικὸ)

- Κόρη ξανθὴ ἐκίνησε στὴ μάνα της νὰ πάει. . . .
— Καλὴ μέρα σου, μάνα μου, καλῶς τὴν κόρη ποῦρθε,
κόρη μου, γιὰ ἴμολόγα μου, ἀπὸ τὴν πεθερά σου.
— Μάνα ἔχω λόγο νὰ σοῦ πῶ παράπονο μεγάλο.
Ὁ ἄντρας ποὺ μ' ἔδωκες ἐμένα δὲ μ' ἀρέσει.
Μάνα μ' εἶναι γραμματικὸς, εἶναι γραμματισμένος.
Μαράζιασ' ἢ καρδούλα μου ἴπο τοὺς γραμματισμένους
ποὺ περβατοῦν καὶ μουρμουροῦν καὶ σιγουριά δὲν ἔχουν,
Τὴ νύχτα πᾶνουν τὸ χαρτί, τάχια πᾶνουν τὴν πέννα.
Δὲ θέλω γὼ γραμματικὸ κι' οὔτε γραμματισμένο,
Θέλω κλεφτοπαλλήκαρο, κι' ἄς εἶν' καὶ λερωμένο.
Νάχει τὴ μέση του λιανή, νὰ σέρνει τ' ἄρματά του,
Νὰ πολεμάει τὴν ἄνοιξη κι' ὅλο τὸ καλοκαίρι
καὶ, τὸ χειμῶνα σπίτι του, σὰν τὸ καλὸ ξεφτέρι.

15. ΕΚΙΝΗΣΕ ΜΙΑ ΛΥΓΕΡΗ

(καθεστικὸ)

- Ἐκίνησε μιὰ λυγερὴ στὴ μάνα της νὰ πάει
βάζει τὸν ἥλιο πρόσωπο καὶ τὸ φεγγάρι φρύδια
καὶ τ' ἄστρο τοῦ αὐγερινοῦ τὸ βάζει δαχτυλίδι.
— Μάνα τὸν νιὸ ποὺ μούδωσες δὲν ἦταν γιὰ τ' ἐμένα
αὐτὸς εἶναι γραμματικὸς παπὰς θέλει νὰ γίνεῖ
κι' ἐγὼ δὲν πρέπει παπαδιά στὰ μαῦρα φορεμένη
πρέπει γιὰ τσοπανόπουλο ἄς εἶν' καὶ λερωμένο.

16. ΨΕΣ ΠΡΟΨΕΣ ΑΠΕΡΑΣΑ

(χορευτικὸ στὰ τρία)

Ψές, προψές ἀπέρασα, ρούνα ἢ παπαρούνα μου
 ἀπὸ τῆ γειτονιά σου, παπαρούνα γειά σου - γειά σου,
 παπαρούνα εἶν' τ' ὄνομά σου καὶ γλυκὸ τὸ φίλημά σου.
 Κι' ἄκουσα ποῦ σὲ μάλωνε, ρούνα ἢ παπαρούνα μου
 ἢ σκύλα (μήτρο) ἢ πεθερά σου, παπαρούνα γειά σου - γειά σου
 παπαρούνα εἶν' τ' ὄνομά σου καὶ γλυκὸ τὸ φίλημά σου.
 Κι' ἂν σὲ μαλώνει γιὰ τ' ἐμέ, ρούνα παπαρούνα μου
 πές μου νὰ μὴ περάσω, παπαρούνα γειά σου - γειά σου
 παπαρούνα εἶν' τ' ὄνομά σου καὶ γλυκὸ τὸ φίλημά σου.
 Πέρνα λεβέντη (ἀσίκη) πέρναγε, ρούνα ἢ παπαρούνα μου
 ὅπως πέρναγες καὶ πρῶτα, παπαρούνα γειά σου - γειά σου
 παπαρούνα εἶν' τ' ὄνομά σου καὶ γλυκὸ τὸ φίλημά σου.
 Ρίξε νερὸ στὴν πόρτα σου, ρούνα ἢ παπαρούνα μου
 νὰ πέσω νὰ γλυστρήσω, παπαρούνα γειά σου - γειά σου
 παπαρούνα εἶν' τ' ὄνομά σου καὶ γλυκὸ τὸ φίλημά σου.
 Γιὰ ν' ἄρθω στὰ χεράκια σου, ρούνα ἢ παπαρούνα μου
 καὶ στὴ θερμ' ἀγκαλιά σου, παπαρούνα γειά σου - γειά σου
 παπαρούνα εἶν' τ' ὄνομά σου καὶ γλυκὸ τὸ φίλημά σου.

17. ΨΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΣΤΡΟΦΕΓΓΙΑ

(χορευτικὸ)

Ψές μὲ τὴν ἀστροφεγγιά μιὰ 'βρεχε μιὰ χιόνιζε
 μὲ τὸ λαμπρὸ φεγγάρι, ἄς βρέξει κι' ἄς χιονίσει
 παίρνω τὸ ντουφεκάκι μου, μιὰ 'βρεχε μιὰ χιόνιζε
 καὶ πάω γιὰ κυνήγι ἄς βρέξει κι' ἄς χιονίσει
 ἐβάρεσα μιὰ πέρδικα μιὰ 'βρεχε μιὰ χιόνιζε
 τὴν παίρ(ν)ω πάω σπίτι, ἄς βρέξει κι' ἄς χιονίσει
 τὴν ἐκαλομαγείρεψα μιὰ 'βρεχε μιὰ χιόνιζε
 τὴν καλομαγειρεύω, ἄς βρέξει κι' ἄς χιονίσει
 ἐκάλεσα τὰ Γιάννενα μιὰ 'βρεχε μιὰ χιόνιζε
 καὶ τὴν μισὴ τὴν Πόλη, ἄς βρέξει κι' ἄς χιονίσει
 ἐκάλεσα καὶ μιὰ κυρὰ μιὰ 'βρεχε μιὰ χιόνιζε
 δὲ μπεγεντάει γιὰ ν' ἄρθει, ἄς βρέξει κι' ἄς χιονίσει.

18. ΠΑΙΡΝΩ ΤΟ ΔΡΕΠΑΝΑΚΙ ΜΟΥ (χορευτικὸ)

Παίρ(ν) τὸ δρέ... νὰ ζεῖς μωρ' θειά, παίρνω τὸ δρεπανάκι μου
λέμ' καὶ πάω νὰ θερίσω, μαῦρα μάτια νὰ φιλήσω.
"Ὀλη τὴ νύ... νὰ ζεῖς μωρ' θειά, ὅλη τὴ νύχτα θέριζα
λέμ' μ' ἓνα ψιλὸ τραγούδι καὶ μ' ἓνα ὄμορφο λουλούδι.
Κι' ἐξύπνησα νὰ ζεῖς μωρ' θειά καὶ ἐξύπνησα τρία χωριά
λέμ καὶ τρία Μοναστήρια, κλάψτε μάτια, κλάψτε φρύδια.
Κι' ἐξύπνησα νὰ ζεῖς μωρ' θειά κι' ἐξύπνησα μιὰ καλογριά
ἀπὸ μέσα ἀπ' τὸ κελλί της κι' ἀπὸ τὴν προσκύνησή της.
Καὶ βγαί... νὰ ζεῖς μωρ' θειά καὶ βγαίνει γιὰ νὰ ἀκούσει
ἔχασε τὸ κομπολόϊ κι' ἔστησε τὸ μοιρολόϊ.
Σύρτε σταυροί, νὰ ζεῖς μωρ' θειά, σύρτε σταυροὶ στοὺς οὐρανοὺς
κι' "Ἄγιοι στὰ Μοναστήρια, κλάψτε μάτια, κλάψτε φρύδια.
Κι' ἐγὼ θὰ πάω, νὰ ζεῖς μωρ' θειά κι' ἐγὼ θὰ πά(ω) νὰ παντρευτῶ
θὰ πάρω παλληκάρι νὰ μοῦ στρώνει τὸ κρεβάτι.

19. ΕΝΑΣ ΝΙΟΥΤΣΙΚΟΣ (χορευτικὸ)

"Ενας νιουτσικός κι ἓνα παλληκαράκι
Κάστρο γύρευε, καλέ μου, τρικλωνε βασιλικέ μου.
Κάστρο γύρευε, χωριὸ νὰ πάει νὰ μείνει - τὰ μαλλάκια
σου ξανθή μου.
Κι' οὔτε Κάστρο ἤυρε, καλέ μου, τρίκλωνε βασιλικέ μου
κι' οὔτε χωριὸ νὰ μείνει - τὰ μαλλάκια σου ξανθή μου.
Ἡῦρ' ἓνα δεντρί, καλέ μου, τρίκλωνε βασιλικέ μου
τὸ λένε κυπαρίσσι - τὰ μαλλάκια σου ξανθή μου
λέμ καὶ κάθεται στὸν ἴσκιο τρίκλωνε βασιλικέ μου.

20. Η ΝΤΟΥΛΜΠΕΡΩ (χορὸς στὰ τρία)

Νά 'μουν πουλὶ στὰ Γιάννενα, ντουλμπέρω - ντουλμπέρω
ξεφτέρι στὴν Ἀθήνα μικρὴ ντουλμπεροπούλα.
Ν' ἀνέβαινα ν' ἀγνάντευα, ντουλμπέρω - ντουλμπέρω
τῆς Πόλης τὰ σεράγια, μικρὴ ντουλμπεροπούλα.

Νὰ ἴβλεπα τὸν ἀσίκη μου, ντουλμπέρω - ντουλμπέρω
 μὲ ποιὸν τρώγει καὶ πίνει μικρὴ ντουλμπεροπούλα.
 Τίνος χεράκια τὸν κερνοῦν, ντουλμπέρω - ντουλμπέρω
 καὶ τὰ δικά μου τρέμουν, μικρὴ ντουλμπεροπούλα.
 Τίνος ματάκια τὸν τηροῦν, ντουλμπέρω - ντουλμπέρω
 καὶ τὰ δικά μου κλαῖνε, μικρὴ ντουλμπεροπούλα.

21. ΨΕΣ ΕΧΟΡΕΥΑΝ ΕΔΩ
 (χορευτικὸ)

Ψὲς ἐχόρευαν ἐδῶ - μωρὲ Τσέλιο
 ψὲς ἐχόρευαν ἐδῶ - μπίρη Ζῶτο.
 Ὅλο χῆρες παπαδιές - μωρὲ Τσέλιο,
 ὅλο χῆρες παπαδιές - μπίρη Ζῶτο.
 Καὶ κορίτσια πάρθενα - μώρε Τσέλιο
 καὶ κορίτσια πάρθενα μπίρη Ζῶτο.
 Νὰ ριχτῶ ν' ἀρπάξω μιά - μωρὲ Τσέλιο
 νὰ ριχτῶ ν' ἀρπάξω μιά - μπίρη Ζῶτο.
 Κι' ἂν δὲν τὴν ἐπάλεγα - μωρὲ Τσέλιο
 κι' ἂν δὲν τὴν ἐδιάλεγα - μπίρη Ζῶτο,
 νὰ ἴπεφταν τὰ νύχια μου - μωρὲ Τσέλιο
 νὰ ἴπεφταν τὰ νύχια μου - μπίρη Ζῶτο,
 τὰ μισὰ μου τὰ φτερά - μωρὲ Τσέλιο
 τὰ μισὰ μου τὰ φτερά - μπίρη Ζῶτο,
 ἢ δεξιὰ μου ἢ μεριά - μωρὲ Τσέλιο
 ἢ δεξιὰ μου ἢ μεριά - μπίρη Ζῶτο.

22. ΑΠΟ ΞΕΝΟ ΤΟΠΟ ΜΑΪΚΟ
 (χορευτικὸ)

Ἄπο ξένο τόπο Μάϊκο, κι' ἀπο μακρυνὸ πουλί μου
 κι' ἀπο μακρυνὸ πουλί μου κι' ἀπο μακρυνὸ ψυχὴ μου.
 Μοῦρθε ἓνα κορίτσι Μάϊκο, δώδεκα χρονῶν πουλί μου,
 δώδεκα χρονῶν πουλί μου, δώδεκα χρονῶν ψυχὴ μου.
 Μοῦρθε κι' ἕκατσε μωρ' Μάϊκο μέσ' στὰ γόνατα πουλί μου
 μέσ' στὰ γόνατα πουλί μου, μέσ' στὰ γόνατα ψυχὴ μου.

23. Η ΛΥΓΕΡΗ

Ένα Σαββάτο βράδυ καὶ μιὰ Κυριακὴ τὸ γιόμα
 ἀκούγω μιᾶς λυγερῆς φωνῆ νὰ τραγουδεῖ νὰ λέγει.
 Νυστάζουν τὰ ματάκια μου, νυστάζουν τὰ καημένα
 γιὰτὶ δὲν ἔχουν συντροφιά μὲ ποιὸν νὰ κοιμηθοῦνε.
 Σὰν τ' ἄκουσα ὁ δόλιος σκέφτομαι τὸ τί μπορῶ νὰ κάνω
 κινάω καὶ πάνω μιὰ βραδυὰ τὴν Κυριακὴ τὸ βράδυ.
 Βρίσκω τὴν πόρτα ἀνοιχτὴ τὴ λάμπα ἀναμμένη
 καὶ στ' ὄμορφο σαλόνι τῆς τρία ὄμορφα κρεββάτια.
 Τόνα κοιμοῦνταν ἡ μάνα τῆς στ' ἄλλο ἡ ἀδερφή τῆς
 σὲ τρίτο τ' ὄμορφότερο κοιμοῦνταν μοναχὴ τῆς.
 Μόλις αὐτὴ μ' ἀντίκρυσε ἐκάνει τὸ σταυρὸ τῆς.
 Θεέ μου ἐσὺ τὸ ἔστειλες αὐτὸ τὸ ἀγγελούδι.
 Ἀπὸ μακρυὰ τὸ ἔβλεπα κι' ἔπινα τὸ φαρμάκι
 κι' ἔλεγα ἀπὸ μέσα μου κι' ὄνειροπολοῦσα.
 Τὶ μάνα ἦτανε αὐτὴ ὅπ' ἔχει κὰν' ἐσένα
 ὅπου μ' ἔχει κᾶψει τὴν καρδιά ἐδῶ καὶ τόσα χρόνια.
 Ἔλα λεβέντη μου χρυσὲ καὶ πῆσ' στὴν ἀγκαλιά μου.
 καὶ φίλαμε σὲ στόμα μου, χαϊδεψε τὰ μαλλιά μου.
 Ἔλα λεβέντη μου χρυσὲ καὶ ἄξιο παλληκαράκι
 καὶ μὲ τὸ θέλημα Θεοῦ νὰ γίνουμε ζευγάρι.
 Ἀκούγω τὴν κόρη νὰ μιλά κι' ἐμένα νὰ παινᾷ
 καὶ νὰ μοῦ λέγει χαϊδευτικὰ ὄμορφό μου παλληκάρι.
 Θέλω νὰ μοῦ τὸ πείς καὶ νὰ μοῦ τ' ἐξηγήσεις
 τί δρόμος σ' ἔφερε ἐδῶ γιὰ νὰ μὲ ἐξυπνήσεις;
 Κι' ὁ νέος τῆς ἀπάντησε καὶ ξάστερα τῆς λέγει:
 ἐδῶ μ' ἔφερες ἐσὺ μὲ τὴ γλυκειὰ φωνή σου
 καὶ μὲ τὴν ὄμορφη λαλιὰ ἀπ' τὸ γλυκὸ τὸ στόμα.
 μ' ἔκαναν' ἐμένα τὸ δόλιο ν' ρθῶ στὴν ἀγκαλιά σου.
 Νὰ φιλήσω τὰ ματάκια σου νὰ χαϊδέψω τὸ μαλλιά σου.
 Νύχτες ἐγὼ λεβέντη μου μάτι δὲν ἔχω κλείσει.
 Μὲ τί τρόπο νὰ σὲ πῶ τὴν ἀγάπη ποῦ σοῦ εἶχα
 γι' αὐτὸ σὲ εἶπα τραγουδιστὰ σὲ εἶπα μὲ τὸ στόμα
 Νυστάζουν τὰ ματάκια μου νυστάζουν τὰ καημένα
 καὶ σὺ τὸ ἀντελήφθηκε πῶς τραγούδαγα γιὰ σένα.

24. Η ΕΒΡΑΙΟΠΟΥΛΑ

Ένα Σαββάτο βράδυ
 μιὰ Κυριακὴ πρωΐ
 βγῆκα νὰ σεργιανήσω
 σὲ ἑβραϊκὸ τσαρτσι.
 Βρίσκω μιὰ ἑβραιοπούλα
 ντυμένη στὸ φλουρί.
 Κόρη μ' ἑβραιοπούλα
 νὰ γίνεις χριστιανή.
 Νὰ λούζεσαι Σαββάτο.
 Ν' ἀλλάζεις Κυριακὴ.
 Καὶ νὰ μεταλαβαίνεις
 Χριστοῦ καὶ τῆς Λαμπρῆς.
 Μάνα ρωμιὸς μοῦ λέει
 Νὰ γίνω Χριστιανή.
 Νὰ λούζομαι Σαββάτο
 Ν' ἀλλάζω Κυριακὴ
 Καὶ νὰ μεταλαβαίνω
 Χριστοῦ καὶ τῆ Λαμπρῆ.
 Καλὸ νὰ σὲ ἔϊδω Κόρη
 σ' ἑβραϊκὸ σπαθὶ
 παρὰ τὸ Χριστιανόπουλο
 νὰ σὲ γλυκοφιλεῖ.

25. ΜΩΡΗ ΓΕΙΤΟΝΟΠΟΥΛΑ ΜΟΥ

Μωρὴ γειτονοπούλα μου
 μικρὴ γειτόνισσά μου,
 ἀφοῦ λουστεῖς καὶ χτενιστεῖς
 μαραίνεις τὴν καρδιά μου.

Μὲ τὴ γειτονοπούλα μου
 θέλω νὰ κάνω κρίση,
 ποὺ πάει κι ἀρραβωνιάστηκε
 χωρὶς νὰ μὲ ρωτήσῃ.

Ξανθὰ μαλλιά στήν κεφαλή
 πλεγμένα με τήν τάξη.
 Καί κάθε σκάλα γίνεται
 φωτιά γιά νά με κάψει.

26. Α·Ι· ΜΩΡΕ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕ
 (Στά δυò ἤ στά τρία)

”Ασπρο τριαντάφυλλο κρατῶ, κι’ αἶ μωρὲ γραμματικὲ
 Βουλιῆμαι νά τὸ βάψω γραμματικὲ κι’ ἀφέντη.
 Κι’ ἂν τὸ πετύχω στή βαφή, κι’ αἶ μωρὲ γραμματικὲ
 πράσινο θὰ λὰ γίνει, γραμματικὲ κι’ ἀφέντη
 ἢ πολλὲς καρδιὲς θὰ κάψω, γραμματικὲ κι’ ἀφέντη.
 Θὰ κάψω νιοὺς θὰ κάψω νιές, κι’ αἶ μωρὲ γραμματικὲ
 θὰ κάψω παλληκάρια, γραμματικὲ κι’ ἀφέντη.
 Θὰ κάψω τὴν ἀγάπη μου, κι’ αἶ μωρὲ γραμματικὲ
 μέσα στά φυλλοκάρδια, γραμματικὲ κι’ ἀφέντη.
 Θὰ κάψω καὶ τὴν μάγισσα, κι’ αἶ μωρὲ γραμματικὲ
 ποὺ μοῦρριξε τὰ μάγια, γραμματικὲ κι’ ἀφέντη.

27. ΤΟ ΠΑΡΑΠΟΝΟ ΤΟΥ ΚΛΕΦΤΗ
 (καθεστικὸ)

Καὶ μιὰ φορὰ εἶχα λεβεντιά
 καὶ μιὰ φορὰ εἶχα νειάτα
 καὶ μιὰ φορὰ περπάτησα
 καὶ ἔγω με τοὺς λεβέντες.
 Χίλια κορίτσια φίλησα
 καὶ χίλιες παντρεμένες
 καὶ παπαδιές, καλογριές
 λογαριασμὸ δὲν ἔχουν.
 Κι’ ἓνα κορίτσι ρόδινο
 δὲν ἤμπορῶ νά τὸ γελάσω
 πεζεύω, δένω τ’ ἄλογο
 σὲ ριζικὸ λιθάρι.
 Κρεμῶ καὶ τὸ ντουφέκι μου
 σὲ λεμονιάς κλωνάρι.
 Φιλῶ τὴν κόρη μιὰ καὶ δυò
 στά μάτια καὶ στὸ στόμα.

28. ΑΠΕΡΩ ΎΠΟΝΑ ΓΕΦΥΡΙ

(χορευτικὸ)

Ἐπερῶ ὕπωνα γεφύρι.
 Βλέπω μιὰ στὸ παραθύρι,
 ποὺ κεντᾶ χρυσὸ μαντήλι.
 Τὸ κεντᾶ τὸ χρυσαφώνει.
 τὸ κεντᾶ τὸ χρυσαφώνει
 μὲ τὸν ἄντρα της μαλώνει.

29. ΤΙ ΝΑ ΤΗΝ ΚΑΝΩ ΑΥΤΗ ΤΗ ΝΙΑ

(καθεστικ)

Τὶ νὰ τὴν κάν' αὐτὴ τὴ νιά
 κι' αὐτὴ τὴ μαυρομάτα
 ὅπ' ἔχει μάτια ὁμορφα
 καὶ χρυσαφένια νιάτα.
 Νὰ τὴν ἀνεβάσω στὸ βουνὸ
 φοβοῦμ' ἀπὸ τοὺς κλέφτες
 νὰ τὴν ἀφήσω στὸ χωριὸ
 φοβοῦμαι ἀπὸ τοὺς Γκιουμπασῆδες.
 Νὰ τὴν πάω στὸ χρυσικὸ
 νὰ τὴν ξελαγαρίσω
 νὰ βάλω κούπα καὶ σταυρὸ
 κι' ἀργύρο δακτυλίδι.
 Τὸ δακτυλίδι νὰ φορᾶ
 καὶ μένα νὰ θυμᾶται
 καὶ τὸ σταυρὸ νὰ προσκυνᾶ
 νὰ πέφτει νὰ κοιμᾶται.

30. ΠΙΠΕΡΟΡΙΖΑ

(καθεστικὸ)

Πιπερόριζα,
 δυὸ ὥρες νὰ σ' ὄριζα.
 Πιπερόριζα κανέλλα
 παρ' τὸ κέντημά σου κι ἔλα.

Κι' ἔλα γρήγορα,
 μ' ἔχουν σὰ σίδερα.
 Κι' ἔλα γρήγορα σὰν πρῶτα
 σκοῦξε κι' ἄνοιξε τὴν πόρτα.

31. ΜΑΡΙΩ Μ' ΠΟΥΣΑΙ ΣΤΟΝ ΑΡΓΑΛΕΙΟ
 (καθεστικὸ)

Μαριώμ' ποῦσαι στὸν ἀργαλειὸ
 ὑφαίνεις ξεῦφαίνεις,
 τὴν καρδούλα μου μαραίνεις.
 Νὰ σοῦ κοποῦν πολλές κλωστὲς
 νὰ σοῦ κοποῦν πολλές κλωστὲς
 νὰ σοῦ τσακιστεῖ τὸ χτένι
 περδικούλα μου γραμμένη.

32. ΡΙΞΕ ΛΑΔΙ ΣΤΟ ΛΥΧΝΑΡΙ
 (καθεστικὸ)

Ρίξε λάδι στὸ λυχνάρι
 κι' ἀγαπὲ το νάρθω βράδυ
 κι' ἀποκοίμα τὰ παιδά σου
 νάρθω ἔγὼ στὴν ἀγκαλιά σου.

33. ΜΩΡ' ΤΗ ΝΥΧΤΑ ΔΕΝ ΚΟΙΜΟΥΜΑΙ
 (χορευτικὸ)

Μωρ' τὴ νύχτα δὲν κοιμοῦμαι, τὴν ἡμέρα περπατῶ
 τὴν ἀγάπη μου γυρεύω, δὲν μπορῶ γιὰ νὰ τὴ βρῶ.
 Περπατῶ καὶ τὴ γυρεύω, σὰν τὴ μάνα τὸ παιδί
 λέμ' τὴ βρίσκω μοναχὴ, μωρ' ἀγάπη μου χρυσὴ
 ποιὸς μου σ' ἔβαλε σὲ λόγια, μωρὴ Τζίκω μοναχὴ
 μωρὴ Τζίκω μοναχὴ, γλεντισμένο μου κορμί
 κι' ἀπαρνήθηκες κι' ἐμένα, μωρὴ Τζίκω μοναχὴ,
 μωρὴ Τζίκω μοναχὴ, γλεντισμένο μου κορμί.
 Κι' ἀπὸ μάνα κι' ἀπὸ πατέρα, μωρὴ Τζίκω μοναχὴ,
 μωρὴ Τζίκω μοναχὴ, γλεντισμένο μου κορμί
 κι' ἀπὸ συγγενεῖς καὶ φίλους, μωρὴ Τζίκω μοναχὴ
 μωρὴ Τζίκω μοναχὴ, γλεντισμένο μου κορμί.

Ε΄. ΓΑΜΟΥ

1. ΠΗΓΑ ΤΗΝ ΑΡΡΑΒΩΝΙΑΣΑ

(δρομικὸ)

Πῆγα τὴν ἀρραβώνιασα, διαμάντια τὴν ἐστόλισα
καὶ τῆς εἶπα θὰ σὲ πάρω μὲ παπὰ καὶ μὲ κουμπάρο.
Θὰ σὲ πάρω νυφούλα, σ' ἔχω μέσα στὴν καρδούλα.

2. ΑΚΟΥΣΤΟ ΠΟΥΛΙ ΜΩΡ' ΝΥΦΗ

(χορευτικὸ)

Ἄκουστο πουλὶ μωρ' νύφη, πῶς μορφολαλεῖ
πῶς μορφολαλεῖ μωρ' νύφη σὰν τὴν Ἀνοιξη
σὰν τὴν Ἀνοιξη μωρ' νύφη καὶ τὸ Μάϊο
καὶ τὸ Μάϊο μωρ' νύφη γάμος γίνεται,
γάμος γίνεται μωρ' νύφη καὶ προσκάλεσαν
καὶ προσκάλεσαν μωρ' νύφη χῶρες καὶ χωριά,
χῶρες καὶ χωριά μωρ' νύφη καὶ μιὰ παπαδιά
καὶ μιὰ παπαδιά μωρ' νύφη τράβαε τὸ χορὸ
τράβαε τὸ χορὸ μωρ' νύφη τὸ λεβέντικο
τράβαε τὸν καὶ σὺ κυρά μου τὸ λεβέντικο
τράβαε τὸν καὶ μὴ κοιμᾶσαι τὰ παπούτσια μὴ λυπᾶσαι.
Τράβαε τὸν μωρ' πέρδικά μου καὶ σοῦ δίνω τὰ δικά μου
τὰ παπούτσια κι' ἂν χαλάσεις πάλι ὁ (τάδε γαμπρὸς)
θὰ στὰ φκιάσει.

3. ΔΕ ΣΕ ΠΑΙΡ(Ν)Ω ΝΑ ΔΟΥΛΕΥΕΙΣ

(χορευτικὸ)

Δὲ σὲ παίρ(ν)ω νὰ δουλεύεις, βασανίζεσαι,
νύφη μου νὰ τρῶς νὰ πίνεις, νὰ στολίζεσαι.
Μωρ' στὴ σκάλα π' ἀνεβαίνεις στὰ σκαλώματα
ὄλο τζιανανέδες κάνεις καὶ καμώματα
Μωρ' στὴ σκάλα π' ἀνεβαίνεις νᾶρχουμουν κι' ἐγώ,
καὶ τὰ δυό σου μαῦρα μάτια νὰ γλυκοφιλῶ.

Μωρ' ἐσὺ στὸ παραθύρι 'γὼ διαβαίνοντας,
 γιὰ ρίξέ μου τὸ μαντήλι ν'άρθω παίζοντας
 Μωρ' ἐσὺ στὸ παραθύρι 'γὼ στὸ καπηλιό,
 νύφη μου ριτζιά σοῦ κάνω σὲ παρακαλῶ,
 γιὰ ρίξε μου 'νὰ φραγκάκι νὰ πιῶ ἕνα ποτὸ.
 Μωρ' ἐσὺ στὸ παραθύρι 'γὼ στὸν καφενέ,
 γιὰ ρίξε μου ἕνα φραγκάκι νὰ πιῶ ἕνα καφέ.



Γάμος στὴν Πολύτσανη

4. ΟΜΟΙΟ (Δὲν σ' ἔχω νὰ δουλεύεις)

Δὲ σ' ἔχω νὰ δουλεύεις, μωρ' νύφη, νὰ βασανίζεσαι
 σ' ἔχω νὰ τρῶς, νὰ πίνεις, μωρ' νύφη καὶ νὰ στολίζεσαι.
 Σ' ἔχω νὰ τηγανίζεις, μωρ' νύφη' ψάρια στὸ μαγειρειὸ
 νὰ ἔρχομαι κι ἐγώ, μωρ' νύφη νὰ σὲ γλυκὸ φιλῶ.

5. ΝΥΦΗ ΣΤΡΟΓΓΥΛΟΠΡΟΣΩΠΗ
(χορευτικό)

Νύφη στρογγυλοπρόσωπη
καὶ ροδομαγουλάτη.
Τὴν πέτρα σκίζεις κάνεις δυὸ
μὲ τὸ δεξί σου μάτι.
Ἄγάπαμε μωρ' νύφη μου
πὼς μ' ἀγαποῦσες πρῶτα.
Λόγια τοῦ κόσμου μὴ παιρνεῖς
μόν' τὴν καρδιά σου ρῶτα.
Ἀηδόνια δεκατέσσερα
θὰ στείλω στὴν αὐλή σου
νὰ κελαῖδοῦν κάθε πρωί
νὰ σκάσουν οἱ ἐχθροί σου.

6. ΣΕ ΠΟΛΛΕΣ ΧΑΡΕΣ ΠΟΥ ΠΗΓΑ
(χορευτικό)

Σὲ πολλές χαρὲς ποὺ πῆγα
φιλντίσι καριοφύλι
τέτοια νύφη δὲν τὴν εἶδα
φιλντίσι καριοφύλι.
Ἔχει μπάλα στὰν μεῖντάνι
φιλντίσι καριοφύλι
καὶ τὸ φρύδι οὐ γαῖτάνι
φιλντίσι καριοφύλι.
Ἔχει μύτη οὐν κοντύλι
καὶ στὸ στόμα δαχτυλίδι.
Ἔχει καὶ λαιμὸ χυτὸ
μαρμαροπελεκητό.
Ἔχει χέρια οὐν λαμπάδες
ἔπου λειτουργοῦν παπάδες
καὶ τὸ μπῶϊ κυπαρίσσι
ὁ Θεὸς νὰ τὸ χαρίσει.

ΟΜΟΙΟ

Σὲ πολλὲς χαρὲς ποὺ πῆγα
 τέτοια νύφη δὲν τὴν εἶδα.
 Νά 'ναι ἡ νύφη τρυγονάκι
 κι ὁ γαμπρὸς περιστεράκι.
 Καὶ στῆς νύφης τὴν τσιαμπέρα
 γράμματα ἦτανε γραμμένα
 κι' ὅποιος θὰ τ' ἀναγνώσει
 μὲ τὴ νύφη θ' ἀνταμώσει.
 Κι ὁ γαμπρὸς τ' ἀνάγνωσε
 καὶ τὴ νύφη ἀντάμωσε

7. ΑΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΑ
 (χορευτικὸ)

'Απάνω στὴν τριανταφυλλιά
 κάνουν οἱ πέρδικες φωλιά
 μὲ σύρμα καὶ μὲ μάλαμα.
 Τίναξ' ἡ πέρδικα τὰ φτερά
 καὶ πέσαν τὰ τριαντάφυλλα.
 Καὶ τὰ μαζεύει ἡ νύφη μας
 καὶ τὰ δεῖνει στὸν ἄντρα της.
 — Νύφη μου ματάκια μου.
 ποῦν' τὰ μανουσάκια μου.
 — Στὸ σεντούκι τάβαλα
 νὰ μυρίσουν τ' ἄρματα
 τ' ἄρματα τὰ νυφικὰ
 τοῦ γαμπροῦ τὰ γαμπρικά.

8. ΦΕΓΓΑΡΑΚΙ ΜΟΥ ΛΑΜΠΡΟ
 (χορευτικὸ)

Φεγγαρά μωρ' φεγγαρά,
 φεγγαράκι μου λαμπρό.
 Φεγγαράκι μου λαμπρό
 φέγγε μου νὰ περπατῶ.

Φέγγε καὶ χαμήλωνε
καὶ στρογγυλογύριζε
γιὰ νὰ ἰδῶ τὰ νιόγαμπρα,
πῶς χορεύουνε τὰ δυό
μὲ τὸ νοῦνο στὴν κορφή
μὲ τοὺς φίλους 'πὸ κοντά.

9. ΓΕΙΑ ΣΟΥ, ΓΕΙΑ ΣΟΥ ΚΥΡΑ ΝΥΦΗ
(χορευτικὸ)

Γειὰ σου γειὰ σου κυρὰ - νύφη
κι ἀρχοντοπολυχρονιά σου
σκύψε φίλα αὐτοῦ κοντά σου
φίλησε τὸν πεθερό σου
φίλησε τὴν πεθερά σου
Γι' ἄκουσε κυρὰ - νύφη
κι ἀρχοντοθυγατέρα
τὶ ἔφερες τοῦ πεθεροῦ σου;
τὶ ἔφερες τῆς πεθερᾶς σου;
Ἔφερα τὴν καὶ ἔρζι
καὶ μαντήλι μεταξένιο.
Γιὰ ἀκοῦσε κυρὰ - νύφη
τὶ λέει τὸ βαγγέλιο
τὶ μολογᾷ τὸ γράμμα:
Νὰ τιμᾶς τὸν πεθερό σου.
Νὰ τιμᾶς τὴν πεθερά σου
γιὰ νὰ 'σαι τιμημένη
καὶ στὸν κόσμο ξακουσμένη.
Νὰ σὲ φωνάζουν νύφη
νύφη καὶ κυρὰ - νύφη
κι ἀρχοντοθυγατέρα

10. ΑΗΔΟΝΑΚΙ ΘΕΛΑ ΝΑΜΟΥΝ
(χορευτικὸ)

Ἄηδονάκι θέλα νᾶμουν, νὰ λαλῶ στὴν ποταμιά
νὰ πετῶ νὰ τριγυρίζω ράχες, κάμπους καὶ βουνὰ
καὶ νὰ κτίζω τὴ φωλιά μου σὲ παλάτια σὲ τσιατιά.

Χελιδόνι ἤθελα νᾶμουν νᾶρχουμουν πρωταπριλιά
 τριανταφυλλάκι νᾶμουν, νᾶνθιζα πρωτομαγιά
 νὰ μὲ κάνουν ἀνθοδέσημη, νὰ μὲ βάζουν σπὸν ὄντᾶ
 νᾶχυνα τὴν εὐωδιά μου νὰ εὐωδιάζει ὁ ντουνιαῖς.

11. ΠΕΝΤΕ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΑ

(χορευτικὸ)

Πέντε περιστέρια μέσα στὸ γυαλό,
 αὐτὰ κελαῖδοῦσαν κι' ἐγὼ τραγουδῶ
 τόρημο τ' ἀηδόνι τὸ μοναχὸ
 περπατεῖ στοὺς κάμπους, μὲ τὸν καημὸ
 περπατεῖ καὶ λέει καὶ κελαῖδει:
 "Αἴντε μωρὲ (τάδε) καλὸ παιδί,
 ποὺ τὴν ἐδιάλεγες, αὐτὴ τὴ νιά,
 τὴν ξανθομαλλοῦσα τὴ λεμονιά.
 Ἄπ' τὸ μαχαλά της ἀπέρασα
 καὶ ἀπ' τὴ γειτονιά της ἐδιάβηκα.
 Τὴν ἠῦρα στὸν κῆπο π' ἐπότιζε
 τὸν βασιλικὸ της ἐδρόσιζε.
 Ἔκοψε κλωνάρι καὶ μ' ἔδωσε
 μοῦ εἶπε κι ἕνα λόγο καὶ μ' ἄρεσε.
 Βρὲ παλληκαράκι σὰν μ' ἀγαπᾶς
 πῶς συχνοδιαβαίνεις καὶ δὲ μιλάς,
 στείλε προξενῆτες στή μάνα μου
 καὶ προξενητάδες στὸ μάρμπα μου
 κι' ἀπὸ τότε πιάστηκ' ἡ ἀγάπη μας.

12. ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ ΛΙΑΝΟΦΥΛΛΟΣ

(χορευτικὸ καὶ καθεστικὸ)

Βασιλικὸς λιανόφυλλος
 μὲ τὰ σαράντα φύλλα.
 Σαράντα σ' ἀγαπήσανε
 κι ἐγὼ πάλι σὲ πῆρα.
 Σύρε νὰ πείς τῆς μάνας σου,
 γαμπρὸ γιὰ νὰ μὲ κάνει.

Κι ἄν δὲν θελήσει γιὰ γαμπρό,
 γιὰ νοῦνο νὰ μὲ κάνει.
 νὰ τῆς βαπτίζω τὰ παιδιὰ
 νὰ τῆς τὰ στεφανώνω.
 Βάνω τὰ στέφανα χρυσὰ
 καὶ τὰ κεριὰ ἀπ' ἀσήμι.
 Βάνω τὴν ἀρραβώνα τους,
 σπυρὶ μαργαριτάρι.
 Ποῦ κοσκινίζουν τὸ φλουρὶ
 καὶ πέφτει τὸ λαγάρι
 καὶ τ' ἀποκοσκινίσματα
 τὰ δένουν στὸ μαντήλι
 καὶ τὸ μαντήλι στὸ σπαθὶ
 καὶ τὸ σπαθὶ στὴ ζώση
 κι ἡ ζώση ἐπάνω στ' ἄλογο
 καὶ τ' ἄλογο στοὺς κάμπους.

13. ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΕΡΧΟΜΑΙ
 (χορευτικὸ)

Ἐπὸ τὴν Πόλη ἔρχομαι, τ' ἀηδόνι, τ' ἀηδόνι
 παίζοντας τὸ λεϊμόνι, τ' ἀηδόνι, τ' ἀηδονάκι
 παίζοντας καὶ γλεντίζοντας, τ' ἀηδόνι, τ' ἀηδόνι
 καὶ γλυκοτραγουδώντας, τ' ἀηδόνι, τ' ἀηδονάκι.
 Μοῦπαν φλωράκια ἔκλεψα, τ' ἀηδόνι, τ' ἀηδόνι
 μοῦπαν κασέλα πῆρα, τ' ἀηδόνι, τ' ἀηδονάκι
 οὔτε φλωράκια ἔκλεψα, τ' ἀηδόνι, τ' ἀηδόνι
 οὔτε φλωράκια πῆρα, τ' ἀηδόνι, τ' ἀηδονάκι
 μόνο τὴ νύφη ἀγάπησα, τ' ἀηδόνι, τ' ἀηδόνι
 κι' ἦρθα καὶ τὴν ἐπῆρα, τ' ἀηδόνι, τ' ἀηδονάκι.

14. ΤΑΡΑΧΤΕΪΤΕ ΛΙΓΟ — ΛΙΓΟ
(χορευτικό)

Ταραχτεΐτε λίγο - λίγο
θέλ' νὰ σηκωθῶ νὰ φύγω
πέρα κεῖ θὰ πάω νὰ κάτσω
ποῦναι σιάδι καὶ μεϊντάνι
μέσ' σ' ἓνα ψηλὸ λιθάρι
ποὺ χορεύουν παλληκάρια
παλληκάρια ἴσια - ἴσια
ὄλα σὰν τὰ κυπαρίσσια.

15. ΘΥΜΑΣ' ΟΤΑΝ ΣΕ ΦΙΛΗΣΑ
(χορευτικό)

Θυμᾶσ' ὅταν σὲ φίλησα
τσιούπρα ἢ νύφη τοῦ παπᾶ
στὴν περγουλιὰ ἀπὸ κάτω
μωρὴ Κονομοπούλα.
Ἐκεῖ ἴταν καὶ δυὸ μάρτυρες
τσιούπρα ἢ νύφη τοῦ παπᾶ
τ' ἀστρὶ καὶ τὸ φεγγάρι
μωρὴ Κονομοπούλα.

16. ΣΙΓΑΛΙΝΗ ΕΙΝΑΙ Η ΘΑΛΑΣΣΑ
(χορὸς στὰ δυὸ ἢ στὰ τρία)

Σιγαλινὴ εἶναι ἡ θάλασσα κι' ἀέρας τὴν ταραίζει
ἢ μάνα κάνει τὸ παιδὶ ξένη τὸ ἀγκαλιάζει.
Δὲν ἔτυχε ποτὲ νὰ δεῖς πῶς τρώει τὸ φίδι φύλλο
ἔτσι ἀγαπάει ὁ νιὸς τὴ νιὰ σὰν ἄρρωστος τὸ μῆλο.
Δὲν ἔτυχε ποτὲ νὰ δεῖς πῶς τρώει τὸ φίδι χῶμα
ἔτσι ἀγαπάει ὁ νιὸς τὴ νιὰ σὰν ἄρρωστος στὸ στρῶμα.
Χάρου μάνα τὸν υἱό σου κι' ἀδελφὴ τὸν ἀδερφό σου
ὅσο νάρθει ἢ μουρμουρίστρα τοῦ διαόλου ἢ πουσπουρίστρα.
Τὰ καημένα τὰ παιδιὰ ὅσον εἶν' ἀνύπαντρα, σὰν ἀγγέλοι
φαίνονται
λέμ' κι' ὅταν παντρεύονται σὰν διαβόλοι γίνονται.

17. ΣΕ ΠΕΡΙΒΟΛΑΚΙ ΜΠΑΙΝΩ

(χορευτικό)

Σὲ περιβολάκι μπαίνω, μέσ' στὶς λεμονιές
 ἔτρελλάθηκα ὁ καημένος, ἀπ' τὶς μυρουδιές.
 Σὲ κρύα βρύση πάνω, νὰ πῶ καὶ γιὰ νὰ δῶ,
 κί' ἐκεῖ βρίσκω τὴν κόρη' ὅπ' ἔπαιρνε νερό.
 Σκύβω νὰ τὴ φιλήσω, καὶ δὲ μὲ δέχτηκε
 τῆς τάζω τὰ κουφέτα, τῆς τάζω τὰ λαχνὰ
 κί' ἡ κόρη μου γυρεύει, παντζιάρικα φλουριά
 — Που νὰ τὰ βρῶ καημένος, πατζιάρικα φλουριά;
 Στὰ ξένα, ὅπου ἤμουν, καὶ στὰ μακρυνὰ
 ἐκεῖ δὲν καζαντοῦσα, παντζιάρικα φλουριά
 ἐκεῖ ἐκαζαντοῦσα, δολλάρια καὶ χαρτιά.

18. ΔΙΑΒΑΙΝΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΡΤΑ ΣΟΥ

(χορευτικό)

Διαβαίνω ἀπὸ τὴν πόρτα σου σὲ βρίσκω χολιασμένη
 καὶ στὸ δεξί σου μάγουλο ἦσουν ἀκουμπισμένη.
 Τὶ λές, τὶ λές βρὲ ἄπιστε καὶ κάνεις πὼς δὲν ξέρεις
 ἔμένα μ' ἀπαρνήθηκες κί' ἄλλη πᾶς νὰ φέρεις.
 Ποιὸς σοῦ τῶειπε κοκόννα μου, ποιὸς σοῦ τῶειπε κυρά μου;
 " Ἄν σῶειπε ὁ ἥλιος, νὰ χαθεῖ καὶ τ' ἄστρι νὰ θαμπώσει
 κί' ἂν σῶειπε κόρ' ἀνύπαντρη, μ' ἄντρα νὰ μὴ ἀνταμώσει.

ΣΤ΄. ΝΑΝΟΥΡΙΣΜΑΤΑ — ΤΑΡΝΑΝΙΣΜΑΤΑ

1. ΤΑΡΝΑ — ΤΑΡΝΑ ΤΑΡΝΑΝΙΣΤΕ

Τάρνα - τάρνα ταρνανίστε
 τὸ παιδί μου τραγουδεῖστε
 Τὸ παιδί μου θέλει χορὸ
 θέλει χορὸ θέλει καγκέλι
 θέλει τὴ μάνα ἀπὸ τὸ χέρι.
 Τὸ παιδί μου τὸ καλὸ
 θέλει νύφη ἀπ' τὸ Χλωμό,
 τὸ παιδί μου ἔτσι κι ἔτσι
 θέλει νύφη ἀπὸ τὴ Σέλτση.
 Τὸ παιδί μου τ' ἄσπρο τ' ἄσπρο
 θέλει νύφη ἀπὸ τὸ Κάστρο
 τὸ παιδί μου μέσα κεῖ
 θέλει νύφη ἀπ' τὴ Σωπική.

2. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΜΟΥ ΤΟ ΚΑΛΟ

Τὸ παιδί μου τὸ καλὸ
 ἔξω δὲν τὸ μολογῶ
 μοῦ τ' ἀκούει τὸ χωριὸ
 μοῦ τ' ἀκούει ὁ γιὸς τοῦ μπέη
 κι ἔρχεται καὶ μοῦ τὸ παίρνει.
 Δὲν τὸ δίνω ἴγώ τοῦ μπέη
 δὲν τὸ δίνω τοῦ πασᾶ
 Θὰ τὸ δώσω τοῦ Βεζύρη
 νὰ περνάει ἀρχοντικά.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Μὲ τὰ νανουρίσματα καὶ τὰ ταρνανίσματα, σὲ ἀπαλὸ
 γλυκὸ ἢ χορευτικὸ ρυθμὸ, ἀποκοιμίζουν οἱ μάνες τὰ παιδιά ἢ τὰ παίζουν
 στὰ χέρια καὶ στὰ γόνατα.

3. ΤΡΟΥΜΠΕ — ΤΡΟΥΜΠΕ ΤΡΑΧΑΝΑ

Τρουῖμπε -τροῖμπε τραχανὰ
καὶ κάτω στὰ Γιάννενα
πέντε ψάρια ἔπακα
τάπακα τ' ἀλάτισα
τάβαλα στὴ μούνταϊνα
πάει ἢ μάτσιω τάφαγε
τσιούτ' ἀπ' ἔδω τσιούτ' ἀπέκει
τσιούτ' κι ἀπὸ τὸ μασκαρέκι.
Μωρὴ Ντώναινα τοῦ Βράμη
τὶ θὰ φᾶν οἱ φίλοι βράδυ
τὸ σκυλὶ τοῦ Παπαγιάννη
καὶ τὸν κῶ... τοῦ Γραβάνη.

4. ΤΟΥΤΟ ΠΑΕΙ ΣΤΟ ΜΥΛΟ

Τοῦτο πᾶει στὸ μύλο
τάλλο στὸ χωράφι
ἦρθ ἀπὸ τὸ μύλο
ζύμωσε κουλούρα
τὴν ἔψησαν τὴν ἔφαγαν
τοῦ μπέμπε δὲν τοῦ ἔδωκαν
πάστηκαν καὶ δάρθηκαν
καὶ τσιαλαμουρίστηκαν
μπάμ ὁ ἕνας μπάμ ὁ ἄλλος
κι ἔγινε καυγὰς μεγάλος.

5. ΒΛΑΧΕ — ΒΛΑΧΕ ΤΣΙΝΤΖΙΡΑ

Βλάχε - βλάχε τσίτζιρα
ποῦ τὰ πᾶς τὰ πρόβατα
κάτω στὰ λακκώματα
τρῶν οἱ λύκοι χαίρονται
καὶ τὰ σκυλιὰ μαραίνονται.

6. ΑΛΟΓΟ ΤΟΥ ΚΟΥΚΟΥ

”Αλογο τοῦ κούκου
 σήμερα φορτώνει
 αὔριο ξεφορτώνει
 στοῦ παπα τ’ ἄλώνι
 τὸ βρῆκα χελιδόνι

7. ΜΙΡΙ — ΜΙΡΙ ΜΙΤΣΙ

Μίρι - μίρι μίτσι
 κι ἀπ’ τὸ καλαμίτσι
 ἔσπειρα κριθάρι
 καὶ μαργαριτάρι
 ἔχασα βελόνι
 τὸ βρῆκα χελιδόνι

8. ΛΑΜΠΑ — ΛΑΜΠΑ ΚΙΤΣΑ

Λάμπα - λάμπα κίτσα
 ἔβγα στὴν πλακίτσα
 νὰ σοῦ δώσω μέλι
 μέλι καὶ καρβέλι
 κι ὅ,τι θ’ ἄ πομείνει
 νὰ τὸ φάει τὸ φίδι

9. ΙΝΙ ΜΙΝΙ ΝΤΙΝΙ ΜΙΝΙ

”Ινι μίνι ντίνι μίνι
 τρώει ἢ σέλα τὸ καντάρι
 καὶ χτυπάει τὸν καβαλλάρη
 οὔτσικα μπούτσικα
 πάρε, φύγε.

10. ΑΣΠΡΗ ΜΠΑΛΑ

" Ασπρη μπάλα
 δυὸ γαιῖάνια
 δυὸ φεγγούλια
 δυὸ τρυπούλια
 στομαφάς, τσιαουνάς,
 γκιργκιλέτσης, ἀφαλούτσης
 πηγαδούτσης, κουφοκώστας.

11. Ω ΓΚΟΜΠΟΥΖΗ

" Ω Γκομπούζη ταραφαντιά
 θὰ σὲ κλείσουν στὸν ὄντᾶ
 στὸ ὄντᾶ τοῦ μπασιου Ζήσου
 νάρθουν βράδυ νὰ σὲ ψήσουν

12. ΚΟΥΝΙΑ — ΚΟΥΝΙΑΡΙΣΤΕ ΤΟ

Κούνια κουνιαρίστε το
 καὶ ὅλοι τραγουδεῖστε του
 ὅσο νάρθει ἡ μάνα του
 νάρθει κι ὁ πατέρας του
 νὰ τοῦ φέρουν κάτι τὶ
 λουκουμάκι στὸ χαρτί.

13. ΚΟΥΝΙΑ — ΚΟΥΝΙΑΡΙΖΟΜΑΙ

Κούνια — κουνιαρίζομαι
 πέφτω καὶ τσακίζομαι
 καὶ βαρῶ τὴ μύτη μου
 καὶ μὲ κλαίει ἡ ντίντη μου



ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ

Α' ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ

	Σελ.
1. Τῶν Φώτων	31
2. Σήμερα εἶν' τὰ Φῶτα	31
3. Εὐαγγελισμοῦ	32
4. Τοῦ Λαζάρου	33
5. Τῶν Βαγιῶν	34
6. Σήμερα ἡμέρα Πασχαλιὰ	34
7. Ἐχάραξε ἡ ἀνατολή	35
8. Ἀπρίλη - Ἀπρίλη δροσερὲ	35
9. Χτυπᾶνε οἱ καμπάνες καὶ τὰ καμπαναριά	36
10. Τοῦ Ἀἰ - Γιώργη	36
11. Παράκληση γιὰ βροχὴ	37

Β' ΙΣΤΟΡΙΚΑ — ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΑ

1. Ἦπειρος μὲ τὰ φλοοριὰ σου	38
2. Νᾶμουν πουλί	38
3. Πολύτσιανη	39
4. Τοῦ Γάλλη	39
5. Μὲ πονεῖ ἡ μεσοῦλα μου	40
6. Ἐσκοτώθηκα στὴ μάχη	40
7. Ἐνα Σαββάτο βράδυ	41
8. Κόρη τοῦ βουνοῦ	41

Γ' ΞΕΝΙΤΕΙΑΣ

1. Ἄντρας μου πάει στὰ ξένα	42
2. Ὁ ταχυδρόμος	42
3. Σὲ παρακαλῶ βοριά μου	42
4. Δὲ μὲ βαροῦν τὰ ξένα	43
5. Νυστάζουν τὰ ματάκια μου	43
6. Μωρ' ὁ ξενητὴς κι ὁπραματευτὴς	44
7. Ὅλα τὰ δένδρα τῆς αὐγῆς	44

Δ' ΑΓΑΠΗΣ

1.	Χορευτική ἀρίθμηση	46
2.	Ὅμοιο	46
3.	Πέντε χρόνους περπατοῦσα	47
4.	Μιὰ φορὰ ἤμουν πουλὶ	47
5.	Λυγερὲς καλὲς κοπέλλες	48
6.	Δώδεκα χρόνους φυλακὴ	48
7.	Τὶ κακὸ ἔκανα καημένος	48
8.	Ὅλη τὴν ἡμέρα	49
9.	Ἐπὶ τὰ μικρά μου χρόνια	49
10.	Ὅλα τὰ μωρὸ Λένη μου	49
11.	Καημένη Λένη	50
12.	Ὅλη τὴν ἡμέρα καὶ τὸ βράδυ βράδυ	50
13.	Δὲ μπορῶ νὰ καταλάβω	51
14.	Κόρη ξανθὴ	51
15.	Ἐκίνησε μιὰ λυγερὴ	51
16.	Ψὲς προψὲς ἀπέρασα	52
17.	Ψὲς μὲ τὴν ἀστροφεγιά	52
18.	Παίρνω τὸ δρεπανάκι μου	53
19.	Ἐνας νούτσικος	53
20.	Ἡ Ντουλμπέρω	53
21.	Ψὲς ἐχόρευαν ἐδῶ	54
22.	Ἐπὶ ξένο τόπο Μάϊκο	54
23.	Ἡ λυγερὴ	55
24.	Ἡ Ἑβραιοπούλα	56
25.	Μωρὴ γειτονοπούλα μου	56
26.	Ἄ μωρὸ γραμματικὸ	57
27.	Τὸ παράπονο τοῦ κλέφτη	57
28.	Ἐπὶ ἄπὸν ἄπὸνα γεφύρι	58
29.	Τὶ νὰ τὴν κάνω αὐτὴ τὴ νιά	58
30.	Πιπερόριζα	58
31.	Μαριῶ μ' ποῦσαι στὸν ἀργαλειὸ	59

32. Ρίξε λάδι στο λυχνάρι 59
 33. Μωρ' τή νύχτα δέν κοιμοῦμαι 59

Ε' ΓΑΜΟΥ

1. Πῆγα τὴν ἀρραβώνιασα 60
 2. Ἔκουστο πουλὶ μωρ' νύφη 60
 3. Δὲ σὲ παίρνω νὰ δουλεύεις 60
 4. Ὅμοιο (Δὲν σ' ἔχω νὰ δουλεύεις) 61
 5. Νύφη στρογγυλοπρόσωπη 62
 6. Σὲ πολλὲς χαρὲς ποὺ πῆγα 62
 6β. Ὅμοιο 63
 7. Ἀπάνω στὴν τριανταφυλλιά 63
 8. Φεγγαράκι μου λαμπρὸ 63
 9. Γειά σου, γειά σου κυρὰ νύφη 64
 10. Ἀηδονάκι θέλα νάμουν 64
 11. Πέντε Περιστέρια 65
 12. Βασιλικὸς λιανόφυλλος 65
 13. Ἀπὸ τὴν Πόλη ἔρχομαι 66
 14. Ταραχτεῖτε λίγο - λίγο 67
 15. Θυμάσ' ὅταν σὲ φίλησα 67
 16. Σιγαλινὴ εἶναι ἡ θάλασσα 67
 17. Σὲ περιβολάκι μπαίνω 68
 18. Διαβαίνω ἀπὸ τὴν πόρτα σου 68

ΣΤ' ΝΑΝΟΥΡΙΣΜΑΤΑ — ΤΑΡΝΑΝΙΣΜΑΤΑ

1. Τάρνα - τάρνα ταρνανίστε 69
 2. Τὸ παιδί μου τὸ καλὸ 69
 3. Τροῦμπε - τροῦμπε τραχανὰ 70
 4. Τοῦτο πάει στὸ μύλο 70
 5. Βλάχε - βλάχε τσίντζιρα 70
 6. Ἄλογο τοῦ Κούκου 71
 7. Μίρι - μίρι μίτσι 71
 8. Λάμπα - λάμπα κίτσα 71
 9. Ἴνι μίνι ντίνι μίνι 71
 10. Ἄσπρη μπάλα 72
 11. Ὠ Γκομπούζη 72
 12. Κούνια - κουνιαρίστετο 72
 13. Κούνια - κουναρίζομαι 72

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ: Ἀκαδημία Ἀθηνῶν. Ἐπετηρὶς Λαογραφικοῦ Ἀρχείου, τ. 9 — 10, 1955 - 1957. Ἔργασια Σπ. Περιστέρη.
- ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ: «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία» ἔτος 7ο 1958. Ἔργασια Ἀντ. Λάβδα.
- EGREM CABEJ: «DIE ALBANSCHER VOLKSDICHTUNG LEIPZIGER VIERTELJAHRRESSCHRIFTER FÜR OST-DOSTEVROPA 3 JAHRG No 3, 1934.
- PJETER DUNGU, LURA SGIRTARI.
- ΠΑΤΣΕΛΗ ΝΙΚ.: Ἡ Βόρειος Ἡπειρος καὶ τὰ φυσικὰ τῆς σύνορα, Ἀθῆναι 1945.
- ΣΤΟΥΠΗ ΣΠΥΡ.: Ἡπειρώτες καὶ Ἀλβανοί, Ἐκδοσὴ Ἰδρύματος Βορειοηπειρωτικῶν Ἐρευνῶν, Ἰωάννινα 1976.
- ΣΤΟΥΠΗ ΣΠΥΡ.: Πωγωνησιακὰ καὶ Βηρσιανιώτικα, Τόμ. Α' καὶ Β', 1962 - 1964.
- ΜΑΝΘΟΥ - ΜΥΡΣΙΝΗ ΑΛΚΗ: Ἡπειρώται εἰς τὴν Ρουμανίαν, Ἀθῆναι 1967.
- ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ: Μετεωρολογικά, Α — 14.
- ΠΟΛΙΤΗ ΝΙΚ.: Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, Ἀθῆναι 1914.
- ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ: Δελτίο Ἐκπαιδ. Ὁμίλου τομ. Ε' 1915. Ἔργ. Ν. Πολίτου.
- ΛΑΜΠΡΙΔΟΥ ΙΩΑΝ.: Ἡπειρωτικὰ Μελετήματα (Πωγωνησιακὰ), Ἐπανέκδοσις ΕΗΜ, Ἰωάννινα 1971.
- ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΝ.: Τὰ Δημοτικὰ μας τραγούδια, Ἀθῆναι, 1880.
- ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ ΜΙΑΤ.: Ἡπειρωτικὰ, 1938.
- ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ ΑΧ.: Ἡ Ἡπειρος τομ. Α' καὶ Β', Ἀθῆναι 1961.
- ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ ΑΧ.: Ἡ ξενιτεὶα καὶ τὸ δημοτικὸ τραγούδι, Ἀθῆναι 1966.

- ΡΕΜΠΕΛΗ ΧΑΡ.: Κονιτσιώτικα, έκδοσις 1953.
- ΚΟΥΦΟΥ ΙΩΑΝ.: Τὰ ἑλληνικὰ δημοτικὰ τραγούδια, Ἀθήναι, 1970.
- ΛΕΥΚΩΜΑ: Ἡ Δρόπολις τῆς Βορ. Ἡπείρου. Ἔκδοσις τῆς Ἐνώσεως Δροπολιτῶν «Ο ΔΡΙΝΟΣ», 1965.
- ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΝΙΚ.: Ἡ Βόρειος Ἡπειρος, Λεύκωμα, Ἀθήναι 1959.
- ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΝΙΚ.: Ἡ Δρόπολις τῆς Βορ. Ἡπείρου κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν (1430 - 1943), Ἀθήναι 1976.
- ΥΦΑΝΤΗ ΝΙΚ.: Ὁ Πωγωνήσιος γάμος, Ἀθήνα 1972.
- ΧΑΤΖΗΓΕΩΡΓΙΟΥ ΘΕΜΙΔΟΣ: Ἡ ἀποδημία τῶν Ἡπειρωτῶν, Ἀθήναι 1958.
- ΓΑΓΑΡΗ ΓΕΩΡΓ.: Δωδώνη, εἰκονογραφημένον Ἡπειρωτικὸν ἡμερολόγιον, Ἀθήναι 1899.
- ΜΕΡΛΙΕ ΜΕΛΠΩ: Τραγούδια τῆς Ρούμελης, Ἀθήναι 1931.
- ΓΙΑΓΚΑ ΑΘΑΝ.: Ἡπειρωτικὰ δημοτικὰ τραγούδια (1000 - 1968), Ἀθήναι 1959.
- ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ ΡΕΝΟΥ: Ἀνθολογία τῆς Νεοελληνικῆς Γραμματείας, τομ. Α.
- ΓΚΙΖΕΛΗ ΓΡΗΓ.: Ἡ λειτουργία τῶν Βορειοηπειρωτικῶν τραγουδιῶν τῆς ἀγάπης, Ἀθήναι 1973.
- ΓΚΙΖΕΛΗ ΓΡΗΓ.: Ἦταν μιὰ σκύλα πεθερά. Λαογραφικὴ ἀνάλυση ἑνὸς τραγουδιοῦ. Ἀνάτυπο ἐκ τῆς «Ἡπειρωτικῆς Ἐστίας», Ἰωάννινα 1973.
- ΦΩΡΙΕΛ ΚΛΑΥΔΙΟΥ: Δημοτικὰ τραγούδια τῆς συγχρόνου Ἑλλάδος. Παρίσι 1824.
- ΙΩΑΝΝΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ: Τὰ Δημοτικά μας τραγούδια, Ἀθήνα 1966.
- ΜΑΝΟΥ ΣΠ. — ΡΑΠΤΟΠΟΥΛΟΥ ΚΩΝ.: Δημοτικὰ τραγούδια Ἡπείρου, Ἀθήναι 1972.
- ΓΚΙΚΑ ΓΙΑΝΝΗ: Οἱ Ἀρβανίτες καὶ τὸ ἀρβανίτικο τραγούδι στὴν Ἑλλάδα, Ἀθήνα 1978.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Σελ.

Λίγα λόγια Προέδρου Ἰδρύματος Βορ)κῶν Ἐρευνῶν 5

Ἐντὶ προλόγου 7

ΜΕΡΟΣ Α΄: Τὸ δημοτικὸ τραγούδι τῆς Βορείου Ἠπείρου 9

ΜΕΡΟΣ Β΄: Συλλογὴ ἀπὸ ἀνέκδοτα δημοτικὰ τραγούδια

Πολύτσανης Πωγωνίου Ἠπείρου.

Α΄ Ἐρσησκευτικὰ 31

Β΄ Πατριωτικὰ — Ἱστορικὰ 38

Γ΄ Ἐξενιτεῖς 42

Δ΄ Ἀγάπης 46

Ε΄ Γάμου 60

ΣΤ΄ Νανουρίσματα — Ταρνανίσματα 69

Εὐρετήριον τραγουδιῶν 73

Βιβλιογραφία 76

Περιεχόμενα 79

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κονίτσας

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

1. Σπύρου Στούπη, **ΗΠΕΙΡΩΤΕΣ ΚΑΙ ΑΛΒΑΝΟΙ**
Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΘΝΟΣ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 1976
2. Κώστα Π. Λαζαρίδη, **ΑΠΕΚΔΟΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ**
ΑΠΟ ΤΟ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΑΓΩΝΑ ΤΟΥ 1914
ΑΡΧΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΟΥΛΑΚΗ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 1977
3. Μενελάου Σωκρ. Ζώτου, **ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ**
ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 1978